

Министерство на околната среда и водите
Регионална инспекция по околната среда и водите -
гр. Хасково

РЕГИОНАЛЕН ДОКЛАД ЗА
СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА
през 2013 година

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	2
I. ВЪВЕДЕНИЕ	6
КРАТКА ГЕОГРАФСКО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРОЛИРАНАТА ЧАСТ ОТ ОБЛАСТ ХАСКОВО	6
КРАТКА ГЕОГРАФСКО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРОЛИРНАТА ЧАСТ ОТ ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ	7
II. АНАЛИЗ ПО КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	8
II.1. КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ	8
1. <i>Мрежа за контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ Хасково като част от НСМОС – подсистема “въздух”</i>	8
2. <i>Качество на атмосферния въздух – състояние и тенденции, източници на емисии</i>	9
3. <i>Оценка за качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ – Хасково.</i>	17
II.2. ВОДИ	17
1. <i>Кратко описание на основните приоритети при извършване на контролната дейност през годината</i>	17
2. <i>Опазване на повърхностните води</i>	18
3. <i>Подземни води</i>	37
3. <i>Състояние на хидротехническите съоръжения</i>	45
II.3. ЗЕМИ И ПОЧВИ	56
1. <i>Обобщена информация за територията на РИОСВ</i>	56
2. <i>Замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди</i>	57
3. <i>Нарушаване на земите и почвите от добивната промишленост</i>	58
4. <i>Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита /пестициди/</i>	58
5. <i>Замърсяване на почвата с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти.</i>	58
6. <i>Ерозия на почвите</i>	58
7. <i>Засоляване и вкисляване на почвите</i>	59
8. <i>Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци)</i>	59
II.4. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ	60
1. <i>Защитени територии</i>	60
2. <i>Биоразнообразие</i>	62
III. АНАЛИЗИ ПО ФАКТОРИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	66
III.1. ОТПАДЪЦИ	66
1. <i>Кратка информация и анализ за разработването, приемането от общинските съвети, актуализирането на общински програми за управление на отпадъците и общински наредби</i>	66

2. <i>Битови отпадъци</i>	67
3. <i>Строителни отпадъци:</i>	69
4. <i>Производствени и опасни отпадъци</i>	70
5. <i>Болнични отпадъци</i>	71
6. <i>Кратка обобщена оценка за състоянието и разрешаването на проблемите с отпадъците на територията на РИОСВ</i>	71
III.2. ШУМ	72
1. <i>Контрол на промишлените източници по отношение на излъчвания от тях шум в околната среда</i>	72
III.3. РАДИАЦИОНЕН КОНТРОЛ	73
III.4. ХИМИКАЛИ И УРАВЛЕНИЕ НА РИСКА ОТ ГОЛЕМИ АВАРИИ	73
1. <i>Кратко описание на състоянието в областта на управлението на химикалите</i>	73
2. <i>Кратко описание на основните приоритети при извършване на контрола през годината, съгласно различните нормативни актове</i>	74
3. <i>Кратко описание на резултатите от контролната дейност (за химикали и за управление на риска от големи аварии)</i>	74
4. <i>Проведени информационни кампании и участие в проекти на МОСВ</i>	77
IV. ПРЕВАНТИВНА ДЕЙНОСТ И КОНТРОЛ	77
1. <i>ОВОС и Екологична оценка</i>	77
2. <i>Комплексни разрешителни</i>	79
3. <i>Екологична отговорност и отстраняване на минали екологични щети</i>	79
4. <i>Доброволни ангажименти по отношение на опазването на околната среда – EMAS и екомаркировката на ЕС</i>	Грешка!
5. <i>Информация за състоянието на околната среда за активно формиране на обществено поведение за грижа към околната среда</i>	80
6. <i>Административно – наказателна отговорност и принудителни административни мерки</i>	84
V. ПРОЕКТИ/ОБЕКТИ С ЕКОЛОГИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ	85
VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	85
VII. ПРИЛОЖЕНИЯ	88
Приложение 1. <i>Защитени територии на територията на РИОСВ- Хасково</i>	88
Приложение 2. <i>Защитени зони на територията на РИОСВ-Хасково</i>	92
Приложение 3. <i>Информация за изпълнявани проекти с екологично значение</i>	94
Приложение 4. <i>Събиране и транспортиране на битови отпадъци (БО)</i>	96

СПИСЪК НА НАЙ-ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АС	Автоматична станция за мониторинг
ААС	Атомно-абсорбционен спектрофотометър
БИ	Биотичен индекс
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ВРУ	Вторичен радиален угаител
ГЗ	Гражданска защита
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДОВОС	Доклад за оценка на въздействието върху околната среда
ЕС	Европейски съюз
ЕТИС	Експертен технико-икономически съвет
ЗВ	Закон за водите
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИБР	Източно-беломорски район
ИСПА(ISPA)	Инструмент за структурни политики по присъединяването
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КПКЗ(IPPC)	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването
КР	Комплексно разрешително
ЛМС	Локална мониторингова станция
МЗ	Министерство на здравеопазването
МИ	Министерство на финансите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МПС	Моторно превозно средство
НАСЕМ	Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НП	Наказателно постановление
НПО	Неправителствена организация
НСРЗ	Национална служба растителна защита
НФООС	Национален фонд за опазване на околната среда
ОбС	Общински съвет
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОС	Оценка за съвместимост
ПДЕ	Пределно допустими емисии
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПДК м.е.	Пределно допустима концентрация – максимална еднократна
ПДК ср.дн.	Пределно допустима концентрация – средноденоношна
ПДК ср.год.	Пределно допустима концентрация – средногодишна
ПДН	Пределно допустима норма
ПМС	Постановление на Министерския съвет
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПС – ПБВ	Помпена станция – питейно-битово водоснабдяване
ПСПВ	Помпена станция – питейно водоснабдяване
ПС – ПВС	Помпена станция – питейно водоснабдителни системи

ПУДООС	Предприятие за управление на дейности по опазване на околната среда
РАН	Полиароматни въглеводороди
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РЛ	Регионална лаборатория
РС	Районен съд
РСВ	Полихлорирани бифенили
САПАРД	Специална програма за развитие на земеделски и селски райони
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
РЗИ	Регионална здравна инспекция

Докладът е подготвен от екип на РИОСВ – Хасково и БДУВ-ИБР, гр.Пловдив. Използвани са данни и от други институции.

Адрес на РИОСВ-Хасково

б 300, град Хасково
ул. “Добруджа” №14, ет.5

Телефони:

Директор: 038/66 46 08

тел/факс: 038/60 16 11

Зелен телефон: 038/60 16 28

e-mail: riosv-hs@mbox.contact.org

страница в Интернет: www.riosv-hs.org

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът за състоянието на околната среда се изготвя от експертите на РИОСВ–Хасково и БДУВ-Източнобеломорски район, гр.Пловдив с цел пълно, обективно и своевременно информиране на обществеността за състоянието и проблемите на околната среда в региона. Той е насочен към всички заинтересувани от опазването на природата и нейните ресурси – граждани, неправителствени организации, бизнес и академични среди.

Целта на доклада е да подпомогне областните управи и общините на територията на РИОСВ–Хасково при вземане на решения в областта на околната среда и за устойчиво развитие на териториалните общности, чрез интегрирането на политиката по околна среда в регионалните и общински политики в областта на социално-икономическото развитие. Докладът информира широката общественост за:

- състоянието на околната среда на територията, контролирана от РИОСВ-Хасково;
- тенденциите и динамиката на промените в състоянието на компонентите на околната среда и степента на въздействие на факторите, които я замърсяват и увреждат;
- съществуващите проблеми; извършените основни законодателни, административни и инвестиционни мерки в областта на околната среда.

Регионалната инспекция по околната среда и водите-Хасково осъществява контрол и мониторинг на околната среда на по-голямата част от територията на Хасковска и Кърджалийска области, върху площ от 7645км².

КРАТКА ГЕОГРАФСКО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРОЛИРАНАТА ЧАСТ ОТ ОБЛАСТ ХАСКОВО

Контролираната част от област Хасково е разположена в централната част на Южна България. Тя включва 240 населени места, организирани в 10 общини: Хасково, Димитровград, Харманли, Симеоновград, Свиленград, Маджарово, Ивайловград, Любимец, Минерални бани и Стамболово с обща площ 4814 км² (общ.Тополовград се контролира от РИОСВ-Стара Загора). На контролираната територия от област Хасково живеят 230567 души.

Релефът в региона е твърде разнообразен. Северната и централната част е заета от Горнотракийската низина, характерни са обширните приречни ниски земи и високи подпочвени води, които благоприятстват интензивното използване на селскостопанските площи. Равнинният характер на релефа и плодородните почви влияят положително за развитието на всички отрасли и подотрасли на селското стопанство, изграждането на напоителни системи и транспортни артерии. На юг обширна територия от областта е заета от ниските разклонения на Източните Родопи и западните склонове на Сакар планина. Източните Родопи са една уникална територия, отличаваща се с богат растителен и животински свят. Силното средиземноморско влияние, геоложкото минало на планината и особеностите на местния бит и култура са спомогнали за формирането и съхраняването на разнообразни хабитати, а това е довело до изключително високо биологично разнообразие. В района има 45 защитени територии, от които един поддържан резерват, 17 защитени местности и 27 природни забележителности.

Полезните изкопаеми са представени от горивно-енергийни ресурси, руди на цветни метали и нерудни изкопаеми. В Хасковска област се намира част от

Маришкия басейн, в който геоложките запаси от лигнитни въглища представляват 18,3% от тези на страната. Към момента добивът на лигнитни въглища в Хасковска област е приключил – закрити са старите рудници и такъв добив се извършва само от мини извън областта. В последните години добивът на оловно-цинкови руди е прекратен, но в същото време се разработи находище на златосъдържащи руди. С по-голямо значение в икономически аспект са източниците на нерудни изкопаеми. Районът разполага с доказани големи запаси на нерудни полезни изкопаеми: варовик, мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити и скалнооблицовъчни материали (гнайсошисти) и глини. Най-голямо значение и запаси имат варовиците, чийто добив в последните години се увеличи, както за нуждите на циментовата промишленост, така и като суровина за сярочистните съоръжения в топлоелектрическите централи в региона. Разраства се и добивът на полезни изкопаеми за общо и пътно строителство (мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити) и най-вече на гнайсошисти в района на Ивайловград.

Водните ресурси се формират главно за сметка на оттока на река Марица и нейните притоци - Харманлийска, Върбица и Бяла река. Този воден оток представлява 5,8 % от речния отток на страната без река Дунав. Друг източник за формиране на водно-ресурсния потенциал са подземните грунтови води, които представляват 7,3 % от общия им количествен обем за страната.

На територията на областта съществуват няколко минерални извора при село Минерални бани, град Мерицлери, село Троян, община Симеоновград и други.

Малките и средни предприятия в област Хасково играят важна роля за ускоряването на икономическите процеси и за оптимизиране на производствената структура на областната икономика. Повечето от тях действат в сферата на услугите и търговията, след тях се нареждат шивашките, трикотажните фирми, тези за производство на хляб и хлебни изделия, цехове за месо и млекопреработка и други. Съществуват традиции в машиностроенето за хранително-вкусовата промишленост, производството на климатични и хладилни техники, на металорежещи машини и други. В Димитровград работят “Неохим” АД, което произвежда изкуствени торове и химически продукти и ТЕЦ „Марица 3“ АД. Развити са още мебелната, обувната, кожарската и хранително-вкусовата промишленост. Бързо се развива производството на вино.

Селското стопанство е един от водещите отрасли за област Хасково и създава заетост на голяма част от населението. В района съществуват изключително благоприятни почвено-климатични условия за развитието на растениевъдството. Отглеждат се най-разнообразни селскостопански култури сред които: пшеница, ечемик, царевица. От техническите култури най-широко отглеждани са слънчогледа, памука и тютюна. В Хасковска област има изключително благоприятни условия за отглеждането на масиви от трайни насаждения-ягоди, малини, вишни, череши, кайсии, праскови и други.

Животновъдството е изключително концентрирано в частния сектор. Отглеждат се предимно крави, овце, кози и свине. В последните години се наблюдава значително увеличение на стопанствата за отглеждане на патици. Осигуреното финансиране доведе и до увеличаване броя на кравефермите.

КРАТКА ГЕОГРАФСКО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОНТРОЛИРНАТА ЧАСТ ОТ ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

Контролираната част от Област Кърджали обхваща 6 общини – Кърджали, Момчилград, Крумовград, Черноочене, Джебел и Кирково с обща площ 2823 км². (община Ардино е в териториалния обхват на РИОСВ-Смолян). На територията живеят 139928 души.

Тази част от област Кърджали заема по-голямата част от Източните Родопи. Релефът е преимуществено планински и полупланински. Теренът се прорязва от горното и средното течение на река Арда, заедно с нейните притоци реките Върбица, Крумовица и Перперек. На река Арда са изградени три от най-големите язовири в страната - яз.“Кърджали”, яз.“Студен Кладенец” и яз.“Ивайловград”. Районът се характеризира с богато разнообразие на растителния и животински свят. Срещат се редки и изчезващи видове, включени в Червената книга на България, ендемити и реликти и изобилие от ценни лечебни растения. Обявени са 32 Защитени територии, в т.ч. резерват „Вълчи дол”, 3 поддържани резервата, 9 защитени местности и 20 природни забележителности

Полезните изкопаеми са представени основно от руди на цветни метали и нерудни изкопаеми. В Кърджалийска област от рудните изкопаеми най-голямо значение имаха полиметалните руди, от които доскоро се извличаше основно олово, цинк и някои други редки метали. В последните години добивът на оловно-цинкови руди е прекратен, но в същото време се разкриха находища на златосъдържащи руди. Предстои разработването на ново голямо златно находище в обект „Ада тепе” – Крумовград. Характерно за областта е, че освен находищата на строителни материали (андезити, доломити, риолити) тук са установени и се експлоатират от дълги години някои по-малки по обем находища, но с важно икономическо значение - специфичните за региона, (но редки за страната и Европа) нерудни полезни изкопаеми като бентонит, перлит, зеолити и скалнооблицовъчни - туфи и гнайси.

Водещ отрасъл е преработващата промишленост. Второ място по значимост в регионалната икономика се заема от раздела “Търговия и ремонт”, следвани от транспорта и съобщенията, строителството и добивната промишленост.

В икономическата визитна картичка на областта освен тютюнопроизводството присъстват цветната металургия, машиностроенето, текстилната промишленост, дървопреработването, мебелната индустрия и др.

Хранително-вкусовата промишленост е представена от множество дребни частни фирми.

Тютюнопроизводството е основната дейност и източник на приходи за населението, живеещо извън големите градове. Отглеждат се още пшеница, ечемик и ръж. От пролетните култури най-силно са застъпени картофите, царевицата и фасула.

Относителният дял на животновъдството спрямо растениевъдството в областта непрекъснато намалява, като най-висок спад има в отглеждането на свине. В частните стопанства се отглеждат още говеда, овце, пчелни семейства и птици.

II. АНАЛИЗ ПО КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

II.1. КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

1. Мрежа за контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ Хасково като част от НСМОС – подсистема “въздух”.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой, са суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид,

азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел и живак, арсен.

Състоянието на атмосферния въздух в района на областите Хасково и Кърджали се следи от 2 автоматични пункта и един ръчен пункт на МОСВ:

- АИС “Раковски” - Автоматичен – градски фонов пункт, разположен в застроената част на гр. Димитровград, отчитащ влияние на емисии от производствени дейности и емисии от битовия сектор. Резултатите от пробовземането (автоматично) се извеждат ежечасно. Обслужва се от РЛ – Хасково към ИАОС;
- АИС “Студен кладенец” - Автоматичен – градски фонов пункт, разположен в застроената част на гр. Кърджали, отчитащ влияние на емисии от производствени дейности и емисии от битовия сектор. Резултатите от пробовземането (автоматично) се извеждат ежечасно. Обслужва се от РЛ – Хасково към ИАОС;
- Пункт “РИОСВ – Хасково” – градски фонов, с ръчно пробовземане и последващ лабораторен анализ. Работи пет дни в седмицата, като се извършват по четири пробонабирания (едночасови) в светлата част на денонощието. При възникване на инциденти (аварии, пожари, влошени климатични условия и т. н.), които могат да доведат до влошаване качеството на атмосферния въздух се преминава в ускорен график на пробонабиране.

2. Качество на атмосферния въздух – състояние и тенденции, източници на емисии

РИОСВ-Хасково предоставя информация за състоянието на КАВ от посочените в таблицата пунктове:

Замърсител	ФПЧ ₁₀	Pb аер.	SO ₂	NO ₂	CO	H ₂ S	бензен	NH ₃	ПАВ	As аер.	Cd аер	Ni	ФПЧ _{2.5}	NO	O ₃
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Общ брой пунктове в т.ч.:															
1. Пункт “РИОСВ”/Хасково/	√		√	√					√		√				
2. АИС “Студен кладенец” /Кърджали/	√	√	√						√	√	√				
3. АИС “Раковски” /Димитровград/	√		√	√	√	*		√						√	√
Брой пунктове с концентрация над ПС на СЧН или ПДК м.е в т.ч.															
1. Пункт “РИОСВ”/Хасково/															
2. АИС “Студен кладенец” /Кърджали/															
3. АИС “Раковски” /Димитровград/			√												
Пунктове с концентрация над СГН, в т.ч.:															
1. Пункт “РИОСВ”/Хасково/	√								√						
2. АИС “Студен кладенец” /Кърджали/	√								√						
3. АИС “Раковски” /Димитровград/	√														

Забележка:

√-измерван показател

* - показател, за който се измерва максимално еднократна концентрация

В националното законодателство по опазване чистотата на атмосферния въздух са въведени норми за нивата (концентрациите) на замърсителите. Нормите са въведени с оглед избягване, предотвратяване или ограничаване на свързаните с тези замърсители вредни въздействия върху човешкото здраве и/или околната среда в нейната цялост, като за означение се използват следните абривиатури:

ПС на СЧН е пределна стойност на средно часовата норма, определена за съответния замърсител;

ПС на СДН е пределна стойност на средноденонощната норма, определена за съответния замърсител;

СГН е определената средногодишна норма за съответния замърсител;

ПДК м.е. - Пределно допустима концентрация – максимална еднократна;

ПДК ср.дн - Пределно допустима концентрация – средно денонощна;

ПДК ср.год. - Пределно допустима концентрация – средно годишна.

ФПЧ₁₀ /фини прахови частици под 10 микрона/

Фините прахови частици се изпускат директно в атмосферата от транспорта, енергетиката, бита - първични емисии или се формират в атмосферата от съдържащите се в нея метални оксиди, полиароматни въглеводороди, серен диоксид, азотни оксиди, амоняк и др. газове - вторични емисии.

Този атмосферен замърсител се контролира денонощно в 3 пункта.

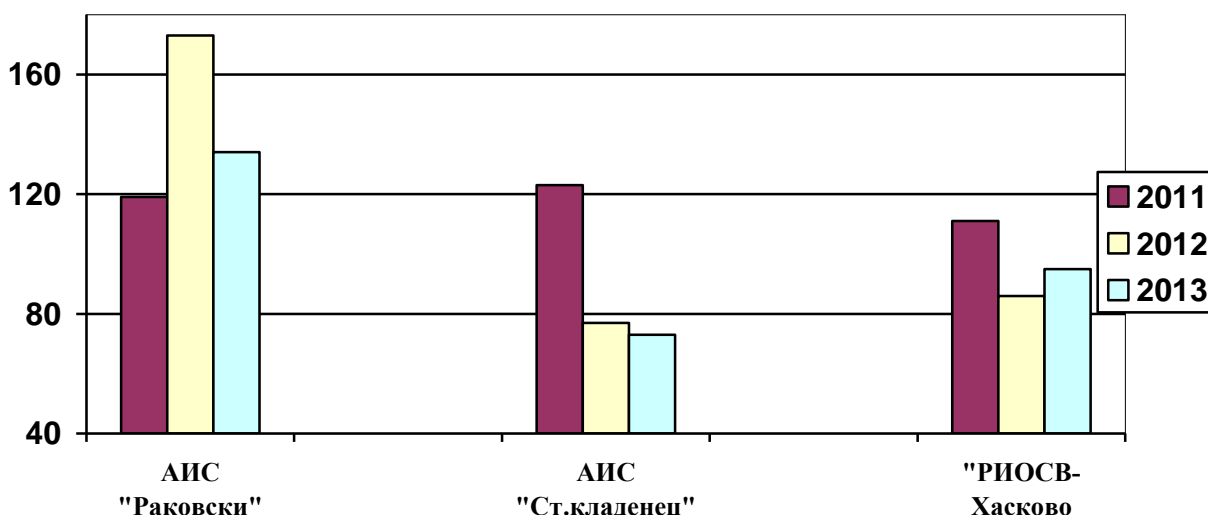
През 2013г. са регистрирани следните превишения на средноденонощната норма (СДН) за опазване на човешкото здраве (концентрации над 50 µg/m³) по пунктове, както следва:

- в АИС "Раковски" – 134 бр.,
- в АИС "Студен Кладенец" – 73 бр.
- в ръчен пункт "РИОСВ – Хасково", разположен в гр. Хасково - 95 бр.,

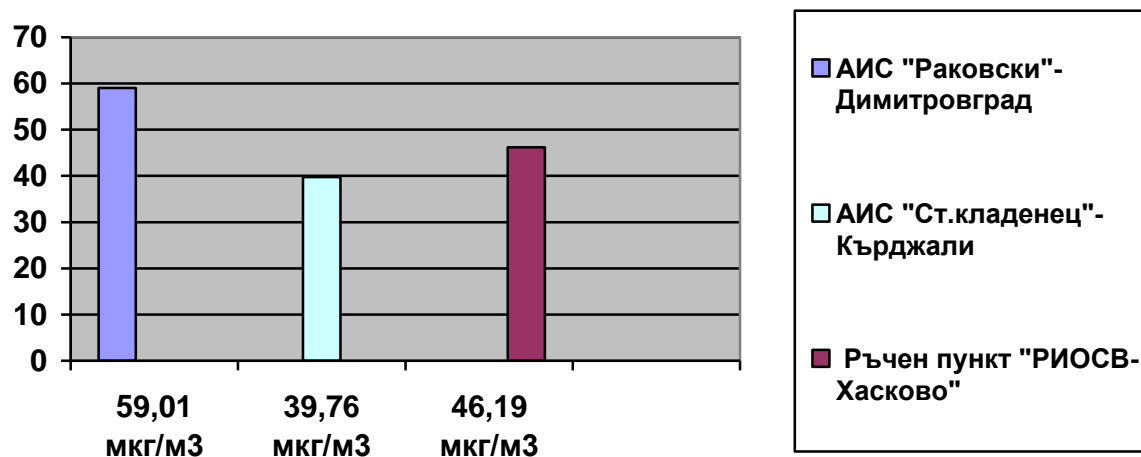
Нормативно се допускат не повече от 35 превишения в рамките на календарна година.

Направеният сравнителен анализ на регистрираните стойности в пунктовете за мониторинг по години показва задържане на замърсяването над определените норми.

Брой превишения на СДН по показател ФПЧ₁₀ за периода 2011-2013г.

Средногодишни стойности за показател ФПЧ₁₀ за 2013г по пунктове

Средногодишната норма (СГН) за ФПЧ₁₀ (40µg/m³) е превишена в два от пунктовете – АИС "Раковски", гр. Димитровград и ръчен пункт "РИОСВ – Хасково", като по-високата стойност е отчетена от АИС "Раковски" – гр. Димитровград.

Замърсяването с ФПЧ10 продължава да бъде основен проблем за качеството на атмосферния въздух за областите Хасково и Кърджали. Измерените високи нива по този показател са резултат от масовото използване на твърди горива за отопление в бита през зимния период на годината, интензивния автомобилен трафик, състоянието на пътната и прилежаща инфраструктура и съвсем малък дял има промишлеността. За високите нива на ФПЧ10 допринасят също и специфичните метеорологични условия в района – голям брой дни с тихо време (скорост на вятъра под 1,5 m/s в около 40% от дните в годината), температурни инверсии, мъгли по поречието р.Марица (за общ. Димитровград), водещи до задържане и натрупване на замърсителя. Забелязва се обаче тенденция за намаляване на нивото на замърсяване и броя на превишенията най-вече за Кърджали и донякъде за гр.Хасково.

Серен диоксид

Основните източници на този замърсител са енергетиката, индустрията и отоплителни централи.

През годината серният диоксид е контролиран в 3 пункта - ръчен пункт “РИОСВ – Хасково”, АИС “Раковски” и АИС “Студен Кладенец”.

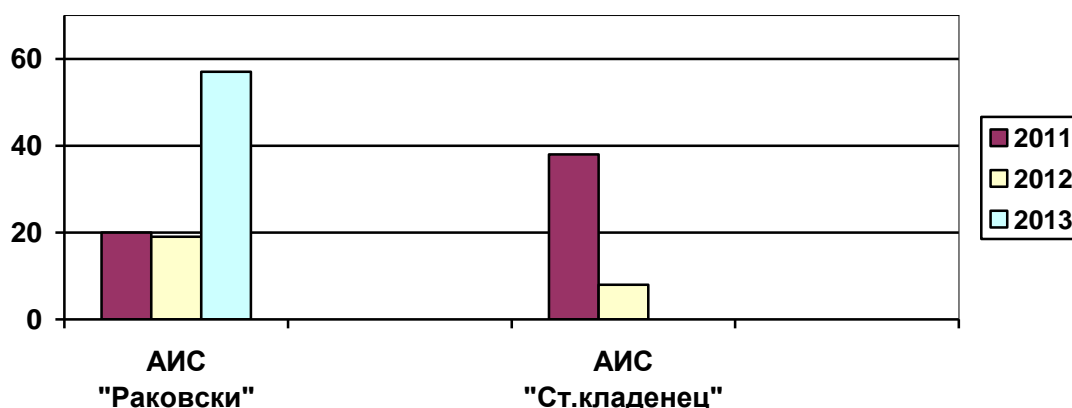
Средночасовата норма за опазване на човешкото здраве /СЧН/ е 350 µg/m³. Тази норма не бива да се превишава повече от 24 пъти в рамките на една календарна година.

Средноденонощната норма за опазване на човешкото здраве /СДН/ е 125µg/m³. Тя не бива да се превишава повече от 3 пъти в рамките на една календарна година.

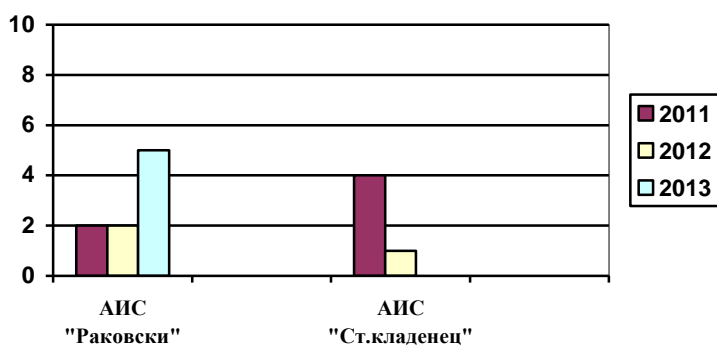
През 2013г. в пункт АИС “Раковски” – Димитровград са измерени 57 стойности, превишаващи СЧН и 5 стойности, превишаващи СДН. Регистрираните превишения са над нормативно определения брой за СЧН и СДН. Три пъти през годината е изпълнена инструкцията за уведомяване на населението при превишаване на алармения праг за серен диоксид.

Като основна причина за тази положителна промяна може да се посочи спряната производствената дейност на “ОЦК”АД, гр. Кърджали.

Брой превишения на СЧН по показател серен диоксид

Брой превишения на СДН по показател серен диоксид

В сравнение с 2011г. и 2012г. през 2013 г. броят на регистрираните превишения на ПС за СЧН от $350 \mu\text{g}/\text{m}^3$ и на ПС за СДН от $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$ надхвърлят регламентирания брой (съответно 24 и 3) стойности за една календарна година, съгласно Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух. Наблюдава се влошаване на качеството на атмосферния въздух в района на гр. Димитровград по този показател.

За 2013г. от АИС "Студен Кладенец" няма отчетени превишения на средногодишната норма (СГН) за олово ($0.5 \mu\text{g}/\text{m}^3$) и на средногодишните целеви норми за кадмий ($5 \text{ ng}/\text{m}^3$) и за арсен ($6 \text{ ng}/\text{m}^3$), поради спиране на производствената дейност на "ОЦК"АД – гр. Кърджали.

Полициклични ароматни въглеводороди -ПАВ (бензо-а-пирен)

Съгласно Наредба №11/14.05.2007г. от 01.01.2013г. влиза в сила нова средногодишна целева норма ($1 \text{ ng}/\text{m}^3$) и за този показател (освен за кадмий и арсен). През 2013г. в два от пунктовете - АИС"Студен Кладенец" – гр.Кърджали и ръчен пункт "РИОСВ - Хасково" – гр.Хасково измерените средногодишни концентрации от $1.1 \text{ ng}/\text{m}^3$ и от $2 \text{ ng}/\text{m}^3$ превишават средногодишната целева норма от $1 \text{ ng}/\text{m}^3$.

Озон

Озонът е газ, естествено съдържащ се в атмосферата (приземен слой). В урбанизирана среда той не се емитира директно. Концентрацията на този замърсител е свързана с фотохимични реакции на замърсители. Най-силно следва да се проявява при силна слънчева ултравиолетова радиация и при условия на застой (задържане) на атмосферата, както и при транспорт на първични замърсители. Наблюдаваното покачване на стойностите през летните месеци може да се свърже пряко с увеличаване на слънчевата радиация и среднодневните температури.

Озонът се контролира от АИС "Раковски" – гр. Димитровград. През 2013 г. са регистрирани 42 осемчасови средни стойности над $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$, не са регистрирани превишения на прага за информиране на населението от $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

През 2012г. не са регистрирани превишения на средночасовата концентрация от $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$ - праг за информиране на населението за озон.

През 2013 г. съгласно утвърдения от министъра на ОСВ годишен график на мобилната автоматична станция се извърши контрол на състоянието на атмосферния въздух в гр. Симеоновград. Контролирани бяха показателите Оз, СО, SO₂, NO, NO₂, ФПЧ₁₀, H₂S, NH₃, метанови и неметанови въглеводороди и метеопараметри. Анализът на резултатите за периода от 30.08.2013г. до 12.09.2013г. показва, че средноденонощните стойности по показател ФПЧ₁₀ варират от $28.7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ до $63.2 \mu\text{g}/\text{m}^3$, а за периода 20.11.2013г. до 03.12.2013г. - от

22.6 µg/m³ до 61.3 µg/m³, което се дължи основно на битовия сектор (през отоплителния сезон) и автомобилния транспорт, тъй като в общ. Симеоновград промишлеността е слабо развит отрасъл.

Райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух

Съгласно Заповед №РД-969/21.12.2013 г. на Министъра на околната среда и водите относно районите за оценка и управление качеството на атмосферния въздух РИОСВ – Хасково уведоми писмено кмета на община Кърджали за необходимостта от предприемане на действия по актуализиране/преразглеждане на Програма за намаляване нивата на замърсителите – ФПЧ₁₀ (ПАВ, As и Pb) и SO₂ в срока по чл.37, ал. 3 от Наредба 12 / 15.07.2010г. и при отчитане на крайните срокове на действащата актуализирана програма. При актуализиране /преразглеждане на програмата за намаляване нивата на замърсителите съгласно задължително се извършва оценка на актуалния принос на всеки един от отделните сектори или източници на емисии към нивата на замърсяване в атмосферния въздух (промишленост, енергетика, битово и обществено отопление, транспорт, неорганизираните емисии и др.) освен чрез инвентаризацията на емисиите и чрез дисперсно моделиране. РИОСВ – Хасково ще оказва, съобразно своите компетенции, необходимата методическа помощ и съдействие в процеса на актуализиране/преразглеждане на Програма за намаляване нивата на замърсителите.

И в трите общини – Хасково, Кърджали и Димитровград, продължава изпълнението на мерките, залегнали в общинските програми, като саниране и газифициране на обществени и на промишлени предприятия. Използването на газообразни горива обаче процентно е по-малко в сравнение количеството твърди горива, използвани в горивните съоръжения на битовия сектор.

Източници на емисии на територията на РИОСВ – Хасково

РИОСВ - Хасково осъществява контрол на предприятия – неподвижни източници на емисии, както и на обекти, използващи флуорирани парникови газове и вещества, които нарушават озоновия слой и летливи органични съединения.

На контролираната от РИОСВ– Хасково територия са разположени промишлени обекти от отрасли енергетика, химическа, металургична, добивна и преработвателна промишленост - големи емисионни източници на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух.

На територията на РИОСВ - Хасково в експлоатация са една голяма горивна инсталация - ТЕЦ "Марица 3" АД–Димитровград и 17 бр. точкови източници на емисии. Те се контролират съгласно изискванията на ЗЧАВ, ЗООС и подзаконовите нормативни актове към тях.

След изчерпването на лимитираните 20000 часа работа, през 2012 г. беше извършена рехабилитация на Горивната инсталация – Котел ОР-380в за производство на електроенергия, състояща се в редуция на NOx в димните газове, чрез рециркулация и изграждане на сероочистваща инсталация (СОИ) за пречистване на серен диоксид в отпадъчните газове.

Във връзка със зачестилите наднормени стойности на серен диоксид, регистрирани от АИС "Раковски", гр. Димитровград са извършени контролни измервания извън годишния график на емисии на вредни вещества /серен диоксид, азотни оксиди, прах и въглероден оксид/ изпускани в атмосферата от Котел ОР – 380в /Блок 120 MW/ на ТЕЦ "Марица 3" АД, гр. Димитровград. Контролните измервания са извършени от РЛ – Хасково, към ИАОС – София. По време на измерването работят сероочистващата инсталация, системата за редуция на NOx в димните газове чрез рециркулация и два броя електростатични филтри.

Регистрираните стойности на серен диоксид, азотни оксиди и прах от системата за собствени непрекъснати измервания /СНИ/ по време на контролните измервания не превишават съответните НДЕ, но резултатите от контролните измервания показват превишение на НДЕ за серен диоксид – 702 mg/Nm³, при НДЕ – 400 mg/Nm³. За констатираните различия между стойностите, отчитани от системата за СНИ и резултатите от контролните измервания на оператора е дадено предписание за калибриране на средствата за измерване на системата за СНИ и е наложена текуща месечна санкция в размер на 64312 лв.

След извършването на контролните измервания, ТЕЦ “Марица 3” АД, гр. Димитровград уведоми РИОСВ – Хасково, че ще бъдат спрени системата за собствени непрекъснати измервания и сероочистващата инсталация за профилактика и ремонт.

Дружеството осъществи профилактика и ремонт на системата за СНИ и на сероочистващата инсталация, след което беше извършена втора проверка. Превишения на НДЕ не бяха регистрирани и наложената текуща санкция беше отменена.

Контролът на изпусканите вредни вещества от емисионни източници: “Неохим” АД, “Горубсо” АД и “Ес енд Би Индастриъл Минералс” АД в гр. Кърджали, “Пътни строежи” АД, Пловдив Асфалтосмесител СИМ Р 170, “Ултрамекс” ЕООД, гр. Харманли Парен котел №2 и 4, “Финтекс” ЕООД, гр. Хасково-Производство на трикотажни платове - Парова централа, “Зайчев и син” ООД- Водогрен котел оранжерия, гр. Любимец, “Зайчев и син” ООД – Водогрен котел оранжерия, гр. Харманли, “Агро омега” ООД- оранжерия, гр. Любимец, “Б.В.К. Винифера” ООД Оранжерия гр. Момчилград, КПТУ “Ксанекс”-с. Жълти бряг обл. Хасково, е извършен чрез проведени СПИ от акредитирани лаборатории, съгласно изискванията на Глава пета на Наредба № 6/1999 г. за провеждане на собствени периодични, собствени непрекъснати и контролни измервания на емисиите от тези източници. еднократна санкция в размер на 372 лв. КПТУ “Ксанекс”-с. Жълти бряг обл. Хасково - за наднормено замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид.

- текуща санкция в размер на 93лв. на “Пътни строежи” АД, Пловдив Асфалтосмесител СИМ Р 170 за наднормено замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид.
- текуща санкция в размер на 162лв. на “Тракия 2006” ЕООД, Пловдив парова централа за наднормено замърсяване на атмосферния въздух с прах и въглероден оксид.
- две текущи санкции в размер на 57лв. и 98лв. на „ Ултрамекс “ЕООД, парова централа за наднормено замърсяване на атмосферния въздух с прах и въглероден оксид.

През годината са дадени и предписания за извършване на собствени периодични измервания (СПИ) на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от „Монек юг “ АД – гр.Кърджали, „Дерони” АД, гр.Хасково, „Ес енд Би Индастриъл Минералс” АД – гр.Кърджали, „Горси” ООД – гр. Момчилград и “Пътни строежи” АД-Асфалтова база с.Г.Добрево. Дадените предписания са изпълнени. Данните от СПИ не показват превишения на нормите.

От гореизложеното може да се направи извода, че са постигнати положителни резултати след извършения контрол, дадените предписания и наложените санкции.

Съгласно изискванията на Наредба № 6 от 1999 г. на собствени непрекъснати измервания подлежат емисиите от инсталациите за производство на азотна киселина /стар и нов цех/ и инсталацията за производство на амониева селитра на “Неохим” АД, Димитровград, както и от котел на ТЕЦ “Марица 3” АД, гр. Димитровград. Системи за извършване на СНИ не са въведени само на инсталацията за производство на амониева селитра на “Неохим” АД, гр.

Димитровград, за което след извършената през 2013г. проверка на оператора за изпълнение на условията в издаденото КР беше съставен акт и издадено НП. По информация на оператора в края на 2013г. фирмата, доставчик на апаратурата, е започнала нейното монтиране.

В останалите обекти с организирани неподвижни източници на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух, подлежащи на СНИ са въведени 3 автоматични системи, като ежесечно се представят и 3 месечни доклада за извършените измервания.

При оценката на утвърдения годишен доклад е констатирано превишение на НДЕ за азотни оксиди в атмосферния въздух от инсталацията за производство на азотна киселина /стар цех/ на "Неохим" АД, за което е наложена еднократна санкция в размер на 142366 лв.

След представянето и извършената оценка на годишния доклад от извършените през 2012 г. СНИ на ТЕЦ "Марица 3" АД, гр. Димитровград се констатира, че операторът е работил без системи за извършване на непрекъснато измерване на емисиите на серни и азотни оксиди, над нормативно определения брой часове, за което е съставен акт и издадено наказателно постановление в размер на 2000лв.

В изпълнение на Националната програма за намаляване на нивата на емисиите на летливите органични съединения (ЛОС), явяващи се и прекурсори на приземния озон, се контролират източници на емисии на летливи органични съединения от следните дейности :

- дистрибуция на бензини (бензиностанции);
- предприятия, използващи органични разтворители в процеса на производство (дейности по нанасяне на покрития, производство на обувки, химически чистения, извличане и рафиниране на растителни масла, производство на каучук и др.);
- производство, употреба и дистрибуция на определени бои, лакове и авторепаратурни продукти със съдържание на ЛОС, по-високо от установените норми;
- горивните процеси;
- халогенираните въглеводороди.

В изпълнение на Плана за контролна дейност през 2013г. са извършени всички планирани контролни проверки по нормативните документи, касаещи качеството на атмосферния въздух.

По Наредба № 7 от 21.10.2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в околната среда, главно в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации на контрол.

По изпълнение на Наредбата за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти РИОСВ-Хасково.

По Директива 94/63/ЕС и Наредба №16/1999г. за ограничаване на емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини- Фаза II. Въведени бяха и три нови обекта за дизелово гориво в гр.Кърджали.

По Регламент (ЕО) № 1005/2009 г. и Регламент № 842/2006г. на Европейския парламент и Съвета и наредбите към тях за контрол на хладилни и климатични инсталации с над 3 кг. ВНОС и ФПГ.

В плана за контролна дейност за 2013 г. заложените проверки на обекти с издадени Разрешителни за емисии на парникови газове са три. Извършени са плановете проверки на "Неохим" АД, ТЕЦ "Марица 3", гр. Димитровград и на ЕТ"Митко Жеков-Д", гр.Димитровград, чието разрешително за емисии на

парникови газове излезе през 2013г. На “ОЦК” АД, гр. Кърджали не беше извършена проверка, тъй като през 2012 г. дейността е преустановена.

При осъществявания през 2013г. контрол от РИОСВ – Хасково не се констатираха нарушения на екологичното законодателство.

3. Оценка за качеството на атмосферния въздух на територията на РИОСВ – Хасково.

В резултат на прилагането на екологичното законодателство по отношение на източниците на замърсяване на атмосферния въздух в периода от 2011 г. до 2013 г. е налице значително намаляване на нивата на емисиите на фини прахови частици (под 10 микрона) за Хасково и Кърджали и на серен диоксид за гр.Кърджали. Не са регистрирани превишения на нормите за останалите замърсители, контролирани на територията на РИОСВ – Хасково, тъй като голяма част от операторите са преминали на работа с природен газ и са монтирали по-добри пречиствателни съоръжения. Това обуславя ясна тенденция за подобряването на качеството на атмосферния въздух в наблюдаваните населени места.

Като проблем през 2013г. може да се посочи наличието на превишения на нормите за серен диоксид над регламентирания брой в гр. Димитровград. От регистрираните през 2013г. 57 превишения на ПС за СЧН серен диоксид 43 се дължат основно на пренос на емисии от енергиен комплекс “Марица Изток“, гр.Стара Загора и наслагване на емисии от дейността на ТЕЦ “Марица 3“ АД, гр. Димитровград, както и на климатичните условия през летния период (високи температури и липса на силни въздушни течения), които създават предпоставка за задържане на този замърсител в приземния слой и отчитането му от АИС „Раковски” – гр. Димитровград.

Във връзка със зачестилите наднормени стойности на серен диоксид, регистрирани от АИС “Раковски” – гр. Димитровград са извършени контролни измервания извън годишния график на емисии на вредни вещества /серен диоксид, азотни оксиди, прах и въглероден оксид/ изпускани в атмосферата от Котел ОР – 380в /Блок 120 MW/ на ТЕЦ “Марица 3” АД – гр. Димитровград и след оценка на резултатите от тези измервания е наложена текуща санкция, а на системата за собствени непрекъснати измервания и на сероочистващата инсталация са извършени профилактика и ремонт. В резултат на предприетите мерки до края на 2013г. не са наблюдавани случаи на превишения по показател серен диоксид. Въпреки това следенето на този показател ще бъде приоритет в работата на инспекцията и през 2014г. Като положителен резултат може да се отбележи състоялата се комисия за преразглеждане местоположението на АИС “Раковски” – гр. Димитровград и заложените в графика на мобилната автоматична станция (МАС) към РЛ-Стара Загора измервания , които паралелно с измерванията, осъществявани от АИС “Раковски” – гр. Димитровград, ще дадат по обстойна информация за качеството на атмосферния въздух в района на гр. Димитровград.

Поради необходимостта от окончателно валидиране на данните преди докладване в Европейската агенция по околна среда са възможни минимални промени в публикуваните данни. Окончателните данни се публикуват в Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда, изготвян от ИАОС.

II.2. ВОДИ

1. Кратко описание на основните приоритети при извършване на контролната дейност през годината

Рамковата директива за водите изисква постигане на „добро екологично състояние“ на естествените води и „добър екологичен потенциал“ на изкуствените и силно модифицирани водни тела до 2015г. За осъществяването на тази цел е необходимо да се подобри ефективността на контролната дейност върху емитерите

на отпадъчни води, заустващи в повърхностни води, а често и върху източниците на дифузно замърсяване. Ето защо основните приоритети на РИОСВ – Хасково бяха:

- Сnižаване на замърсяването на заустваните във водните обекти отпадъчни води най-вече от производствения сектор чрез налагане на спазването на индивидуалните емисионни ограничения и условия в издадените разрешителни - проверени са всички емитери, съставени са 28 акта, наложени са 12 текущи санкции; намалени са 3 санкции.
- Подобряване ефективността на контролната дейност чрез проверки на изпълнението по възможност на всички дадени предписания - дадени са 69 предписания, от които са изпълнени 56, 3 не са проверени, а останалите са с неизтекъл или постоянен срок. Съставен е 1 акт за неизпълнение на предписание.
- Повишаване спазването на изискванията за изпълнението на собствения мониторинг от титулярите на разрешителни за заустване - представен собствен мониторинг от преобладаващ брой обекти.
- Изискване на представяне на доклади за изпълнението на условията в разрешителните за заустване - представени 38 доклада.
- Получаване на разрешително за заустване както от няколко действащи обекта без разрешително, така и от неизвестни засега емитери - подадена документация в БДУВ ИБР - Пловдив за 3 разрешителни.

2. Опазване на повърхностните води

Както всички производствени и стопански дейности, при които се изпускат отпадъчни води, така и формираните от населението битови отпадъчни води неизбежно оказват въздействие върху състоянието на повърхностните води в териториалния обхват на РИОСВ – Хасково. Колкото по-големи са заустваните водни количества и по-високо съдържанието на замърсяващи вещества в тях, толкова по-значително е и влошаването на екологичното състояние на повърхностните водни тела.

Р.Марица е приемник на изпусканите непречистени битови отпадъчни води от голям брой населени места както нагоре по течението, така и от градовете Харманли, Симеоновград, Любимец и Свиленград в региона на РИОСВ-Хасково. В нея се заустват и производствените отпадъчни води на „Неохим“ АД, Димитровград и ТЕЦ „Марица 3“ АД, Димитровград. Това е довело до влошаване на състоянието ѝ. Върху р.Харманлийска оказват влияние отпадъчните води от канализационната система на гр.Хасково, които от 2012г се пречистват, непречистени отпадъчни води от селата, през които тече и др.

Друг голям приемник на непречистени битови отпадъчни води от много населени места по течението и на производствени отпадъчни води най-вече от добив и преработка на метални руди е р.Арда. Характерно за язовирите, изградени на реката на територията на РИОСВ-Хасково е отлагането по дъното им на утайки, съдържащи тежки метали. Тези фактори обуславят лошото състояние на някои водни тела по р.Арда.

Дори и по-малките количества силно замърсени отпадъчни води, когато се изпускат в по-маловодни приемници често водят до лошо състояние и дори до инциденти на измиране на риба. Такъв е случаят с р.Банска, която приема непречистени битови отпадъчни води от няколко села, пречистените води от Северна индустриална зона Хасково и нерегламентирани изпускания от няколко животновъдни обекта. Ежегодните инциденти на измряла риба по реката изискват повишено внимание и контрол на емитерите.

2.1. Типове повърхностни води

Водните обекти на територията на области Хасково и Кърджали се отнасят към две

категории повърхностни води – “РЕКА” и “ЕЗЕРО”.

При определянето на типовете реки и езера/язовири са използвани следните показатели:

-задължителни фактори – екорегия, надморска височина, геология, размер;

-незадължителни – характер на водното течение, размер и геология, субстрат на речното дъно, наклон (енергия на потока). При определяне на височинното разделяне е взето в предвид и смяната на растителността.

На база на тези показатели на територията на области Хасково и Кърджали са идентифицирани 5 типа води категория „реки“:

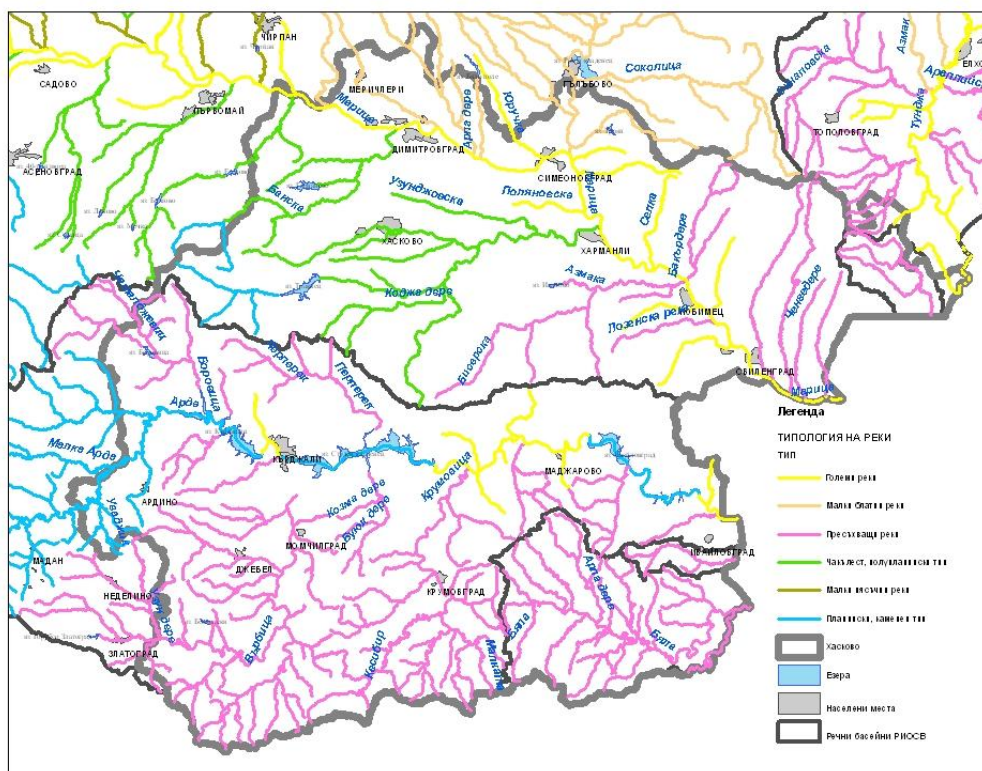
Таблица №1-1 Типология на категория “РЕКА” в области Хасково и Кърджали

№	Тип	Име на типа	Водосбор
1	R3	Планински реки	р.Арда преди яз.Кърджали, р.Харманлийска до яз.Тракиец
2	R5	Полупланински реки	р.Арда – след яз.Кърджали, р.Банска, р.Харманлийска след яз.Тракиец
3	R12	Големи равнинни реки	р. Марица
4	R13 (R13a)	Малки и средни равнинни реки (Малки блатни реки)	р.Меричлерска, р.Мартинка, р.Златополска
5	R14	Субсредиземноморски реки (пресъхващи)	Всички притоци: - на р.Марица, след р.Харманлийска - на р.Арда след яз.Кърджали - р.Бяла - р.Атеринска - р.Фишера

На територията, контролирана от РИОСВ-Хасково в рамките на посочените типове реки са определени 43 водни тела от категория „река”. Всяко водно тяло е речен участък с еднакво екологично и химично състояние, който има важна роля при управлението на водите. В публикувания през март, 2010 г. План за управление на речните басейни (ПУРБ) в Източноевропейски район за водните тела са подготвени конкретни програми от мерки, чрез реализацията на които трябва да се постигне добро състояние на водите.

Карта №1-1 Типология на категория “РЕКА” в области Хасково и Кърджали

Типология категория "РЕКИ" в Хасковска област

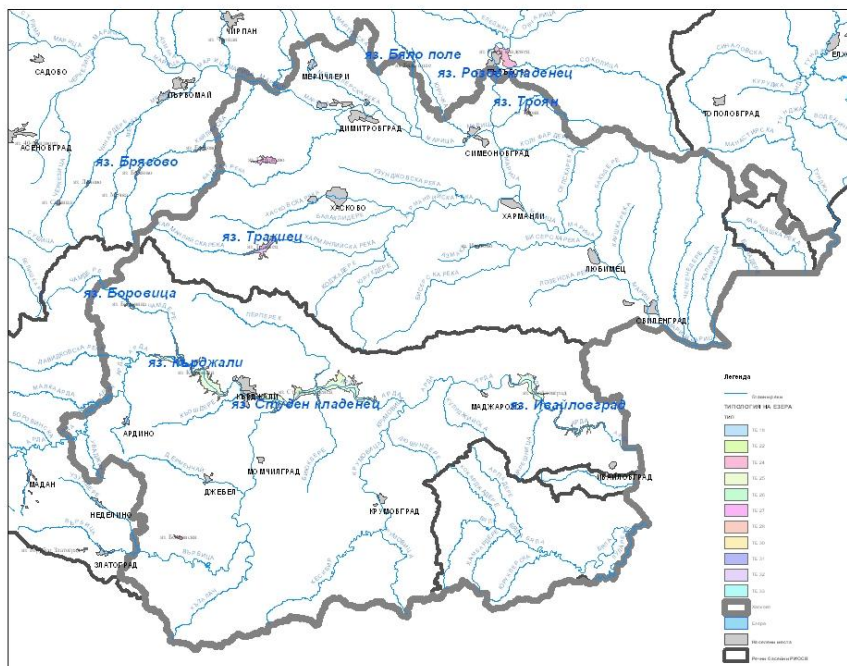
На територията области Хасково и Кърджали са определени 4 типа езера (язовири). Всяко езеро (язовир) с площ > 500 ха се определя като самостоятелно водно тяло. На територията на РИОСВ-Хасково са определени 8 самостоятелни водни тела, посочени в Таблица №1-2:

Таблица № 1-2. Типове категория "ЕЗЕРО" в области Хасково и Кърджали

№	ТИПОВЕ	Язовири	Брой ВТ
1	L11 Големи дълбоки язовири	яз.Кърджали, яз.Студен кладенец, яз.Ивайловград	3
2	L13 Средни и малки полупланински язовири в ЕР 7	яз.Боровица	1
3	L15 Големи равнинни плитки до средно дълбоки язовири в ЕР 7	яз.Тракиец	1
4	L17 Малки и средни равнинни язовири в ЕР 7	яз.Иваново, яз.Гарваново, яз.Троян	3
		ВСИЧКО	8

Карта №1-2 Водни тела от категория "ЕЗЕРО" в области Хасково и Кърджали

Типология категория "ЕЗЕРА" в Хасковска област

2.2 Пунктове за мониторинг

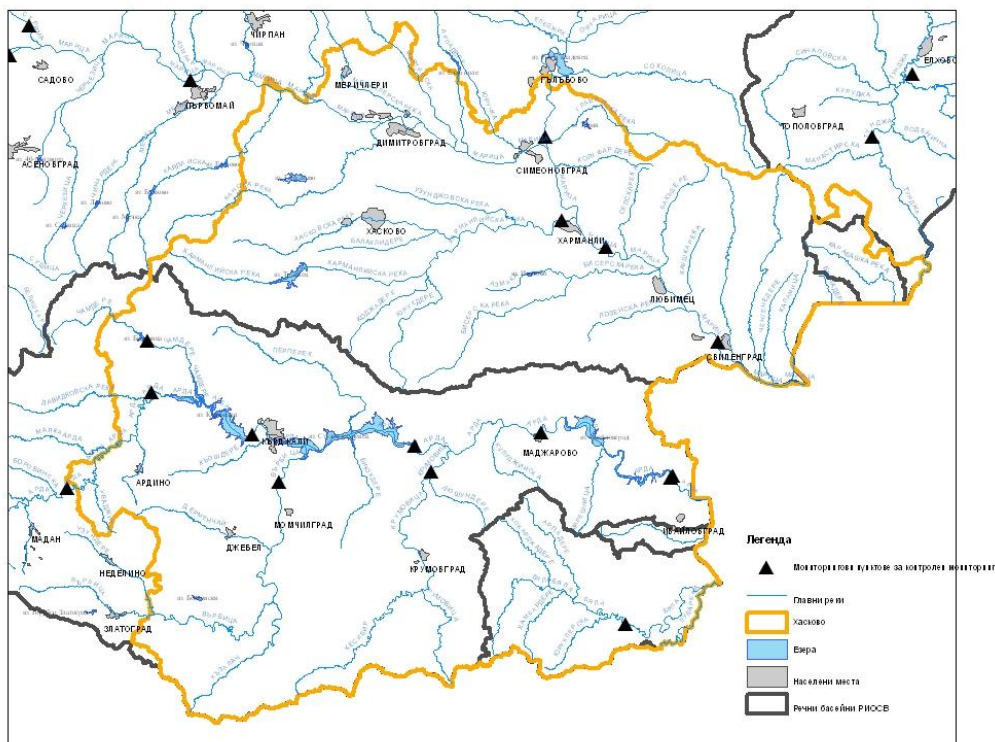
- **Контролен мониторинг**

При проектиране на мрежата за контролен мониторинг на повърхностни води на територията на ИБР са избрани представителни мониторингови пунктове за съответните речни басейни и типове водни тела. Общият брой на пунктовете за контролен мониторинг на територията, контролирана от РИОСВ-Хасково през 2013 г. е 9 пункта – 6 на реки и 3 на язовири. От тях пред Европейската Комисия се докладват резултатите от 6 пункта (3 на реки и 3 на язовири). В тези пунктове се извършва мониторинг по биологични и физико-химични елементи за качество.

- р. Марица – гр. Свиленград
- р. Харманлийска – с. Тракиец
- р. Арда след яз. Ивайловград
- р. Върбица при с. Върли дол
- р. Крумовица – преди устие
- р. Бяла – с. Меден бук
- яз. Кърджали
- яз. Студен кладенец – стена
- яз. Ивайловград – стена

Карта № 2-1 Мрежа за контролен мониторинг на повърхностни води на територията на област Хасково и Кърджали (чл.8 на РДВ)

Контролен мониторинг на повърхностни води
РИОСВ Хасково

• **Оперативен мониторинг**

При подготовката на програмата за оперативен мониторинг на повърхностните води в ИБР е използвана информация за състоянието на определените водни тела и се прилагат критериите, посочени в т.1.3.2. на Анекс V на РДВ.

Пунктове за оперативен мониторинг се поставят в онези водни тела, които са в лошо състояние и съществува риск да не постигнат добър статус към 2015 г. На територията, контролирана от РИОСВ-Хасково през 2013 г. са определени 19 пункта за оперативен мониторинг - 16 на реки и 3 на язовири.

- р. Марица след гр. Димитровград
- р. Марица след гр. Харманли
- р. Банска с. Клокотница
- р. Мерицлерска след гр.Мерицлери мост за с.Длъгнево
- р.Бисерска с.Лешниково, моста
- р.Лозенска с.Лозен
- р.Пъстрогор-устие, гр.Свиленград мост на шосе Свиленград-Капитан Андреево
- р. Харманлийска-устие гр. Харманли
- р. Хасковска с. Динево – мост преди селото
- р. Арда преди яз. Кърджали
- р. Арда след гр. Кърджали
- р. Арда след яз. Студен кладенец (мост с. Поточница –с. Рабово)
- р. Арда след големия завой при гр.Маджарово
- р.Арда след вливане на р.Крумовица -мост за с.Орешаре
- р. Върбица преди яз. Студен кладенец
- р. Бяла преди границата
- яз. Студен кладенец-средна част
- яз. Студен кладенец – опашка
- яз. Ивайловград – опашка с. Бориславци

В тези пунктове се извършва мониторинг по биологични и физико-химични елементи за качество за определяне на екологично и химично състояние на повърхностните води.

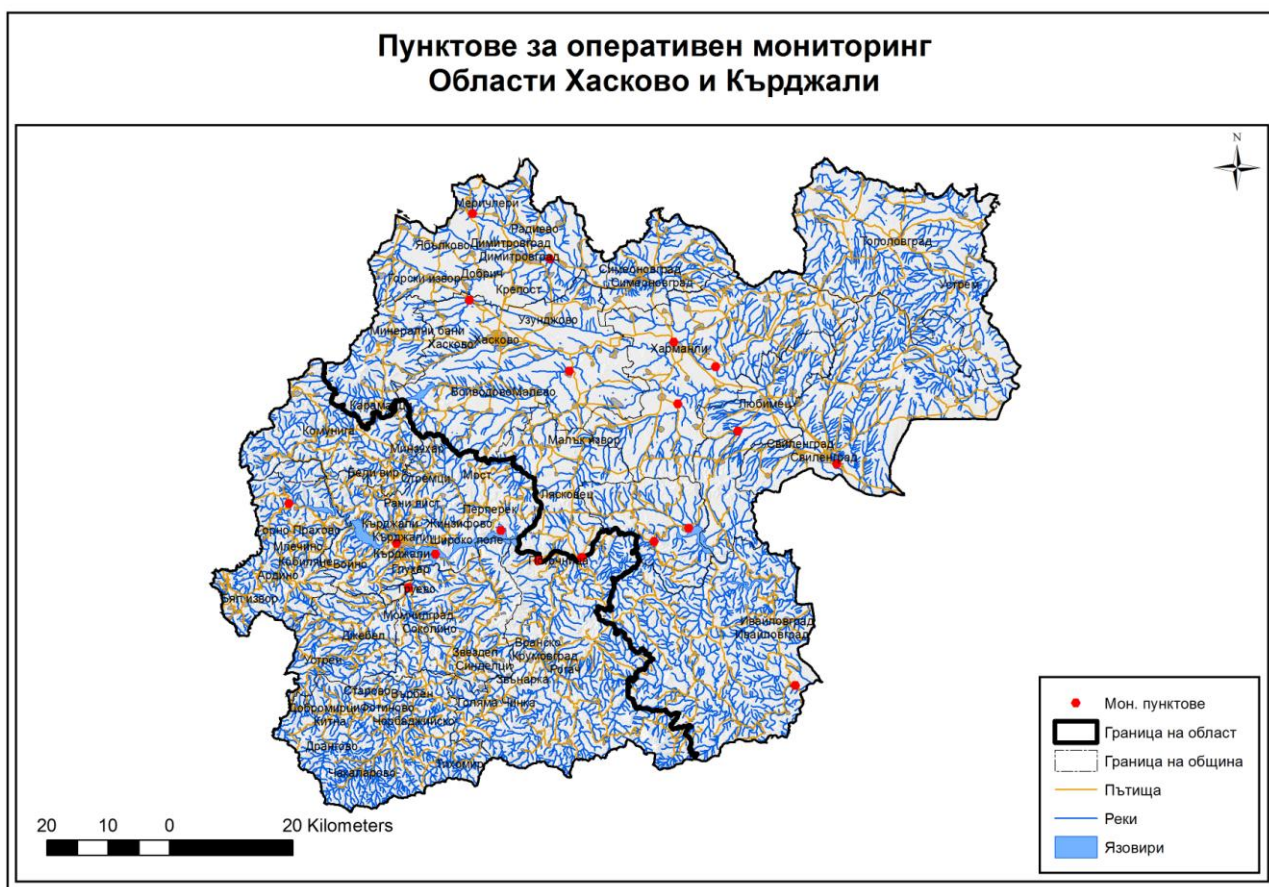
При подбора на показатели за оперативен мониторинг се използват биологичните елементи, индикативни за степента на антропогенно въздействие върху качеството на водите – макрозообентос в реки и фитопланктон в стоящи води. С оглед оперативното установяване на промените във фитопланктонните съобщества се използва показателят Хлорофил А в съчетание с други индикативни физико-химични показатели – прозрачност (SD), разтворен кислород, температура и електропроводимост.

Предвижда се мониторинг на всички физико-химични показатели, превишаващи стандартите за качество (за приоритетни вещества) или приетите норми за добро екологично състояние на химичните елементи. Предвижда се и мониторинг на други физико-химични показатели, които са свързани с тези, по които се наблюдават отклонения.

Честотата на оперативния мониторинг е съобразена с минималната честота, която се препоръчва в Приложение V на РДВ за отделните показатели:

- Биологични елементи
  - макрозообентос в реки – 1 път годишно
  - фитопланктон в язовири (заедно с прозрачност) – 1 път на 3 години
- Физико-химични елементи
  - основни показатели – 4 пъти годишно
  - специфични замърсители – 4 пъти годишно
  - приоритетни вещества – 12 пъти годишно

Карта № 2-2 Мрежа за Оперативен мониторинг на повърхностни води на територията на области Хасково и Кърджали (чл.8 на РДВ)

2.3 Показатели за мониторинг на повърхностните води

- **Биологични елементи за качество**

Хидробиологичният мониторинг се извършва за макробезгръбначни в реки по Ирландски Биотичен Индекс. Периодично в определени пунктове (през 3 г.) се извършва наблюдение и на останалите биологични елементи съгласно изискванията на РДВ – фитопланктон (язовири), фитобентос, макрофити и риби. Мониторингът и оценката на състоянието на биологичните елементи в реки се извършва по Наредба № Н-4/14.09.2012г. за характеризирание на повърхностните води.

Мониторингът на биологичните елементи в езера и язовири се извършва по методики, приложени в рамките на научна разработка за определяне на референтни условия и класификационна система за оценка на екологично състояние през 2009-2010г.

От провеждания мониторинг за 2013г. на биологичните елементи за качество са налични данни за дънни безгръбначни, фитобентос, макрофити и риби (за реки).

- **Физико-химични елементи за качество**

Мониторингът се извършва по основни физико-химични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества, свързани със замърсяване на повърхностните води с органични вещества, метали и металоиди. Анализът на планираните показатели се извършва от Регионална лаборатория Хасково към ИАОС.

За всеки отделен мониторингов пункт има определена схема за пробонабиране и анализиране по следните групи показатели:

- **Основни физико-химични показатели**

- **I група** – активна реакция /рН/, температура, неразтворени вещества, електропроводимост, разтворен кислород, наситеност с кислород, БПК5, ХПК, азот амониев, азот нитратен, азот нитритен, фосфати, хлориди, сулфати.

- **II група** – азот общ, фосфор общ, обща твърдост, желязо, манган, калциево-карбонатна твърдост, общ органичен въглерод.

- **Специфични вещества**

- **I група – Органични вещества** – нефтопродукти, АОХ.

- **II група - Тежки метали и металоиди** – цинк, мед, хром-тривалентен, хром-шествалентен, арсен.

- **III група – Други вещества** – СПАВ анионактивни, цианиди.

- **Приоритетни вещества** – кадмий, хлорпирифос, олово, живак, никел.

2.4. Определяне на екологичното и химично състояние на повърхностните води

Химично състояние

При определяне на химичното състояние на повърхностните водни тела са приложени изискванията на Директива 2008/105/ЕО, транспонирана в Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители от 2010г.

През 2013г. в определни водните тела са извършвани анализи за наличие на приоритетни вещества. Резултатите от мониторинга не показват превишаване на стандартите за качество на околната среда, и водните тела са определени в добро химично състояние.

Таблица № 2-1 Брой повърхостни ВТ по химично състояние на територията на област Хасково и Кърджали

	ВТ	Марица	Тунджа	Арда	Бяла	Общо
Химично състояние	Добро	25	1	21	2	49
	Лошо	0	0	2	0	2
	общо ВТ	25	1	23	2	51

Екологично състояние

Оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела се извършва по класификационна система за биологични и физико-химични елементи за качество, и стандарти за качество на околната среда за химични елементи и специфични замърсители, включени в Наредба № Н-4 от 14.09.2012г. за характеризирание на повърхностните води.

Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в пет класа: много добро, добро, умерено, лошо и много лошо, които се изобразяват с показаните в таблицата цветове.

Екологично състояние				
много добро	добро	умерено	лошо	много лошо

В Таблица № 2-2 са дадени резултатите от оценката на екологичното състояние на повърхностните водни тела в област Хасково и Кърджали по речни басейни. Анализът на резултатите показва, че съотношението на телата в добро и лошо състояние е 27/24. (53% в добро състояние). При сравняване на резултатите от мониторинга през 2012г. се наблюдава тенденция в увеличаване на съотношението на водните тела в добро и лошо (през 2012г. 49% от водните тела са в добро състояние). Основните физико-химични показатели, по които се наблюдават отклонения са свързани с органично замърсяване – фосфати, общ фосфор, амониев азот, нитратен азот, общ азот, БПК.

Таблица № 2-2 Брой водни тела разпределени по екологично състояние в области Хасково и Кърджали

	Общо ВТ	Марица	Тунджа	Арда	Бяла	Общо
ЕКОЛОГИНО СЪСТОЯНИЕ	мн.добро	1	0	6	0	7
	добро	6	1	11	2	20
	умерено	13	0	5	0	18
	лошо	5	0	1	0	6
	мн.лошо	0	0	0	0	0
	ВТ	25	1	23	2	51

Таблица 2-3 Състояние на водните тела на територията на области Хасково и Кърджали

№	Код	Водно тяло	СМ/ ИВТ	Биологични елементи	ФХ елементи	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Общо състояние
1	BG3MA100L009	яз. Иваново***	да			добро	добро	Добро
2	BG3MA100L012	яз. Тракиец***	да			умерено	добро	Лошо (умерено)

3	BG3MA100R001	Река Марица,от р.Сазлийка до граница	да	умерено	NO2, NO3, Нобщ, PO4	умерено	добро	Лошо (умерено)
4	BG3MA100R002	р.Каламица**				умерено	добро	Лошо (умерено)
5	BG3MA100R003	р.Ченгене дере*				добро	добро	Добро
6	BG3MA100R004	р.Левченска		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
7	BG3MA100R005	р.Голямата (Пъстрогорска)		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
8	BG3MA100R006	Лозенска река, десен приток на река Марица**		добро	добро	добро	добро	Добро
9	BG3MA100R007	р.Бисерска и притоци до устие		добро	добро	добро	добро	Добро
10	BG3MA100R008	р.Азмака, приток на р.Бисерска***		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
11	BG3MA100R010	р.Бакър дере (Йерусалимовска)		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
12	BG3MA100R011	Река Харманлийска и притоци до устие	да	умерено	БПК, NH4, NO3, NO2, Нобщ, PO4, Робщ, Мп	лошо	добро	Лошо
13	BG3MA100R013	Горно течение на Харманлийска река до язовир Тракиец***				много добро	добро	Много добро
14	BG3MA200L015	яз. Троян*	да			умерено	добро	Лошо (умерено)
15	BG3MA200R014	Река Сазлийка от река Овчарица до устие	да	лошо	Електропроводимост, БПК, NO3, NO2, PO4, Нобщ, Робщ	лошо	добро	Лошо
16	BG3MA300L045	яз. Гарваново*	да			лошо	добро	Лошо
17	BG3MA300R040	Арпа дере (Златополска река) от язовир Бяло поле до устие**				умерено	добро	Лошо (умерено)
18	BG3MA300R042	р. Мартинка		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
19	BG3MA300R043	р. Меричлерска		лошо	Електропроводимост, O2, БПК, NH4, NO2, Нобщ, PO4, Робщ	лошо	добро	Лошо
20	BG3MA300R044	Река Банска средно и долно течение и Горскоизворска река		умерено	Електропроводимост, БПК, NH4, NO2, Нобщ, PO4, Робщ	лошо	добро	Лошо
21	BG3MA300R046	Река Банска горно течение		добро		добро	добро	Добро
22	BG3MA300R047	Старата река		умерено	БПК, Нобщ	умерено	добро	Лошо (умерено)
23	BG3MA300R052	Река Каялийка горно течение до язовир Брягово		добро		добро	добро	Добро
24	BG3MA300R062	Река Омуровска средно и долно течение		умерено		умерено	добро	Лошо (умерено)
25	BG3MA350R039	Река Марица от река Чепеларска до река Сазлийка	да	умерено	NH4, NO3, NO2, PO4, Нобщ	умерено	добро	Лошо (умерено)
26	BG3TU100R001	р. Фишера		добро		добро	добро	Добро

27	BG3AR600R026	Извор на река Боровица до яз. Боровица*				много добро	добро	Много добро
28	BG3AR600R024	р. Боровица и притоци от яз.Боровица до вливане в яз. Кърджали	да	добро		добро	добро	Добро
29	BG3AR600L025	яз. Боровица	да		добро	добро	добро	Добро
30	BG3AR570L021	яз. Кърджали	да	добро	Робщ	умерено	добро	Лошо (умерено)
31	BG3AR500R023	Яйль дере до яз. Кърджали*				добро	добро	Добро
32	BG3AR500R022	Оваджик дере до яз. Кърджали		много добро		много добро	добро	Много добро
33	BG3AR500R020	р. Арда между яз. Кърджали и яз. Студен кладенец	да	умерено	Робщ	умерено	добро	Лошо (умерено)
34	BG3AR500R019	Кюшедере-приток на Арда в частта ѝ между яз. Кърджали и яз. Студен кладенец		добро		добро	добро	Добро
35	BG3AR400R074	р. Върбица и притоците от гр. Златоград до устие		добро	добро	добро	добро	Добро
36	BG3AR350L010	Яз. Студен кладенец	да	добро	Робщ, Zn	умерено	лошо Cd	Лошо
	BG3AR350L010	Яз. Студен кладенец-опашка		умерено	Робщ, Zn	умерено	лошо Cd	Лошо
37	BG3AR300R013	р. Козма дере (приток на Буюк дере) до водохващане за ПБВ			добро	добро	добро	Добро
38	BG3AR300R012	Буюкдере (Големица) до вливането в яз. Студен кладенец		много добро		много добро	добро	Много добро
39	BG3AR300R011	р. Перперек до вливането ѝ в яз. Студен кладенец		добро		добро	добро	Добро
40	BG3AR200R009	Река Крумовица и притоци		добро	добро	добро	добро	Добро
41	BG3AR100R008	р. Арда между яз. Студен кладенец и р. Крумовица	да	умерено	добро	умерено	добро	Лошо (умерено)
42	BG3AR100R007	Кулиджийска река до вливането ѝ в р. Арда		добро		добро	добро	Добро
43	BG3AR100R006	р. Арда от вливането на р. Крумовица до яз. Ивайловград	да	умерено	Zn	лошо	лошо Cd	Лошо
44	BG3AR100R005	р. Маришница до вливането ѝ в р. Арда***				много добро	добро	Много добро
45	BG3AR100R003	р. Рибарица (Балък дере)		много добро		много добро	добро	Много добро

46	BG3AR100R002	р. Арда между яз. Ивайловград и държавната граница	да	умерено	NO2, Мп	умерено	добро	Лошо (умерено)
47	BG3AR100R001	р. Атеринска		много добро		много добро	добро	Много добро
48	BG3AR100L004	яз. Ивайловград	да	добро	добро	добро	добро	Добро
	BG3AR100L004	яз. Ивайловград-опашка		Хлорофил А	Робщ	умерено	добро	Лошо (умерено)
49	BG3AR400R037	р.Казаците				добро	добро	Добро
50	BG3MA100R220	р.Луда - приток на р.Бяла		добро		добро	добро	Добро
51	BG3MA100R270	Бяла река и нейните притоци		много добро	добро	добро	добро	Добро

Забележка: Оценките на водните тела със звездичка (*) са определени по резултати от проведения мониторинг през 2009 г.

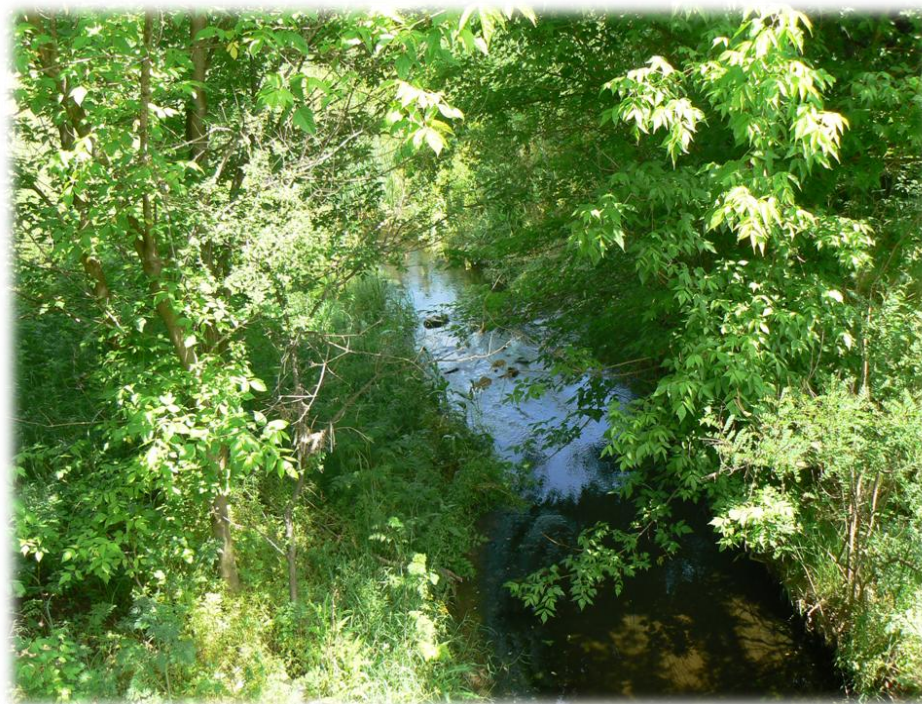
Оценките на водните тела със звездичка (**) са определени по резултати от проведения мониторинг през 2010 г.

Оценките на водните тела със звездичка (***) са определени по резултати от проведения мониторинг през 2011 г.

Участъци с лошо състояние на водните тела:

Басейн на р.Марица:

- **Река Меричлерска** – това водно тяло е в лошо екологично състояние по основните физико-химични показатели: електропроводимост, разтворен кислород, БПК5, азот амониев, азот нитритен, общ азот, ортофосфати и общ фосфор. В Плана за управление на речните басейни 2010-2015г. за това водно тяло е предвидена мярка доизграждане на канализационна мрежа и изграждане на ПСОВ за 2000-10000еж.

р.Меричлерска след гр.Меричлери, мост за с.Дългнево

- **Река Марица от гр.Димитровград до вливане на р.Сазлийка** – лошото екологично състояние се дължи на заустване на битови отпадъчни води от Димитровград и Симеоновград, и промишлени отпадъчни води на „Неохим”АД и ТЕЦ „Марица 3” ЕАД, гр.Димитровград.

За пречистване на битовите отпадъчните води от Димитровград през 2011 г. е пусната в експлоатация ГПСОВ. През следващите години се очаква подобряване на състоянието на водното тяло. В ПУРБ са предвидени мерки за построяване на ПСОВ за всички населени места над 2000 е.ж. Към момента е в процес на изпълнение проект по ОПОС за „Реконструкция и доизграждане на канализационната мрежа на гр.Димитровград-десен бряг”.

За промишлените предприятия „Неохим”АД и ТЕЦ „Марица 3” ЕАД гр.Димитровград в Плана за управление на речните басейни са предвидени мерки за модернизиране на индустриалните ПСОВ. В Басейнова дирекция гр. Пловдив има подадена информация, че модернизирането на индустриална ПСОВ на „Неохим”АД, гр.Димитровград-площадка А не е започнало поради липса на финансиране, а за ТЕЦ „Марица 3” ЕАД гр.Димитровград модернизирането на ПСОВ е в процес на изпълнение.

В ПУРБ за предприятието „Вулкан”ЕАД, гр.Димитровград е предвидена мярка за изграждане на индустриална ПСОВ. За изпълнението на мярката е изграден оборотен цикъл и няма заустване на отпадъчни води.

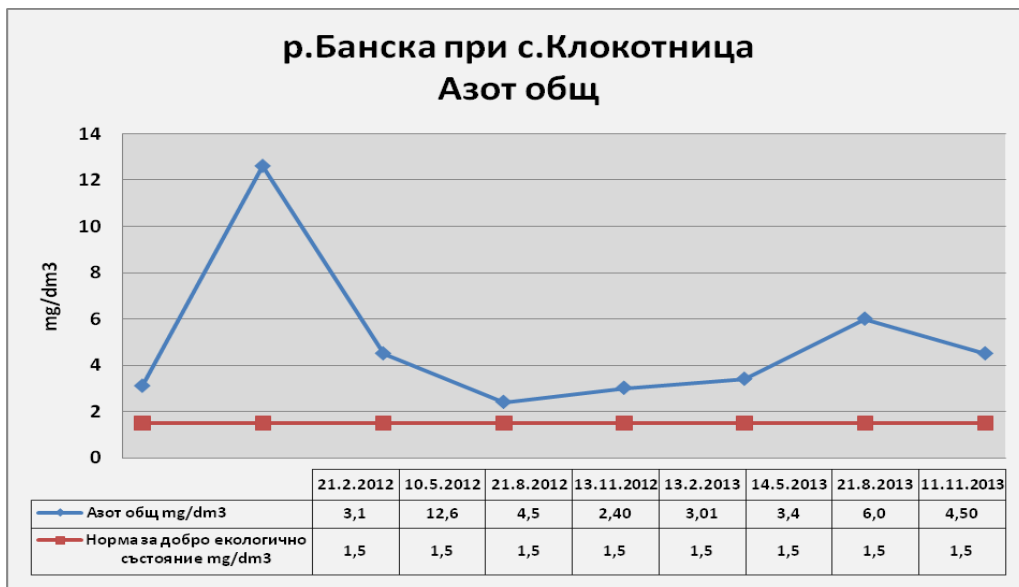

р.Марица при гр.Димитровград

- **Река Марица от вливане на р.Сазлийка до границата** – умереното екологично състояние се дължи на заустване на непречистени битови отпадъчни води от гр. Любимец и Свиленград. През 2013г. се констатира отклонение от нормите за добро състояние по следните физико-химични показатели: азот нитратен, азот нитритен, общ азот и фосфати.

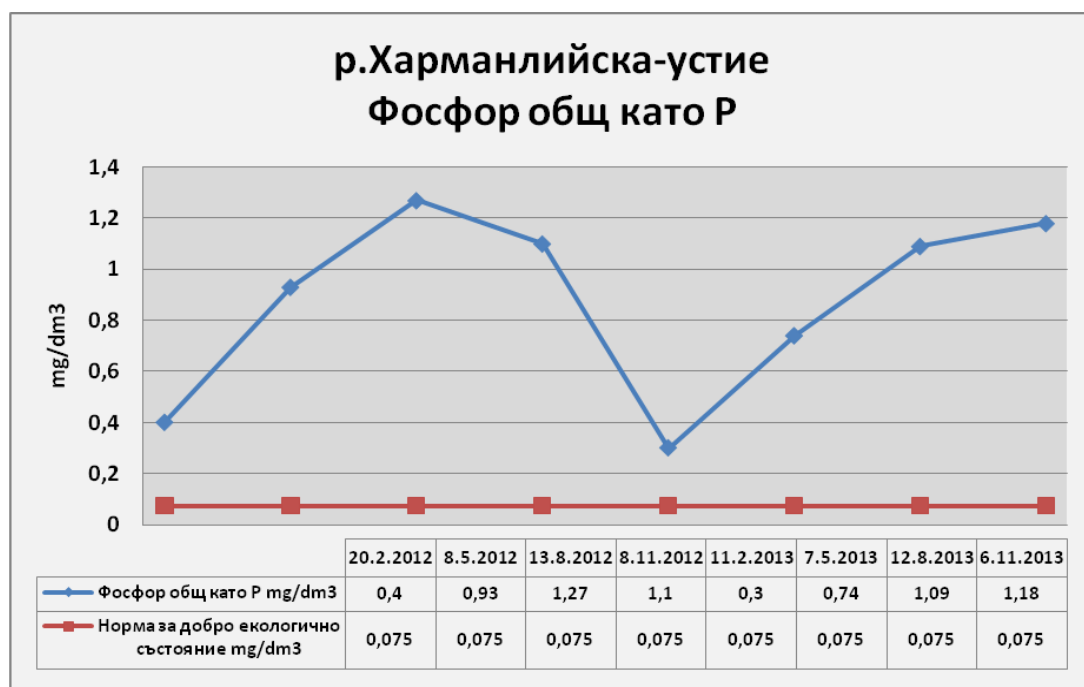
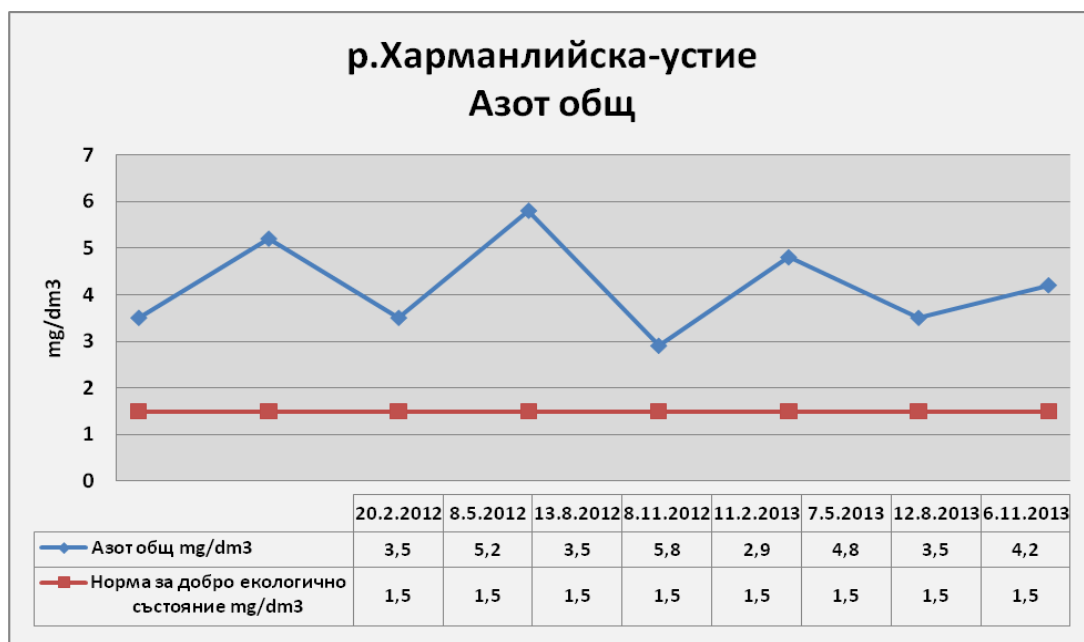
В Плана за управление на речните басейни 2010г.-2015г. за Свиленград са предвидени мерки за изграждане на ГПСОВ над 10000 еж и доизграждане на канализационна мрежа над 10000 еж, за чието изпълнение има проект по ОПОС, който е в процес на изпълнение. За гр.Любимец в ПУРБ са предвидени мерки за изграждане на ПСОВ 2000-10000 еж и доизграждане на канализационна мрежа 2000- 10000 еж, за чието изпълнение има входиран проект за одобрение.

- **Река Банска средно и долно течение** – отпадъчни води от населени места и Северна индустриална зона на гр. Хасково. За пивоварната фабрика „Каменица” АД, гр.Хасково, разположена в индустриалната зона, е предвидена мярка за модернизиране на индустриална ПСОВ с денитрификация, която не е стартирала. Отпадъчните води от индустриалната зона след пречистване в ПСОВ се заустват в приток на р.Банска. На графиките е показано отклонението от нормата за добро състояние през 2012 и 2013г. в пункта р. Банска при с. Клокотница за показателите: общ азот и общ фосфор.

- **Река Харманлийска и притоци до устие** – лошото екологично състояние се дължи на заустване на промишлени и битови отпадъчни води от гр.Хасково, Харманли и други населени места. За пречистване на отпадъчните води на гр.Хасково през 2011 г. е изградена и пусната в действие ГПСОВ. През следващите години се очаква подобряване на състоянието на водното тяло. За гр.Харманли в ПУРБ е предвидена мярка за изграждане на ГПСОВ над 10000еж, за чието изпълнение има внесен проект за одобрение по ОПОС. В Плана за управление на речните басейни 2010-2015г. е предвидена мярка за доизграждане на канализация и осигуряване на подходящо пречистване на населените места под 2000 е.ж.

На графиките е показано отклонението от нормата за добро състояние през 2012 и 2013г. в пункта р. Харманлийска-устие за показателите: общ азот и общ фосфор.

Басейн на р.Арда:

- **р.Арда след яз.Кърджали и яз. Ивайловград** – този участък е в лошо екологично и лошо химично състояние. В пункта р.Арда след гр.Маджарово през 2013г. се констатират периодични отклонения от стандартите за качество на околната среда по показателите цинк и кадмий, което определя лошото екологично и химично състояние на водното тяло. Това се дължи на заустване на руднични води от мини „Маджарово” в ликвидация.

р.Арда след гр.Маджарово

- **Язовир Студен кладенец** – през 2013г. яз.Студен кладенец е в умерен екологичен потенциал по Хлорофил А, общ фосфор и цинк. От проведените анализи по приоритетни вещества, в пунктовете стена и опашка се констатира превишаване на СГС-СКОС по кадмий, което определя и лошото химично състояние на водното тяло. В пункта „Яз. Студен кладенец-опашка” през годината са установени две превишавания на МДК- СКОС по показател живак. Лошото състояние на водното тяло яз. Студен кладенец се дължи на заустване на промишлени и битови отпадъчни води. Като най-силно замърсен участък от язовира може да се определи опашната част, където се заустват непречистените води от канализацията на гр.Кърджали, както и промишлените води от ОЦК-Кърджали. В този участък има голямо количество утайки с високо съдържание на тежки метали и органични вещества, натрупани през последните десетилетия.

Яз. Студен кладенец-опашка

В Плана за управление на речните басейни 2010-2015 г. е предвидена мярка за построяване на ГПСОВ за отпадъчни води, модернизация на индустриални ПСОВ, доизграждане на канализация и осигуряване на подходящо пречистване, подобряване стопанисването на хвостохранилище “Кърджали 2”.

През месец януари 2013г. за ПСОВ на гр.Кърджали е одобрен проект и подписан договор за финансиране по ОПОС „Изграждане на ПСОВ и довеждащ колектор, разширение и реконструкция на водоснабдителна и канализационна мрежа”.

Яз. Боровица

Кратка обобщена информация за обектите, източници на отпадъчни води

Най - значителен замърсител на повърхностните водни обекти в региона на РИОСВ – Хасково са канализационните системи на населените места. Доскоро в целия регион нямаше действаща ГПСОВ. В края на 2010г. изтече срокът за изграждане на ГПСОВ за населените места с над 10000 еквивалентни жители. На територията, контролирана от РИОСВ – Хасково те са: Хасково, Димитровград, Кърджали, Харманли и Свиленград. През декември 2010г. беше въведена в експлоатация ГПСОВ на гр.Димитровград, а през 2011г. и ГПСОВ на гр.Хасково. Проведеният собствен мониторинг от двата обекта през 2013г, както и контролните проверки през годината показват ефективно пречистване на отпадъчните води и спазване на определените индивидуални емисионни ограничения в разрешителните за заустване. До края на 2014г следва да бъдат построени ПСОВ и за населените места между 2000 и 10000 еквивалентни жители – Симеоновград, Любимец, Момчилград, Крумовград, Ивайловград, Джебел и с.Бенковски, общ.Кирково. На 10.10.2012г стартира проектът „Реконструкция, модернизация и доизграждане на В и К мрежата и изграждане на ГПСОВ, град Момчилград“, а на 18.01.2013г - „Интегриран воден проект за Кърджали: Изграждане на ПСОВ и довеждащ колектор, разширение и реконструкция на водоснабдителна и канализационна мрежа“. От 27.11.2012г се изпълнява и проект „Изграждане, реконструкция и модернизация на канализационна мрежа, ПСОВ и водопроводна мрежа в гр. Свиленград“. В процес на изпълнение е и проект „Реконструкция и

доизграждане на канализационна мрежа на гр. Димитровград - десен бряг“, който осигурява отвеждането на битовите отпадъчни води от десен бряг на р.Марица в действащата ПСОВ (допълнителна информация за проектите - в глава „Проекти и обекти с екологично предназначение“). За останалите населени места с над 2000 екв. жители изграждането на ПСОВ все още не е започнало. Отпадъчните води от тези селища продължават да се заустват в реките – приемници без пречистване.

Изградени и въведени в експлоатация са и малки ПСОВ на селата: с.Мезек, общ.Свиленград, с.Поповец и с.Зимовина, общ.Стамболово, с.Ново Соколино, общ.Момчилград, с.Прогрес, общ.Момчилград и с.Егрек, с.Студен кладенец, общ.Крумовград и кв. „Изгрев“, Крумовград, но някои не работят добре, а в други почти не постъпват замърсени отпадъчни води. Построени са още няколко канализационни системи на села и малки ПСОВ, които не се въвеждат в експлоатация.

Планираните за контрол през 2013г от РИОСВ - Хасково стопански обекти и дейности, формиращи и изпускащи замърсени производствени отпадъчни води в повърхностни води, за които са необходими пречиствателни съоръжения са 72. От тях почти всички са с изградени пречиствателни съоръжения. През 2013г. е установена производствена дейност без действащо пречиствателно съоръжение от две винарски изби в община Харманли, за което са съставени актове и издадени наказателни постановления. Без пречистване (или с минимално утаяване) изтичат и водите от всички ликвидирани рудници. Не се пречистват и битовите отпадъчни води от градовете, с изключение на Хасково и Димитровград.

Предприятията, заустващи отпадните си води в градските канализационни системи обикновено не се нуждаят от пречиствателни съоръжения. Това не се отнася за „Пневматика – Серта“ АД, Кърджали, което разполага с модерна и отлично работеща ПСОВ за отпадните води от обработката на метални повърхности.

Пет са обектите в териториалния обхват на РИОСВ - Хасково, които с отпадъчните си води изпускат приоритетни и приоритетно опасни вещества (съгласно Приложение 1 към чл. 1, ал. 2 на Наредбата за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители), в случая кадмий, олово и никел. След прекратяване на производствената дейност на „ОЦК“ АД, Кърджали бе преустановено изпускането на формирани при производството отпадъчни води в яз. „Студен кладенец“. Въпреки това продължи изтичането на води от кранове по площадката и съоръженията поради невъзможност да бъдат спрени. През 2013г беше завършена и въведена в експлоатация дренажната система около временните депа за опасни отпадъци по Програмата за отстраняване на минали екологични щети. Дренажната система изпомпва подземните води в района на депата, а с откритите канавки се събират и повърхностните валежни води от тях. Потокът силно замърсени води се отвежда в ПСОВ, която се поддържа в работен режим от новия собственик. С това до голяма степен беше ограничено замърсяването на подземните води и на яз. „Студен кладенец“ с тежки метали от депата.

Останалите емитери на приоритетни и приоритетно опасни вещества са ликвидирани преди години рудници, от които изтичат замърсени с тежки метали руднични води – „Саже“, с. Сърница, общ. Минерални бани, „Маджарово ЕАД в ликвидация“, „Звездел“. От тях най-значимо е замърсяването, причинено от непречистените води от ликвидиранияте мини „Маджарово“, тъй като заустваното в р.Арда и потоците ѝ водно количество е най-голямо. Проведеният мониторинг и

през 2013г. установява периодични отклонения от стандартите за качество на околната среда по показателите цинк и кадмий, което определя лошото екологично и химично състояние на водното тяло.

Проверените през 2013 г предприятия, заустващи в повърхностни води, от дейността на които се формират биоразградими промишлени отпадъчни води в региона на РИОСВ – Хасково са 30. Най-значителните от тях са: Северна индустриална зона - Хасково, (включваща Пивоварен завод на „Каменица” АД, „Българска млечна компания - Хасково” ООД), месопреработвателно предприятие на „Мусан” ООД, с. Вълкович, „Катаржина естейт” ЕООД, Свиленград, винарска изба на „Телиш” АД, София, винарска изба „Тера Тангра” ООД, гр. Харманли, винарска изба „Винивел” ЕООД гр. Ивайловград, кланица „МОНИ МЕС” ЕООД, Хасково и др.

За съжаление голяма част от съществуващите пречиствателни съоръжения са неподходящи или не отговарят на съвременните изисквания, поради което не работят ефективно и не постигат определените в разрешителните за заустване норми. В други случаи въпреки старанието на операторите („Катаржина естейт” ЕООД, Свиленград, „Телиш” АД, София, „Център за бежанци“, с. Пъстрогор, общ. Свиленград и др.) и вложените инвестиции, монтираните нови пречиствателни инсталации също не постигат определените индивидуални емисионни ограничения (ИЕО), най - вероятно поради избор на неподходящи за това производство или дейност съоръжения.

В изпълнение на плана за контролната дейност през 2013г. са извършени 86 проверки на 68 обекта. Не са проверени само ПСОВ с. Мезек и емитери на отпадъчни води, за които е постъпила информация или при посещението на място е установено, че не работят. Общият брой на извършените проверки, свързани със замърсяването на водните обекти, през 2013г. е 181. Експертите от направлението са взели участие и в 21 комплексни проверки на различни предприятия. Осъществени са и 85 извънредни проверки, от които 35 по жалби или сигнали, 25 проверки на изпълнението на предписания и др.

Най-чести нарушения на екологичното законодателството по отношение на отпадъчните води са неспазването на определените в разрешителните за заустване или в комплексните разрешителни ИЕО, неподдържане на пречиствателните съоръжения в режим на техническа и експлоатационна изправност, заустване на отпадъчни води без необходимото разрешително за заустване, най-често от животновъдни обекти, аварийни замърсявания на водите и др.

В резултат на проверките са наложени с НП или намалени със заповед 20 ежемесечни санкции на: „Неохим” АД, гр. Димитровград, „Каменица” АД, гр. Пловдив – Пивоварен завод гр. Хасково, „Мусан” ООД, гр. Джебел, „Галус” АД, София, „Ес енд Би индастриъл минералс” АД, гр. Кърджали, „Извор АМ” ООД, с. Горски извор и „Теклас България” АД, гр. Кърджали. Съставени са 31 акта и издадени 23 наказателни постановления на обща стойност 25 000 лв.

Контролните проверки през годината на Пивоварна-Хасково на „Каменица” АД, Пловдив установяват заустване на отпадъчни води, неотговарящи на ИЕО, за което са налагани ежемесечни санкции, отменени след получаване на резултатите от проведен собствен мониторинг. След получен сигнал за течащи силно замърсени води по Терс дере, приток на р. Банска е установено, че в ПСОВ на „Каменица” АД е допусната аварийна ситуация. Поради пропадане на щита, който задържа утайката на централната колона на ВРУ, утайката прелива в пречистената вода, а от пропукване на входящ канал към изравнителен басейн към пречистените

води изтича и нетретирана вода. За констатираното многократно превишаване на определените ИЕО в КР, бе съставен акт и издадено НП в размер на 5000 лв. Незабавните и адекватни ремонтни дейности, предприети от дружеството, доведоха до възстановяване качеството на заустваните води за няколко дни и предотвратяване на поредното измиране на риба в Банска. За гарантиране трайното спазване на нормите за заустваните води през 2014г. дружеството започна изграждане на допълнително анаеробно стъпало преди действащата ПСОВ, като инвестицията възлиза на 2350000 евро. Въвеждането в действие на стъпалото е планирано за май-юни 2014г. и ще преустанови замърсяването на приемника от Северната индустриална зона на града.

В последните години се наблюдава увеличаване на производствените аварии и влошаване на качеството на заустваните от „Неохим“ АД, гр. Димитровград води. Предвидените инвестиционни мерки за цялостна реконструкция на канализацията, въвеждане на стрипинг процес в производството (от програмата от мерки в КР) и др. не се изпълняват. След извършените проверки и през 2013г. е издадено НП на стойност 3000лв, наложени са поредни ежемесечни санкции в размер на 4036 и 6232лв.

Проверките с емисионен контрол на ТЕЦ „Марица 3“ АД, Димитровград показват трайно наднормено съдържание на сулфати в заустваните дренажни води след сгуроотвалите. След отмяната на Наредба №7 от 8.08.1986г. за показатели и норми за определяне качеството на течащите повърхностни води вече не могат да бъдат налагани текущи санкции за този показател. На дружеството са съставени актове и издадени НП на стойност 2000 и 1000 лв.

Едновременно с изграждането на новия завод на „Теклас – България“ АД, Кърджали през 2012г. беше разширена и реконструирана съществуващата ПСОВ. През 2013г. бяха извършени и промени в технологията на пречистване. Въпреки старанията на оператора проверките през годината показаха непостоянен пречиствателен ефект и неспазване на нормите. За различни периоди бяха наложени текущи санкции в размер на 2680, 3335 и 182лв, съставен беше и акт по ЗВ. Надяваме се, че предприетите мерки ще дадат по-добър резултат през 2014 г.

След допуснати няколко аварийни ситуации от „Горубсо-Кърджали“ АД, гр.Кърджали през 2012г, довели до изтичане на отпадъчен пулп (хвост) в р.Арда, през 2013г бяха изпълнени всички предписани мерки за предотвратяване на аварийни ситуации по хвостопроводите, водещи до замърсяване на р. Арда. Металните тръби в участък, обхващащ Ардински мост бяха подменени с монтирани скъпоструващи гумирани тръби и компенсатори. Констатирано е заустване на отпадъчни води без монтирано измервателно устройство (съставен акт, издадено НП), както и инцидентно превишение на ИЕО по показател арсен. Разходомерът беше закупен и монтиран през 2014г, а новият собствен мониторинг на заустваните води показва спазване на ИЕО.

При планов контрол в края на месец септември бяха проверени и винарските изби на „Тера Тангра“ ООД, гр.Харманли, „Катаржина естейт“ ЕООД, гр.Свиленград, ВИ „Малката звезда“ ООД, гр.Харманли – на разклона за с.Коларово и „Шато Коларово“ ООД, с.Коларово. За констатираните нарушения – липса на пречиствателни съоръжения, неспазване на нормите в разрешителните за заустване и др. бяха съставени актове и издадени НП в размер от 500 лв. до 1000 лв.

Траен проблем, причина за доста жалби и сигнали всяка година, са ракиените казани, които формират малки водни количества, но с много високи концентрации

на замърсяващи вещества (ХПК до десетки хиляди мг/дм³). Те са източник и на силни миризми. Издаването на разрешителни за заустване на отпадъчните им води не подобрява качеството им. Монтирането на нови, ефективни пречиствателни съоръжения е трудно постижимо поради характера на водите и финансови причини. Голям брой сигнали за замърсяване на водите в РИОСВ – Хасково са постъпили и от дейността на животновъдни ферми. За констатираните нарушения на ракиените казани на ЕТ“Роал – Росен Мусов”, ЕТ“Оригинал – Янко Бахчеванов”, „Ралица 2009”ЕООД, с.Радиево, ЕТ“Войников – Петьо Войников“, с.Горски извор и на „Матев“ООД (животновъдна ферма в гр. Меричлери) са съставени актове и издадени наказателни постановления за суми от 500 лв. до 2 000 лв. На тях и на останалите проверени казани и животновъдни ферми са дадени предписания с мерки за изграждане на пречиствателни съоръжения, подобряване на пречиствателния процес и получаване на разрешителни за заустване от БДУВ ИБР – Пловдив.

3. Подземни води

3.1. Подход при оценката на повърхностните питейни водни тела

Оценката на състоянието на повърхностните питейни водни тела е извършена в зависимост от категорията на водоизточниците в тях. Категорията на водоизточниците се определя на базата на резултатите от извършвания мониторинг и нормите в Приложение 1 на Наредба № 12 от 2002 г. за оценка на качеството на повърхностните води за питейно-битови цели. Съгласно тази наредба водоизточниците се класифицират в три категории в зависимост от качеството на водите – А1, А2, А3, като А1 е за най-доброто качество.

3.2. Резултати от определяне на състоянието на повърхностните водни тела

На територията на Кърджалийска област се намират 2 водохващания за питейно-битово водоснабдяване от повърхностни води в басейна на р.Арда – яз.Боровица и р.Козма дере. Допълнително е определено питейно водно тяло на р.Казаците. Процедура по издаване на разрешително за питейнобитово водоснабдяване на водохващането е стартирала. В Таблица № 3-1 са дадени резултатите от определяне категорията на водоизточниците и определяне състоянието на повърхностните питейни водни тела по данни от мониторинга за 2013г.

Таблица № 3-1 Състояние на повърхностните питейни водни тела на територията на област Кърджали

№	Код на защитената територия	Код на водното тяло	Име на водното тяло		Водоизточник	Категория водоизточник	Състояние водно тяло
1	BG3DSWAR04	BG3AR600L025	Яз. Боровица – ПБВ	1	яз. Боровица	A2	A2
2	BG3DSWAR06	BG3AR300R013	р. Козма дере (приток на Буюк дере) до водохващане за ПБВ	2	р. Козма дере	A2	A2

Данните от 2013 г. показват, че двете водохващания са в категория А2 съгласно Приложение 1 на Наредба 12, което определя доброто състояние на водните тела.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПОДЗЕМНИТЕ ВОДИ

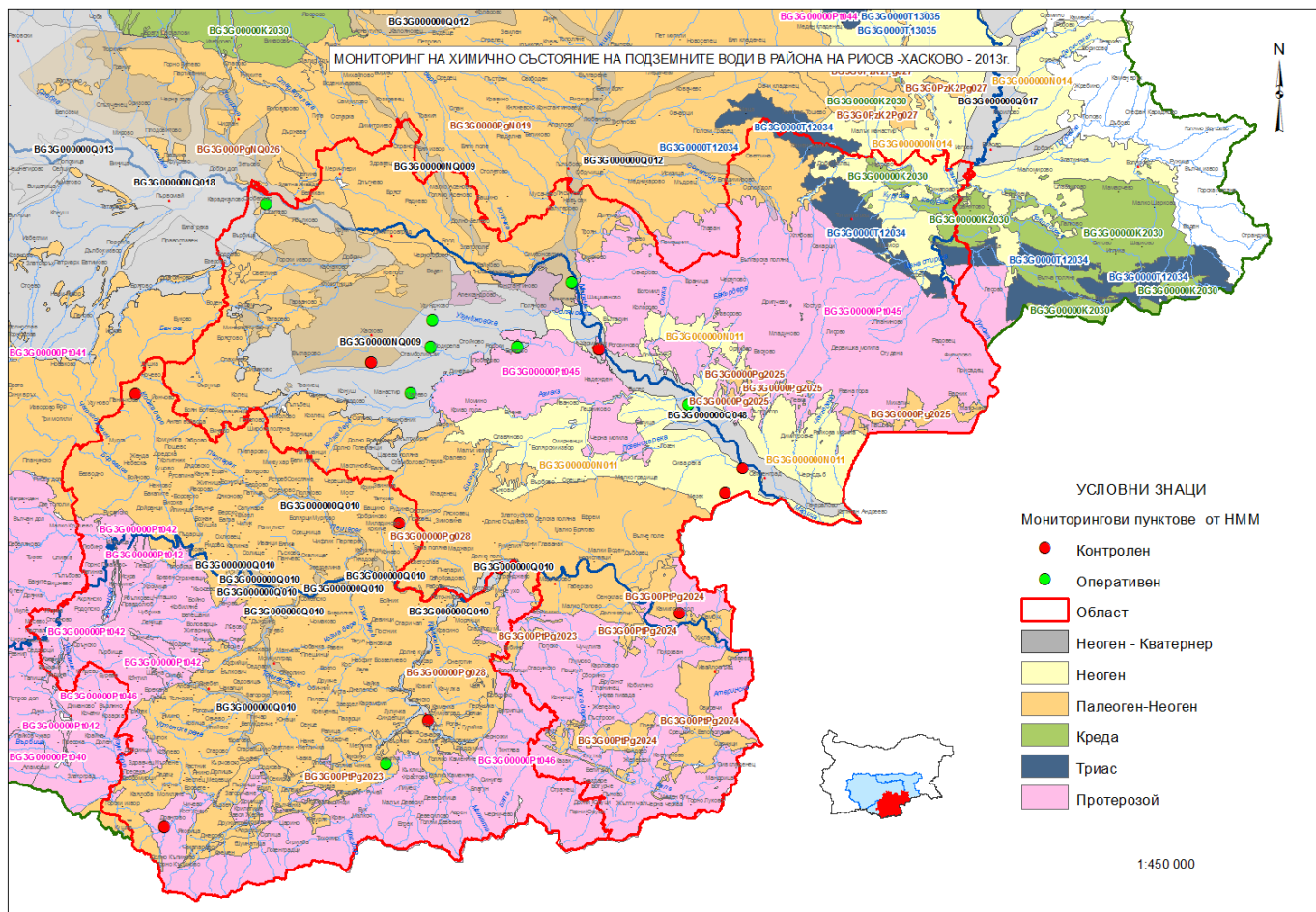
1. Мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води.

В района на РИОСВ- Хасково (области Хасково и Кърджали) са разположени 16 подземни водни тела (по-голяма или по-малка част от тях). Националната мрежа за мониторинг на

химичното състояние на подземните води в този район през 2013 година включва 20 хидрогеоложки пункта :

1. **BG3G0ahN1-2MP019** - Сондаж № 3, гр. Хасково - 1, общ. Хасково (Оперативен мониторинг)
2. **BG3G0ahN1-2MP020** - Кладенец, с. Малево, общ. Хасково (Оперативен мониторинг)
3. **BG3G0ahN1-2MP021** - ПС - ПБВ - 15 Сондажа, гр. Хасково-Източна зона, общ. Хасково (Оперативен мониторинг)
4. **BG3G0000aQhMP022** - ПС - 3 Кладенеца + 6 Сондажа, с. Брягово, общ. Хасково (Оперативен мониторинг)
5. **BG3G00000NMP023** - ПС-нова, с. Узунджово, общ. Хасково (Оперативен мониторинг)
6. **BG3G0000aQhMP024** - Кладенец, с. Странджево, общ. Крумовград (Контролен мониторинг)
7. **BG3G0000aQhMP025** - Дренаж, с. Странджево, общ. Крумовград (Контролен мониторинг)
8. **BG3G0000aQhMP131** - ПС "Крумовград" - 3 Кладенеца, гр. Крумовград, общ. Крумовград (Контролен мониторинг)
9. **BG3G00000NMP026** - Сондаж, Винарска къща "Сакар", гр. Любимец, общ. Любимец (Оперативен мониторинг)
10. **BG3G00ahN12MP132** – Сондаж, гр. Свиленград, общ. Свиленград (Контролен мониторинг)
11. **BG3G0000aQ2MP027** - Кладенец ПС, гр. Симеоновград, общ. Симеоновград (Оперативен мониторинг)
12. **BG3G0000aQhMP053** - Кладенец - ПС-ПБВ, с. Момково, общ. Свиленград (Контролен мониторинг)
13. **BG3G0000aQhMP054** - Кладенец, гр. Харманли, общ. Харманли (Контролен мониторинг)
14. **BG3G000PtPgMP079** - Извор - ПС "Кандилка", с. Кандилка, общ. Крумовград (Оперативен мониторинг)
15. **BG3G0000APtMP063** - Извор - ПС, с. Камилски дол, общ. Ивайловград (Контролен мониторинг)
16. **BG3G0000Pg2MP088** - Сондажи на КГМР, гр. Хасково, общ. Хасково (Контролен мониторинг)
17. **BG3G00000PgMP067** - Извор, с. Миладиново, общ. Кърджали (Контролен мониторинг)
18. **BG3G00000PgMP092** - Извор, с. Паничково, общ. Черноочене (Контролен мониторинг)
19. **BG3G00000PtMP080** - Извор (Чешма), с. Дрангово, общ. Кирково (Контролен мониторинг)
20. **BG3G0000aQ3MP035** - Кладенец - ПС, с. Скобелево, общ. Минерални бани (Оперативен мониторинг)

Карта 1: Мониторинг на химичното състояние на подземните води в района на РИОСВ-Хасково – 2013 год.

2. Оценка на състоянието и характеристика на подземните водни тела.

Подземните води се оценяват въз основа на информация, която ИАОС изпраща на Басейнова Дирекция за управление на водите в Източнореломорски басейн - център Пловдив. Пробите са анализирани в ИАОС - Регионална лаборатория – Хасково. За всеки отделен мониторингов пункт има определена схема за пробонабиране и анализирание, както следва:

1. **I група - основни физико-химични показатели** - разтворен кислород, рН, електропроводимост, нитратни йони, амониеви йони, температура, перманганатна окисляемост, обща твърдост, калций, магнезий, хлориди, натрий, калий, сулфати, хидрокарбонати, карбонати, сух остатък – анализират се всички или отделни показатели във всички пунктовете за подземни води сезонно (четири пъти в годината).
2. **II група - допълнителни физико-химични показатели** – нитритни йони, фосфати, желязо (общо), манган – анализират се всички или отделни показатели в голяма част от мониторинговите пунктове сезонно (четири пъти в годината).
3. **III група – метали и металоиди** – олово, кадмий, арсен, живак, мед, цинк, никел, хром – тривалентен, хром – шествалентен, обща α – активност и обща β – активност, естествен уран, радий R226 – анализират се отделни показатели само в част от мониторинговите пунктове веднъж годишно през трето тримесечие.
4. **IV група – органични вещества** – еднократно през годината е предвидено да се извършват анализи на пестициди (хлорпирифос-етил; имидаклоприд; тиаметоксам; циперметрин; карбоксин; тирам; дитианон; дифеноконазол; 2,4 Д аминна сол; глифозат; S-металахлор) - в мониторингови пунктове при гр. Симеоновград, с. Скобелево и с. Момково.

Резултатите се сравняват с прагови стойности (ПС) на отделните показатели, а също и със стандарт според Приложение № 1 към чл. 10, ал. 2, т. 1 на Наредба № 1 от 10.10.2007г., обн.ДВ, бр.87 от 30.10.2007 г., изм. ДВ, бр. 28 от 19.03.2013г. за проучване, ползване и опазване на подземните води.

Оценка на химическото състояние на отделен мониторингов пункт и генерална оценка на химическото състояние на отделно ПВТ като цяло се извърши по методика разработена в обществена поръчка с предмет “Определяне на праговете на замърсяване на подземните води и разработване на класификационна система за химичното състояние на подземни водни тела”. Тази методиката е в съответствие с Директива 2006/118/ЕС и Ръководство № 18 за статус на подземни води и тренд оценка.

Таблица: Оценка на химическото състояние на подземни води в района на РИОСВ – Хасково – 2013 год.

№ по ред	Код ПВТ	Име ПВТ	Оценка на химическото състояние на подземни води - 2013 год.		
			Параметри с концентрации на РС над ПС	Параметри с концентрации на РС над Стандарт	Състояние
1	BG3G00000NQ009	Порови води в Неоген - Кватернер - Хасково		Желязо - 0,29 mg/l	лошо
2	BG3G000000Q010	Порови води в Кватернер - река Арда	Желязо - 0,17 mg/l		лошо
3	BG3G000000N011	Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово	н.з.	н.з.	добро
4	BG3G000000Q012	Порови води в Кватернер - Марица Изток		Манган - 1,710 mg/l Фосфати - 0,88 mg/l	лошо
5	BG3G000000Q013	Порови води в Кватернер - Горнотракийска низина		Фосфати - 1,45 mg/l	лошо
6	BG3G0000PgN019	Порови води в Палеоген - Неоген - Марица Изток			Липсва мониторинг
7	BG3G00PtPg2023	Пукнатинни води - Крумовград - Кирковска зона	н.з.	н.з.	добро
8	BG3G00PtPg2024	Пукнатинни води - Ивайловградски масив	н.з.	н.з.	добро
9	BG3G0000Pg2025	Пукнатинни води - Свиленградски масив			Липсва мониторинг
10	BG3G0000PgN026	Карстови води - Чирпан - Димитровград	Фосфати – 0,42mg/l		лошо
11	BG3G00000Pg028	Пукнатинни води - Източно Родопски комплекс	н.з.	н.з.	добро
12	BG3G0000T12034	Карстови води - Тополовградски масив			Липсва мониторинг
13	BG3G00000Pt042	Карстови води - Ардино - Неделински басейн			Липсва мониторинг
14	BG3G00000Pt045	Пукнатинни води - Шишманово – Устремски масив			Липсва мониторинг
15	BG3G00000Pt046	Пукнатинни води - Централно Родопски комплекс	н.з.	н.з.	добро
16	BG3G000000Q048	Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово	н.з.	н.з.	добро

3. Характеристика на подземните водните тела.

1. Подземно водно тяло BG3G00000NQ009 /Порови води в Неоген - Кватернер – Хасково/

Разположено в северозападната част на Хасковски район, заема Хасковската котловина (северната част на Източни Родопи). Водоносния хоризонт е изграден основно от пясъци, гравелити, песъкливи глини с неоген-кватернерна възраст. Покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване са глинести пясъци. Цялото ПВТ има площ – 622 кв.км. Средна дебелина на водоносния хоризонт - 8 – 38 м. Среден коеф. на филтрация на ПВТ – 7 м/ден. Среден модул на подзем. отток – 0,8 л/сек/км².

От извършените наблюдения върху химичното състояние на това ПВТ през 2013 год. в района на РИОСВ-Хасково, се констатира:

1. В мониторингов пункт при гр. Хасково (Сондаж № 3 - ВС "Хасково 1"), средногодишното съдържание на желязо – 0,29 mg/l е над стандарт (0,2 mg/l) съгласно Приложение № 1 към чл. 10, ал. 2, т. 1 на Наредба № 1 от 10.10.2007г., обн.ДВ, бр.87 от 30.10.2007 г., изм. ДВ, бр. 28 от 19.03.2013г. за проучване, ползване и опазване на подземните води.

2. В мониторингов пункт при с. Малево (Кладенец) се фиксира:

а) средногодишно съдържание на сулфати над стандарт – 531,5 mg/l (стандарт – 250 mg/l) съгласно Приложение № 1 към чл. 10, ал. 2, т. 1 на Наредба № 1 от 10.10.2007г., обн.ДВ, бр.87 от 30.10.2007 г., изм. ДВ, бр. 28 от 19.03.2013г. за проучване, ползване и опазване на подземните води.

б) средногодишно съдържание над ПС на следните показатели:

- електропроводимост – 1696,75 $\mu\text{S cm}^{-1}$ (ПС – 1627,5 $\mu\text{S cm}^{-1}$)
- калций – 140,25 mg/l (ПС – 130,66 mg/l)
- натрий – 159,93 mg/l (ПС – 154,84 mg/l)
- твърдост (обща) – 11,98 mg-eqv/l (ПС – 10,25 mg-eqv/l)

3. В мониторингов пункт при с. Брягово (ПС - 3 Кладенеца + 6 Сондажа) – продължава тенденцията от предходни години на средногодишни съдържания на желязо и манган над стандарт съгласно Приложение № 1 към чл. 10, ал. 2, т. 1 на Наредба № 1 от 10.10.2007г., обн.ДВ, бр.87 от 30.10.2007 г., изм. ДВ, бр. 28 от 19.03.2013г. за проучване, ползване и опазване на подземните води - съответно: 1,18 mg/l (стандарт – 0,2 mg/l) и 1,590 mg/l (стандарт – 0,05 mg/l).

Средногодишното съдържание на амониеви йони също е над стандарт – 0,58 mg/l (стандарт – 0,50 mg/l)

4. В мониторингов пункт при с. Узунджово (ПС-нова) се наблюдава съдържание над ПС на желязо през първо тримесечие 0,16 mg/l, но средногодишното съдържание на този показател – 0,09 mg/l е под ПС (0,16 mg/l).

Релевантните стойности на амониеви йони (0,075 mg/l), електропроводимост (731 $\mu\text{S cm}^{-1}$), калций (68,25 mg/l), натрий (42,18 mg/l), твърдост (обща) (5,95 mg-eqv/l), сулфати (79,88 mg/l) и манган (0,026 mg/l) са под ПС, но релевантната стойност на желязо (0,29 mg/l) е над стандарт и подземно водно тяло BG3G00000NQ009 се класифицира в лошо химично състояние.

2. Подземно водно тяло BG3G000000Q010 /Порови води в Кватернер - река Арда/

Разположено в южната част на Хасковски район. Алувиалните отложения са образувани от р. Арда и нейните притоци – р. Върбица и р. Перперек. Водоносния хоризонт е изграден от пясъци, гравелити, глини, валуни с кватернерна възраст. ПВТ има площ - 101 кв. км. Средна дебелина на водоносния хоризонт – 5 м. Среден коеф. на филтрация на ПВТ – 90 м/ден. Среден модул на подзем. отток – 2 л/сек/км².

От извършените наблюдения върху химичното състояние на това ПВТ през 2013 год. в района на РИОСВ-Хасково, се констатира:

В мониторингови пунктове при с. Странджево (Кладенец) и с. Странджево (Дренаж) се фиксират средногодишни съдържания над ПС на желязо – съответно 0,17 mg/l и 0,18 mg/l (ПС – 0,15 mg/l).

Релевантната стойност на желязо е 0,17 mg/l и е над ПС (0,15 mg/l) и подземно водно тяло BG3G000000Q010 се класифицира в лошо химично състояние.

3. Подземно водно тяло BG3G000000Q048 /Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово/

Заема терсата на р. Марица, в нейното долно течение. Водоносния хоризонт е изграден от пясъци, глини, гравелити с кватернерна възраст. ПВТ има площ 145 кв.км. Средна дебелина на водоносния хоризонт - 8 – 12 м. Среден модул на подзем. отток – 4 л/сек/км².

В мониторинговите пунктове при с. Момково (Кладенец - ПС-ПБВ) и гр. Харманли (Кладенец) не се установяват отклонения от ПС на наблюдаваните показатели. Подземно водно тяло BG3G000000Q048 е в добро химично състояние.

4. Подземно водно тяло BG3G000000N011 /Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово/

Разположено е в източната част на Хасковски район. ПВТ заема т.н Свиленградско понижение, което е западната, стеснена част на Долнотракийската низина (наложена депресия), от север и североизток се огражда от Сакар, от юг е източната част на Ибредженската хорст антиклинала. Водоносния хоризонт е изграден от пясъци, гравелити, песъкливи глини. ПВТ има площ 712 кв.км. Средна дебелина на водоносния хоризонт - 8 – 45 м. Среден коеф. на филтрация на ПВТ - 1 – 140 м/ден. Подхранва се основно от инфилтриралите се валежи, по-слабо от реките и деретата и водите от подложката. Среден модул на подзем. отток – 1 л/сек/км².

В мониторингов пункт при гр. Любимец (Сондаж - Винарска къща "Сакар") се наблюдават съдържания над ПС на нитрати през първо и второ тримесечие съответно 43 mg/l и 45,2 mg/l, но средногодишното съдържание на този показател – 34,78 mg/l е под ПС (38,28 mg/l).

Подземно водно тяло BG3G000000N011 е в добро химично състояние.

5. Подземно водно тяло BG3G000000Q012 /Порови води в Кватернер - Марица Изток/

В Хасковски район попада една съвсем малка част /тясна ивица по поречието на р. Сазлийка/. Цялото ПВТ има площ 752 кв.км. Водоносния хоризонт е изграден от чакъли, пясъци, глини с кватернерна възраст. Средна дебелина на водоносния хоризонт - 40 м. Среден коеф. на филтрация на ПВТ - 0,075 – 110 м/ден. Подхранването става от реките, валежите и поливните води. Среден модул на подзем. отток – 3 л/сек/км².

В мониторингов пункт при гр. Симеоновград (Кладенец ПС) се наблюдават:
- целогодишно съдържания на манган над стандарт (0,05 mg/l) – от 0,525 mg/l до 3,017 mg/l и средногодишното съдържание е 1,710 mg/l.
- почти през цялата година съдържания на фосфати над стандарт (0,50 mg/l) – от 1,01 mg/l до 1,21 mg/l и средногодишното съдържание е 0,88 mg/l.

Подземно водно тяло BG3G000000Q012 в района на РИОСВ-Хасково се класифицира в лошо химично състояние.

6. Подземно водно тяло BG3G000000Q013 /Порови води в Кватернер - Горнотракийска низина/

В Хасковски район е съвсем малка част от него /най-югоизточните му части/. Като цяло водоносния хоризонт е изграден основно от пясъци, пясъккливи глини, пясъккливи гравелити с кватернерна възраст. Цялото ПВТ има площ 2727 кв.км, средна дебелина на водоносния хоризонт 1-20 м. Среден коеф. на филтрация на ПВТ – 75 м/ден. Подхранва се от реките и деретата притоци на р. Марица, от инфилтриралите се валежи и поливни води, от карстовите води на южната оградна верига, които подземно се изливат в алувия. Среден модул на подзем. отток - 4,1 л/сек/км²

В мониторингов пункт при с. Скобелево (Кладенец – ПС) се наблюдава целогодишно съдържания на фосфати над стандарт (0,50 mg/l) – от 1,37 mg/l до 1,66 mg/l (продължава тенденцията от предходни години на завишени съдържания на този показател) и средногодишното съдържание е 1,45 mg/l.

В района на РИОСВ-Хасково подземно водно тяло BG3G000000Q013 е в лошо химично състояние.

7. Подземно водно тяло BG3G0000PgN019 /Порови води в Палеоген - Неоген - Марица Изток /

ПВТ е разположено в Североизточната част на Източнобеломорски басейн. Заема източната част на Маришкия каменовъглен басейн. ПВТ има площ от 3103 км². Водоносния хоризонт е изграден от глини, пясъци, въглищни шисти, въглища. Подхранването на напорния хоризонт става главно от подземния поток в пролувиалните отложения на Новозагорското поле и от пукнатинните води на подложката (там където хоризонтът заляга върху гранит, мрамори, кристалинни шисти). Средна дебелина на ПВТ – 40 м, среден коефициент на филтрация - 0,075 - 110 м/ден, среден модул на подземния отток – 0,6 л/сек/км²

Това ПВТ няма мониторингови пунктове от националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води за наблюдение в района на РИОСВ-Хасково.

8. Подземно водно тяло BG3G00PtPg2023 /Пукнатинни води - Крумовград - Кирковска зона/

ПВТ е разположено в Източните Родопи, заема южната част на Хасковски район. Водоносния хоризонт е изграден от органогенни варовици - кавернозни, варовити пясъчници, мергели, мрамори, калкошисти с протерозойска и палеогенска възраст. ПВТ има площ - 217 кв. км. Среден коеф. на филтрация на ПВТ - 0,016 - 0,08 м/ден. Среден модул на подзем. отток – 0,5 л/сек/км².

В мониторингов пункт при с. Кандилка (Извор - ПС "Кандилка") не се установяват отклонения от ПС на наблюдаваните показатели.

Подземно водно тяло BG3G00PtPg2023 е в добро химично състояние.

9. Подземно водно тяло BG3G00PtPg2024 /Пукнатинни води - Ивайловградски масив/

ПВТ е разположено в югоизточната част на Хасковски район. Водоносния хоризонт е изграден от мрамори, варовици, калкошисти, варовити пясъчници, мергели с протерозойска и палеогенска възраст. Покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване са изградени от пясъци, пясъчници, конгломерати, туфи, туфити, туфозни пясъчници, рифови варовици, метаседименти и метавулканити. ПВТ има площ - 191 кв. км. Среден модул на подзем. отток – 0,4 л/сек/км².

В мониторингов пункт при с. Камилски дол (Извор – ПС) се фиксират съдържания над ПС на калций през първо, второ и четвърто тримесечие от 127 mg/l до 135 mg/l, но средногодишното съдържание на този показател – 121 mg/l е под ПС (125,06 mg/l).

Подземно водно тяло BG3G00PtPg2024 е в добро химично състояние.

10. Подземно водно тяло BG3G0000Pg2025 /Пукнатинни води - Свиленградски масив/

ПВТ се разкрива в северната страна на западната, стеснена част на Долнотракийската низина. Разположено е в източната част на Хасковски район. Водоносния хоризонт е изграден от мергели, пясъккливи мергели, варовици, пясъккливи варовици, пясъчници, конгломерати - напукани, брекчоконгломерати с палеогенска възраст. ПВТ има площ - 48 кв. км. Среден модул на подзем. отток – 0,3 л/сек/км².

Това ПВТ няма мониторингови пунктове от националната мрежа за мониторинг за наблюдение на химичното състояние на подземните води.

11. Подземно водно тяло BG3G0000PgN026 /Карстови води - Чирпан – Димитровград/

В Хасковски район е само югоизточната част от това ПВТ, заема северозападната му част. Водоносния хоризонт е изграден от пясъккливи, глинести и органогенни варовици, мергели с палеогенска /еоцен/ възраст. Покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване са пясъци, чакъли, глини, конгломерати, туфи, туфити, туфозни пясъчници, рифови варовици. Цялото ПВТ има площ 1066 кв.км. Среден модул на подзем. отток – 1,5 л/сек/км².

В мониторингов пункт при гр. Хасково (Сондажи на КГМР) се наблюдава средногодишно съдържание на фосфати над ПС – 0,42 mg/l (ПС – 0,38 mg/l)

В района на РИОСВ-Хасково ПВТ BG3G0000PgN026 е в лошо химично състояние.

12. Подземно водно тяло BG3G00000Pg028 /Пукнатинни води - Източно Родопски комплекс/

ПВТ е разположено в централната и южна част на Хасковски район, обхваща палеогенските отложения в Източни Родопи. Водоносния хоризонт е изграден от риолити, латити, андезити, базалти, туфи, туфити, пясъчници, алевролити, гравелити, конгломерати, брекчи, брекчо-конгломерати, мергели, органогенни варовици. ПВТ има площ - 3228 кв. км. Среден модул на подзем. отток – 0,3 л/сек/км².

В мониторингов пункт при с. Миладиново (Извор) се наблюдава средногодишно съдържание на нитрати над стандарт – 52,98 mg/l (стандарт – 50 mg/l).

В мониторингов пункт при с. Паничково (Извор) се наблюдават стойности на рН под 6,5 през второ и трето тримесечие съответно 6,03 и 6,26, но средногодишната стойност на този показател е 6,53 (т.е. над 6,5).

Релевантната стойност на нитрати е под ПС – 32,51 mg/l (ПС - 38,3 mg/l), а релевантната стойност на показателя рН е в стандартни граници – 6,84 и ПВТ BG3G00000Pg028 в района на РИОСВ-Хасково се класифицира в добро химично състояние.

13. Подземно водно тяло BG3G0000T12034 / Карстови води - Тополовградски масив/

В североизточния край на Хасковски район е само западната част на това ПВТ. Водоносния хоризонт е изграден от варовици-кавернозни, мраморизирани варовици и доломити. Цялото ПВТ има площ 315 кв.км.

Това ПВТ няма мониторингови пунктове от националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води за наблюдение в района на РИОСВ-Хасково.

14. Подземно водно тяло BG3G00000Pt042 /Карстови води - Ардино - Неделински басейн/

ПВТ заема най-югозападната част на Хасковски район, има меридионално разположение. Водоносния хоризонт е изграден от мрамори, калкошисти, амфиболити, кварцити с протерозойска възраст. Покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване са изградени от гнайси, мигматити, гранитогнайси, шисти. ПВТ има площ - 68 кв. км. Среден модул на подзем. отток – 1 л/сек/км².

Това ПВТ няма мониторингови пунктове от националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води за наблюдение в района на РИОСВ-Хасково.

15. Водно тяло BG3G00000Pt045 /Пукнатинни води - Шишманово – Устремски масив/

ПВТ е разположено в източната част на Хасковски район. Водоносния хоризонт е изграден от гранити, амфиболити, мусковитови и двуслюдени гнайсошисти, шисти, лептинити. ПВТ има площ - 1462 кв. км Среден модул на подзем. отток – 0,3 л/сек/км².

ПВТ е в слабо населен район, черпенето е малко, не е добре изучено, на този етап няма мониторингови точки за наблюдение на химичното състояние на подземните води.

16. Подземно водно тяло BG3G00000Pt046 /Пукнатинни води - Централно Родопски комплекс/

ПВТ е разположено в югозападната и южна част на Хасковски район, обхваща части от Централни и Източни Родопи. Водоносния хоризонт е изграден от гнайсошисти, гранитизирани биотитови и двуслюдени гнайси, мигматити, шисти. ПВТ има площ - 4367 кв. км. Среден модул на подзем. отток – 1 л/сек/км².

В мониторингов пункт при с. Дрангово (Извор (Чешма) не се фиксират отклонения от ПС на наблюдаваните показатели.

Подземно водно тяло BG3G00000Pt046 в района на РИОСВ-Хасково е в добро химично състояние.

3. Състояние на хидротехническите съоръжения

Област Хасково

На 01.10.2013 г.комисията посети общ.Ивайловград, където извърши проверки на следните обекти:

1.Яз."Ивайловград"-НЕК ЕАД София-Към момента на проверката състоянието на язовирната стена и спомагателните съоръжения е добро.

2.р.Бяла в района на ПС"Меден бук"-Извършено временно укрепване на десния бряг от общ.Ивайловград, което след наводнението от 05.02.2012 г. е разрушено. Необходимо е

възстановяване на дигата , около 100м с цел предпазване от ново наводняване на ПС, подадени документи за финансиране от МКВП-МС.

3.р.Бяла в района на ПС”Долно Луково”-непочистено речно корито от храсти , дървета и наноси. ДВ близост до ПС има трафопост , който при високи води се залива.

4.Мост преди с.Долно Луково-Почистено е речното корито от дървета и храсти, силно ерозирал десен бряг на разстояние около 50м.

5.р.Арда в района на ПС „Славеево”Водното огледало на язовир в Р Гърция достига до 1,1км над ПС, която попада в десния завой на реката.Образуваният остров с тази дължина понижава водното ниво в десния ръкав и няма достатъчно вода за ПС.

На 03.10.2013 г.комисията посети общ.Тополовград, извършвайки проверки на следните обекти:

1.Реките: Синаповска, Дюлгерска, Манастирска, Дугановска, Тунджа при с. Срем. Всички корита на реките са обрасли с храсти и дървета, на места има и наносни отложения, ерозията на р. Синаповска се е увеличила.

2.Язовири:Луков дол, лябово -1, Хлябово-2- Няма техническа документация, яз.Луков дол и яз.Хлябово 1 нямат основен изпускател ,каменната броня на яз.Хл-1 е разрушена.

На 16.10.2013 г. са проверени следните обекти на територията на общ. Минерални бани :

1.Река Величка/Олу дере/ през с.Боян Ботево и с. Караманци – извън урбанизирана територия – коритото на реката има добра проводимост, но на места се наблюдават паднали дървета.

2.яз.Сираково – техническото му състояние е определено като изправно, с предписания за възстановяване на нарушената част на бронята на мокрия откос и почистване на речното легло до 500 м след язовирната стена.

3.яз.Мин.бани - техническото му състояние е определено като изправно, с предписание за почистване на сухия откос от растителност.

На 22.10.2012 г.са извършени следните проверки в общ.Свиленград:

1. Корекция на р.Марица –Любимец-Свиленград от км 21+100-мост на път АМ»Марица. Коритото на реката е обрасло с дървета и храсти, но има добра проводимост, скъсания участък от дясната дига не е възстановен.

2.р.Сива река-МЗХ-«НС»ЕАД-Ст.Загора-почистена дига, в добро състояние.

3.реките Голяма, Левченска, Ченге дере-силно обрасли с храсти и дървета.

4.р.Канаклийка-коригиран участък-скъсването е възстановено-в добро състояние.

5.р.Марица- Лява дига при км 25+500 –две скъсвания и дясна дига при км 20+800, км 22+500-две скъдвания и км13+000 не са възстановени в момента на проверката

6.Язовирите Левка, Младиново -1,2 и «Бунарча»/Каламица/-техническото им състояние е определено като изправни отговарят на показателите за сигурност. Към момента на проверката яз.Левка е завършен на етап Акт-15 извършват се ремонтни дейности по подготовка за приемане на съоръжението.

На 07.10.2013 г.се извърши проверка на следните обекти в общ.Харманли:

1.яз. Изворово и яз. Доситеево- техническото им състояние е определено като изправно, с предписания за почистване на речното легло до 500 м след язовирната стена.

2.Река Марица-дигите са в добро състояние, като на места има наличие на растителност, която е необходимо да бъде почистена.

3.Реките Бъкър дере и Голяма река - силно обрасли с храсти и дървета с предписания за почистване.

На 24.10.2012 г.бяха проверени следните обекти в общ.Стамболово:

1.яз. «Гледка»-МЗХ «НС»ЕАД Ст.Загора-работещ основен изпускател, мокър откос-частично обрасъл с тревна растителност, асфалтовото покритие частично пропаднало пукнатина по короната.

2.яз «Кушево»-с.Жълти бряг-видимо язовирната стена в лошо състояние, необходимост от проучване и проектиране на мероприятия за рехабилитацията и, техническо състояние неизправно , частично работоспособно.

3.яз.Долно Ботево, Стамболово-Почистване на сух и мокър откос от храсти и дървета, отремонтрано на преливника на яз ДолноБотево.

4.р.Буук дере, Бисерска -силно обрасли с храсти и дървета.

На 25.10.2012 г.са проверени следните обекти в общ.Любимец:

1.р.Марица-всички коригирани участъци предпазни диги, вкл. разрушените през периода 06-09.02.2012 г. от 23-ти км до 38-ми км дясна дига – невъзстановени са 6 скъсани участъци.

2.Лява дига на р.Бисерска-от км0 до -4,5 и дясна дига от км0 до км 1. Не е възстановен участъка на лява дига при км 1+800.

3.Реките Лозенска, р.Каушака, Бъкър дере, са силно обрасли с храсти и дървета и намаляват проводимостта.

4.ПСБелица и ПС Лозен-2-десния бряг непосредствено до ПС е силно ерозиран, има опасност от подронване на съоръжението.

На 08.10.2013 г.бяха проверени следните обекти в общ.Симеоновград:

1.р.Съзлийка- всички коригирани участъци и предпазни диги, вкл.и разрушените през периода 06-09.2012г. Възстановени са следните участъци от дигите:

-при км.10+180 дясна дига;

-корекция на р. Мусачевска-прекъснати участъциот лява и дясна дига от км.0+220 до км.0+330 и разрушени участъциот дясна дига при км 0+550, км. 0+425 и км. 0+220 в землището на с. Калугерово;

- корекция на р. Съзлийка - лява и дясна дига на приток при км.4+500 и дясна дига при км.3+800 в землището на с.Калугерово.

Не са възстановени следните участъци от дигите:

-при км.8+780 в землището на с.Пясъчево;

-при км.4+000 в землището на с.Навъсен;

-при км.4+200 в землището на с.Калугерово;

2.Лява дига при устието на притока при км.66+500, вливащ се в р.Марица от км.2+200 до 2+350 от дигата в землището на гр.Симеоновград не е възстановена.

3.Река през с.Дряново – речното корито е с добра проводимост и не се нуждае от почистване.

4.Река през с.Троян – речното корито е обрасло с блатна растителност и се нуждае от почистване.

5.Реките Колуфардере и Юручка са с добра проводимост.

6. Река Мусачевска – речното корито е обрасло с тревна растителност и е затрупано с насип, свързващ черен път.

7.яз.Троян-добро състояние, с предписание - да се почисти отводящия канал и в участъка около 500м след язовирната стена.

8.яз.Дряново-добро състояние, с предписание - да се възстанови бетонната облицовка на дъното на отводящия канал и десния бряг на канала.

9.яз. Тянево- добро състояние.

На 10-11.10.2013 г.се извършиха проверки на обекти на територията на общ.Хасково както следва:

1.яз.Тракиец- в списъка на комплексни и значими язовири от приложение № 1.Основен изпускател не работи , няма акт 16. Изпусчането става чрез сегментен затвор по магистрален канал. Сух и мокър откос почистени, преливник в добро състояние. Стопанисва се от МЗХ»НС»ЕАД-Ст.Загора.

2.Язовири Книжовник, Криво поле, Мандра, ивата вода, Клокотница,Г арваново се стопанисват от МЗХ»НС»ЕАДСт.Загора, състоянието им е добро.

3.Долно Войводино –сдружение за напояване »Герена-2000». Сух и мокър откос за почистване, основни изпускатели – 2 бр.работят.

4.яз.Стамболийски-Неуточнена собственост, в момента на проверката е завирен. Бързотока след преливника е разрушен.Основният изпускател не работи-затлачен.Към момента на изготвяне на справка е прокопан втори преливник от другата страна на стената , нивото

на преливния ръб е с около два метра под нивото на стария преливник и по този начин язовирът винаги има ниско ниво на кота преливане.

5.Корекция на р.Харманлийска-участък от с.Стойково до с.Брягово,вкл.и разрушените участъци на диги и берми през периода 06-09.02.2012 г.-разрушена дига и берма при км.24+000,за което има осигурено финансиране е възстановена.Силно обрасли речно корито и диги,разрушената лява дига при км.16+800 и км.17+250 в землището на с. Брягово не са възстановени. Под моста за с.Любеново има камъни, които подприщват течението и се събират дървета, клони и боклуци.

6.Корекция на р. Узунджовска в землището на с.Узунджово и с.Александрово-премахнат е мост в чертите на населеното място,които забентва високи води, създава се по добра проводимост. Изградена нова околоръстна дига-500 м.

7.Реките Банска през Гарваново, Хасковска, Коджа дере, река през Корен, Балакли дере, река рез с.Узунджово през с.Подкрепа, през с.Стойково са обрасли с храсти и дървета в участъците извън урбанизираните територии и са с намалена проводимост.

На 09.10.2013 г.комисията посети следните обекти в общ.Димитровград:

1.Река Мерицлерска - преминаваща през гр.Мерицлери и кв. «Изток» на гр.Димитровград – коритото на реката е обрасло с храстовидна растителност, проводимостта е намалена. Налични са 2 броя изградени мостови съоръжения, които не се използват и допълнително намалят проводимостта на речното корито, едното от съоръженията е в аварийно състояние.

2.Коритата на реките: р. Каяклийка – преминаваща през с.Бодрово, с.Върбица и с.Скобелево, река - преминаваща през с.Горски извор, покрай с.Каснаково и вливаща се в р.Банска преди с.Добрич, река – преминаваща през селата Водин и Черногорово, река – преминаваща през с.Долно Белево и Злато поле - са силно обрасли с дървета и храсти-намадена проводимост.

3.Коритото на р.Марица в участъка на общ.Димитровград - силно обрасло с дървета, вследствие на което се появяват нови островни образувания които се самозалесяват и увеличават площта си. Това намалява проводимостта на реката. В района на около 500м западно от с.Райново има частично изграден бент на десния бряг на реката, който измества течението на водата към левия бряг, вследствие на което има ерозия на брега, в участъка около 200м.

4. Коритото на р.Мартинка е почистено и с добра проводимост извън урбанизирана територия.

4.Сгуроотвали при ТЕЦ-Марица -3 - в момента на проверката не работят, извършва се надграждане на съоръжението.

5.Язовир «Голото кале» техническото му състояние е определено като неизправно и частично работоспособно, с предписания за почистване от храстовидна и дървесна растителност на сухия откос и на речното легло до 500 м след язовирната стена.

5.Язовирите «Долно Белево» и «Бодрово» - техническото им състояние е определено като изправно, с предписания за почистване от храстовидна и дървесна растителност на сухия откос, бързотока и на речното легло до 500 м след язовирната стена.

6.Язовир «Голямо Асеново» техническото му състояние е определено като изправно.

6.яз. «Черногорово»-«Неохим» АД- техническото му състояние е определено като изправно.

Област Кърджали

На основание заповед № РД-09-185/27.08.2013 г. на Областния управител бяха извършени проверки на техническото и експлоатационно състояние на водностопанските обекти (хидротехническите съоръжения), защитни диги за предпазване от вредното въздействие на водите на територията на област Кърджали, от Междуведомствена комисия с председател Заместник областен управител и членове - представители на Областна администрация, Областно управление „Пожарна безопасност и защита на населението”, Басейнова дирекция за управление на водите в Източнобеломорски район с център

Пловдив, „Напоителни системи” ЕАД – клон Горна Тунджа – Стара Загора, „Земинвест” ЕАД – гр. София, „ВиК” ООД Кърджали, НЕК ЕАД – Предприятие „Язовири и каскади” и представители на съответните общини.

Проверките се извършиха по график, като за всеки проверен обект бе съставен Констативен протокол за извършена проверка от комисията. Комисията извърши проверка на потенциално опасните язовири, речните корита и зоните до 500 м след язовирните стени в общините Кърджали, Ардино, Момчилград, Крумовград, Черноочене, Джебел и Кирково. Проверено бе и 1 бр. хвостохранилище - „Кърджали – 2”, собственост на „Горубсо–Кърджали” АД. Дадени са съответните предписания и препоръки на собствениците за отстраняване на нарушенията.

Основните предписания са дадени за отстраняване на неизправностите по стените на язовирите – неизправни основни изпускатели, неизправни преливници и обрасла ниска растителност.

Сроковете за изпълнение на предписанията са дадени в съответствие с реалните възможности за отстраняване на неизправностите.

Стените /сухи и мокри откоси, отводнителни канавки/ на някои от язовирите не са почистени от храстовидна и дървесна растителност.

Съществен проблем остава невъзстановяването /неработещи саваци, повредени изпускателни кранове, затлачени изпускателни тръби/ на основните изпускатели на язовир „Бенковски”, землище с. Бенковски, община Кирково /„Напоителни системи” ЕАД/, което застрашава безопасността на населението, експлоатацията на съоръжението и инфраструктура, имайки предвид големия завирен обем. Като причина за отлагането на ремонтните дейности ръководството на „Напоителни системи”-ЕАД изтъква липсата на финансови средства.

Аварийното изпускане при нужда на язовир „Бенковски” се осигурява от калника за водовземането (байпасна връзка, служеща за напоителното поле), което не е достатъчно и трябва да се търси вариант за възстановяване на водовземната кула и основния изпускател. Язовир „Бенковски” се нуждае от спешно осигуряване на средства за основен ремонт на: савациите и уплътненията по тях на водовземната кула; основен ремонт на СК Ø1000 на основен изпускател. смяна на прогнило от корозия водовземно коляно 16м' Ø 800.

Проблемно остава състоянието на преливника на яз. „Сливарка – 1” (с. Сливарка, община Крумовград) където е разрушена долната част, но тя не представлява пряка опасност към момента. Необходимо е и укрепване на пропадналата част от бетоновата площадка на помпената станция на яз. „Невестино”, (община Кърджали) в основата на язовирната стена, която се подкопава допълнително от изливащите се води на площадката от облекчителните съоръжения на язовирната стена (основен изпускател и вакуумна система), в резултат на което пряко е застрашена целостта на язовирната стена и съществува опасност от компрометиране. Преливника на яз. „Мургово” се нуждае от възстановяване на разрушената долна (крайна) част с дължина около 20 м. За яз. „Жинзифово” е необходимо да се възстанови частта с дължина около 15 от разрушения преливник, да се капсулират двете малки каверни на язовирната стена в близост до преливника, да се демонтира фланеца на работещия втори по-малък изпускател.

На собствениците на проверените водни обекти са дадени предписания да представят в срок до 28.02.2014 г. доклади с оценка на сигурността на язовирната стена и съоръженията към нея по показателите за конструктивна и технологична сигурност съгласно членове 48, 127 и 128 от Наредба № 13 от 29.01.2004 г. за условията и реда за осъществяване на техническата експлоатация на язовирните стени и съоръженията към тях (ДВ. бр. 17 от 2004 г).

Важен елемент от защитата е наличието на аварийни планове за всички потенциално-опасни водни обекти. Всички проверени обекти разполагат с актуализирани такива.

Проблем остава опазването на аварийните складове от посегателства. Същите са необходими на собствениците и ползвателите за спешно реагиране при инциденти по

целостта на язовирните стени и съоръженията към тях. Към момента инструментите за аварийно реагиране се съхраняват в сградите на най-близките кметства.

Комисията направи констатация за възстановена земеделска собственост от Общинска служба по земеделие в гр. Момчилград върху част от стената и съоръженията на яз. „Плазище”, община Джебел /„Земинвест” – ЕАД/, което определено затруднява поддържането на язовира. Има констатирано наличие на постройки върху стената на яз. „Вълкович”- общ. Джебел /„Земинвест” – ЕАД/, като язовирното поле е собственост на двама собственици и се водят спорове за премахване на постройките. Постройка има и върху стената на яз. „Мургово”. Съществен проблем за безопасността на населението представлява недостроения яз. „Люляково”- с. Люляково, общ. Кърджали /„Земинвест” – ЕАД/, където преливника е на по-висока кота от недостроената стена.

При проверките са установени две хидротехнически съоръжения (язовира) в пред аварийно състояние: 1. Язовир Пепелище-2, собственост на „Земинвест” ЕАД, гр. София, находящо се в землището на с. Пепелище, община Кърджали. Състоянието на язовира е в критично технико- експлоатационно състояние. Сухият и мокрият откоси са обраснали с буйна храстовидна и дървесна растителност. Видими са дълбоки каверни по стената. Демонтиран е кранът на основния изпускател- не функциониращ. Наблюдава се свличане на два участъка от въздушния откос. Липсва оразмерено преливно съоръжение. В момента на проверката язовирът е завирен на максимална кота. Язовирната стена е компрометирана и има опасност от нейното разрушаване. Създадена е реална предпоставка за възникване на авария на язовирната стена при пълноводие. Застрашени обекти- път Кърджали- Маказа, ЖП линия Кърджали- Подкова, село Глухар; 2. Язовир Горичево, собственост на „Земинвест” ЕАД, гр. София, находящо се в землището на град Ардино, община Ардино. Шахтата на основния изпускател е обрасла с растителност. Съоръжението е занемарено и не се поддържа. Преливникът и енергогасителят са компрометирани, нарушена е облицовката в горната му част, разрушен и запълнен със земна маса в края на бързотока. Застрашен обект- град Ардино;

Предвид направените констатации, с цел отстраняването на констатираните нарушения и пропуски, както и за предотвратяване на евентуални вредни последици от тях, комисията е дала предписание да се източат двата язовира и да не се завиряват до привеждането им в техническа изправност.

Съставени са Актове на „Земинвест” ЕАД, гр. София за установяване на нарушения по Закона за водите.

Хвостохранилище „Кърджали–2” има система от контролно-измервателни прибори, която се състои от геодезична мрежа и пиезометри. Транспортирането на хвоста през настоящата календарна година ще се осъществява от една помпена станция, с монтирани два комплекта помпи ПР 400/ 35. Експлоатационният персонал на помпената станция осигурява работа на помпените агрегати съобразно одобрен график, води наблюдения и ги отразява в съответен дневник. Хвостопроводите имат предназначението да транспортират хвоста от утаечния басейн на фабриката до хвостохранилището. Те са напорни, направени са от стоманени тръби Ø 377/10 мм и са изградени от две нитки – една в работа и втора – резервна. Хвостопроводите са с дължина 3885 м. Намивният тръбопровод е с дължина 720м.

Намивният хвостопровод е зониран със спирателни кранове Ø 350 мм. Към всеки участък са монтирани изпускателни кранове Ø 150 мм, свързани с гумирани маркучи.

Скатните преливници и колектора са в състояние да отвеждат максимални количества от дъжд – 720 л/сек. и 62 л/сек. от обогатителната фабрика. Оразмерени са за количество от 4 340 л/сек.

Запълването на хвостохранилището става челно, по зенитен способ посредством напорен тръбопровод. Самото намиване става разсредоточено. Надграждането с хвост се извършва с дамби от отцеден хвост. По проект максималната кота за надграждане е 300.

Мероприятията против запрашаването се осъществяват чрез постоянно оросяване на бермите и изпълнение на техническа и биологична рекултивация.

Състоянието на стената на хвостохранилището при визуален оглед е добро. Няма видими деформации по нея. Оросителната система функционира добре. Устойчивото функциониране на хвостохранилище „Кърджали-2” се гарантира с мероприятията, залегнали в ежегодното разработвания в „Горубсо – Кърджали” АД Работен проект, План за управление на отпадъците и План за собствен мониторинг на минни отпадъци, където за целта е разработен специален раздел.

Състоянието на речните корита в разрешените за ползване участъци по Закона за водите за добив на инертни материали на територията на областта е добро.

На основание заповед № РД-09-217/24.09.2013 г. на областния управител на област Кърджали е назначена постоянно действаща Междуведомствена комисия за проводимостта на речните корита извън урбанизираните територии, която извърши проверки на място и констатира:

Проводимостта на речните легла в урбанизираните територии:

1. За община Ардино нужда от почистване в урбанизираната територия имат следните участъци:

- гр. Ардино от моста на Подстанцията по течението на реката до моста на ул. "Пирин" до блока на МВР - 640 м.

- с. Бял Извор от Бензиностанцията на Тодор Буров по течението на реката до моста на Бетонов възел Бял извор - 580 м.

- с. Падина от сградата на старото кметство срещу течението на р.Падинска до моста в центъра - 50 м.,

- с. Падина от моста по посока на мах. Байчево срещу течението на река „Ардинска” на - 34 м. и от моста срещу течението на реката по посока на махала стара Падина до пешеходния мост за училището на 80 м.

2. За община Джебел:

През 2013 г. на територията на община Джебел не е извършвано почистване и корекция на речни корита в населените места.

Нужда от корекция на речното корито има река Джебелска в района на кв. „Прогрес” – 600 метра след мостта по течението на реката и 200 метра преди мостта на републикански път 508 общо 800 метра.

3. За община Кирково:

Почистени са дерета на местни реки в с. Долно Къпиново, с. Джерово, с. Чорбаджийско, с. Кран;

Необходимост от чистене има в с. Шумнатица и с. Чакаларово.

4. За община Кърджали:

Няма почистени участъци от речни корита в урбанизираните територия на общината. Очаква се одобрение на направено от Общинската администрация до Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет искане за възстановяване на разрушеното от проливните дъждове през месец февруари мостово съоръжение над река Перперешка в близост до с. Мургово. Поради големия обем от мероприятия по почистване на речните корита в урбанизираната територия на община Кърджали и ремонтни работи по язовири и водоеми продължава подготовката на процедура по възлагане на същите.

5. За община Момчилград:

Нужда от почистване и корекция в урбанизираната територия на гр. Момчилград имат следните участъци:

Централно градско дере от ж.п.моста до пътен мост на ул. Гюмюрджинска с дължина на участъка 570м.;

Централно градско дере от пътен мост на ул. Гюмюрджинска до големия бент до птицефермата с дължина 900м.;

Северно градско дере от края на корекцията с дълж.200м до ул. Първи май с дължина 215м.;

Северно градско дере №2 от моста на ул.Гюмюрджинска /до бензиностанция Петрол /до пътя за хижа Момчил юнак с дължина 800м.;

От моста на ул. Гюмюрджинска до разсадника на горското с дължина 620м.;
От микроязовира в кв. Орфей до ул. Първи май с дължина 400м.;
Охранителен канал над кв. 11, който е в окаяно състояние, с дължина 400м.;
Южно градско дере в участъка от месокомбината до бента на СБА с дължина 900м.

6. За община Черноочене:

В сила е Заповед №128/01.04.2013 г. на Кмета на Община Черноочене относно предприемане превантивни мерки за безпроблемното отвеждане на високи води при необходимост.

За останалите общини в Областна администрация към момента няма постъпила информация относно състоянието на съществуващите корекции на реки, дерета и диги и предприети мерки при установени нарушения по състоянието на водните обекти, водностопанските системи и съоръжения в урбанизираните територии.

Проводимостта на речните легла в извън урбанизираните територии:

Със Заповед № РД-09-217/24.09.2013 г. на Областния управител на област Кърджали, е назначена постоянно действаща Междуведомствена комисия за проводимостта на речните корита извън урбанизираните територии, която извърши проверки на място в периода от 23 до 25 октомври 2013 г.

Като действително належащи за финансиране комисията определи по общини участъците, както следва:

- За община Ардино:

Участък от речното легло на р. Ардинска по посока гр. Смолян от Автомивка „Сезгин“ до моста на мах. „Азманлар“ – необходимо е почистване на коритото на реката чрез изсичане, изкореняване и почистване на 25 бр. дървета и пробутване до 500 м³ наноси. Застрашени са устоите на мост на р. Ардинска.

- За община Крумовград:

За подобряване проводимостта и почистване от храсти и дървета:

Бюк дере срещу мах. Бащино кметство Сливарка - пробутване на речни наноси и почистване на храсти;

Укрепителна дига на вододайна зона ”Гулийка” - пробутване на речни наноси и възстановяване на дънни бетонови прагове;

Укрепителна дига с. Едрино - пробутване на речни наноси и възстановяване на дънен бетонов праг;

Укрепителна дига на вододайна зона Крумовград - пробутване на речни наноси между дигите на левия и десен бряг;

Пробутване на речни наноси и почистване на храсти и дървета под и над мост над р. Крумовица на път III-509 Крумовград-Токачка-Маказа;

Пробутване на речни наноси под моста на р. Елбасандере на път за с. Луличка, поради застрашаване на земеделски земи и помпена станция.

2. Изграждане на диги и заскаляване:

Изграждане на предпазна дига на р. Крумовица в землището на с. Вранско срещу бензиностанция „Октан” – за опазване на земеделски земи;

Заскаляване десния бряг на р. Крумовица при мост на р. Крумовица и помпена станция „водоснабдяване с. Морянци”;

Изграждане на предпазна дига на десния бряг р.Елбасандере в землище Крумовград –за опазване на земеделски земи;

Изграждане на предпазна дига на левия бряг р.Елбасандере в землището на с.Луличка за опазване на земеделски земи.

- За община Момчилград:

Участък по течението на р. Върбица до моста за с. Садовица- при обилни валежи и снеготопене нивото на реката се повишава значително и подкопава основите на въжения мост, а също така застрашава да отнесе пътя, който свързва с. Садовица с града. Тук е необходимо да се направи укрепване на брега откъм дясната страна на моста, за да не бъде

отнесен пътя към селото. В този участък се зауства и р. Чуковска, която също повишава нивото на р. Върбица.

Участък по течението на р. Върбица на около 500 м. преди моста за с. Градинка - Проблемът на този участък е, че вследствие на взривните работи при строителството на „Път Е-85 (I-8) Кърджали-Маказа”. Цялата разгърмяна скална маса е свлечена в коритото на р. Върбица и по този начин затруднява проводимостта на реката, както и отклонява течението на реката. Вследствие на силна ерозия на десния бряг и при високи нива на реката се наводняват обработваеми земеделски земи и застрашават устоите на моста.

Участък по течението на р. Върбица в близост до оранжерии за зеленчукопроизводство на гр. Момчилград с дължина около 470м. и ширина 180м.- в коритото на реката има образуван остров от пясък и баластра с растителност по него, който трябва да се почисти. При обилни валежи реката излиза от коритото си и застрашава от наводняване на оранжерии.

Участък по течението на р. Върбица и е с дължина 325м. и ширина 85м., непосредствено след оранжерии. В коритото на реката има образуван остров от пясък и баластра с растителност по него, който трябва да се почисти. При обилни валежи и снеготопене реката излиза от коритото си и наводнява обработваеми земеделски земи.

Участък по течението на р. Върбица след моста за с. Градинка с дължина около 280м. и ширина 145м. При обилни валежи и снеготопене реката излиза от коритото си и наводнява обработваеми земеделски земи.

Участък по течението на р. Върбица след бетонов праг №2 на реката - проблемът на този участък е, че при обилни валежи и снеготопене реката излиза от коритото си. Другото, което се наблюдава при този участък е, че непосредствено преди бетоновия праг се заустват трите дерета, които преминават през територията на града. Те допълнително повишават нивото на р. Върбица в този участък, вследствие на което се наводняват големи площи от територията на разсадника на Държавно горско стопанство – Момчилград.

Предстои да бъде внесено искане за финансиране до Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет за избраните приоритетни участъци от речни корита извън урбанизираните територии от назначената с моя Заповед № РД-09-217 от 24.09.2013 г. постоянно действаща Междуведомствена комисия за проводимостта на речните корита.

С оглед справяне с проблемите по двете реки Крумовица с приток Елбасан дере и Върбица е необходимо чрез изготвяне на проекти нещата да бъдат решавани в цялостен план, а не за отделни участъци, което е неефективно и нетрайно във времето.

Към приключване е обществената поръчка за почистване на 13 участъка от речни легла на територията на област Кърджали, за която бяха отпуснати средства на Областния управител на област Кърджали с решение №1 от 11.02.2013 г. на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет.

Потенциално опасни язовири (по общини):

Община Кърджали:

- язовир „Пепелище-1”, собственост на „Земинвест”ЕАД, гр. София
- язовир „Пепелище-2”, собственост на „Земинвест”ЕАД, гр. София
- язовир „Македонци”, собственост на „Земинвест”ЕАД, гр. София
- язовир Жинзифово/ потенциално опасен, общинска собственост; добро състояние;
- яз. Висока поляна/ потенциално опасен, общинска собственост; добро състояние;
- яз. Мургово/ потенциално опасен, общинска собственост; добро състояние;
- яз. Невестино/ потенциално опасен, общинска собственост;
- яз. Соколяне/ потенциално опасен, общинска собственост- добро състояние;

2. Община Черноочене:

- яз. Даскалово1/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- яз. Даскалово2/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- яз. Минзухар/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;

- яз. Ястреб/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- яз. Петелово/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- яз. Пчеларово1/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- яз. Пчеларово2/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- 3. Община Момчилград:
  - яз. Нановица1/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
  - яз. Нановица2/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
  - яз. Момина сълза/ потенциално опасен, собственост НС ЕАД; добро състояние;
- 4. Община Джебел:
  - яз. Вълкович/ потенциално опасен, частна собственост; добро състояние;
  - яз. Слънчоглед/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"; добро състояние;
  - яз. Плазище/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"; добро състояние;
- 5. Община Крумовград:
  - яз. Сливарка1/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- основен изпускател в изправност;
  - яз. Сливарка1/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- основен изпускател в изправност;
- 6. Община Кирково:
  - яз. Бенковски/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"/ НС- основният изпускател не работи- отворена е байпасна връзка Ф400 ; преливник- добро състояние; стената не е компрометирана- добро състояние;
  - яз. Домище/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- основен изпускател в изправност- отворен; добро състояние;
  - яз. Пенковци/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- основен изпускател в изправност- отворен; добро състояние;
- 7. Община Ардино:
  - яз. Богатино/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- основен изпускател изправен; наблюдава се филтрация през стената;
  - яз. Ахрянско/ потенциално опасен, собственост "Земинвест"- наблюдава се филтрация през стената;
  - язовир „Горичево”,

Язовири по приложение 1 от Закона за водите:

Проверки се извършват от междуправителствени комисии (с участие на БД) с цел изготвяне на аварийни планове. Минимум два пъти годишно се извършват самостоятелни проверки от БД, съгласно законодателството.

- Язовир Боровица - „ВиК”ООД – гр.Кърджали– видимо добро състояние;
- Язовир Кърджали -НЕК ЕАД– има доклад за извършен технически контрол; добро състояние;
- Язовир “Студен кладенец” НЕК ЕАД- има доклад за извършен технически контрол; добро състояние;

КОРЕКЦИИ, ПРАГОВЕ И УКРЕПВАНЕ НА БРЕГОВЕ

Титуляр	Воден обект	Община	Пояснение
"НЕК" ЕАД - клон ВЕЦ група Родопи	яз.Студен кладенец	Крумовград	ВЕЦ "Студен кладенец" – изграден на кота 160,0 м, след язовирната стена на яз. "Студен кладенец", с инсталирана мощност 64 000 кВт и нетен напор 57,5 м
"НЕК" ЕАД - клон ВЕЦ група Родопи	яз.Кърджали	Кърджали	ВЕЦ "Кърджали" – изграден на кота 232,5 м, до язовирната стена на яз. "Кърджали", над гр. Кърджали с

			инсталирана мощност 106 400 кВт и нетен напор 85,0 м
"НЕК" ЕАД - клон ВЕЦ група Родопи	р.Арда	Ардино	502.8 - 484 м; ВЕЦ "Бял Извор", на кота 484 м, 1834 кВт, нетен пад 17 м
"Алеко" ЕООД	р.Давидковска	Ардино	Водовземане кота 378м МВЕЦ "Хладилника" ще бъде разположена на кота 359м
Али Ферад Бекир и Халим Басри Рюстем	р.Кокез дере	Черноочене	водохващане кота 441,00 м; МВЕЦ "Кокез дере" на левия бряг р.Кокез дере на кота 413,00 м, 205 кВт, нетен пад 25,92 м
ЕТ "Анри – 64 – Андрей Кехайов"	р.Върбица	Кирково	на реката, р.Неделинска и други 3 притока ,Участък от р. Върбица южно от с. Пресека, започващ от съществуващия праг на р. Върбица на км 0+000 до км 1+912
Община Кърджали	Циганско дере	Кърджали	Корекция на дерето
Министерство на Регионалното Развитие и Благоустройството	р.Арда	Кърджали	укрепване бреговете в средния участък на реката с изграждане долен яз в края на средния участък – пред ЖП моста
Община Момчилград	р.Нановишка, (Бююк дере)	Момчилград	изграждане на дънен праг над дренажно водохващане за питейно-битово водоснабдяване и надлъжно защитно съоръжение от габиони по десен бряг;Участък от р. Върбица южно от с. Пресека, започващ от съществуващия праг на р. Върбица на км 0+000 до км 1+912
Община Кирково	р.Върбица	Кирково	изграждане на Противофилтрационен праг-Участъка от р. Върбица с дължина 500 м нагоре срещу течението от моста за с.Дрангово и 500 м от него надолу по течението.
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Бенковски	Кирково	напояване
Общинска администрация гр.Джебел	р.Казаците	Джебел	допълнително питейно-битово водоснабдяване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Карамфил	Крумовград	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Петелово	Черноочене	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Лале	Момчилград	напояване

"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Звиница	Кърджали	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз."Нановица-2"	Момчилград	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз."Нановица-1"	Момчилград	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Даскалово	Черноочене	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	яз.Даскалово-2	Черноочене	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	р.Върбица	Момчилград	напояване
"Напоителни системи"ЕАД-клон Хасково	р.Арда	Крумовград	напояване
Община Момчилград	р.Косма дере	Момчилград	допълнително питейно-битово водоснабдяване
Община Кирково	р.Пазлашко дере (водосбор на р.Казълач, приток на р.Върбица)	Кирково	изграждане на язовирна стена
Община Ардино	яз.Диамандово , яз.Жълтуша	Ардино	Водоползване от повърхностни води - напояване
Община Момчилград	р.Нановишка (Буюк дере)	Момчилград	водоползване от повърхностни води – питейно-битово водоснабдяване
Община Момчилград	р.Нановишка, (Буюк дере)	Момчилград	изграждане на дънен праг над дренажно водохващане за питейно-битово водоснабдяване и надлъжно защитно съоръжение от габиони по десен бряг
Министерство на Регионалното Развитие и Благоустройство	р.Арда	Кърджали	укрепване бреговете в средния участък на реката с изграждане долен яз в края на средния участък – пред ЖП моста
"В и К" ООД – гр. Кърджали	р.Косма дере	Момчилград	Съществуващо речно водохващане за допълнително питейно-битово водоснабдяване на с. Равен

II.3. ЗЕМИ И ПОЧВИ

1. Обобщена информация за територията на РИОСВ

Общата територия, контролирана от РИОСВ-Хасково възлиза на 826344 ха. От тях земеделските земи са 440413ха. Размерът на горския фонд е 348426 ха.

2. Замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди

РЛ-Хасково осъществява мониторинговата дейност в пунктовете за наблюдение и контрол от подсистема „Земи и почви“ от НАСЕМ. Пунктовете, в които се извършва пробонабирането на почвени проби са определени от ИАОС, гр. София. Те са разположени на цялата територия на РИОСВ и са в зависимост от източниците на замърсяване.

През есента на 2013 г. е извършено пробонабиране от пунктовете на I и II ниво на почвен мониторинг съгласно план-графика на ИАОС – гр. София. Пробите са анализирани от РЛ - Хасково към ИАОС по следните показатели: рН, олово, кадмий, мед, цинк, арсен въглерод, азот, фосфор и пестициди, обемна плътност, никел и хром. Пунктовете са определяни, като са съобразени с типа на почвите, начина на трайно ползуване и културите, които се използват. Определени са им географски координати, които образуват мрежа от 16x16 км един от друг.

Пробонабирането се извършва в следните пунктове:

Брой пунктове	№ на пункта	Географски координати		Населено място, землище	Община
1.	250	25 25.100	41 52.067	с. Сираково	Хасково
2.	251	25 27.188	42 0.389	с. Горски Извор	Димитровград
3.	252	25 29.291	42 8.710	гр. Меричлери	Димитровград
4.	268	25 36.230	41 50.504	с. Манастир	Хасково
5.	269	25 38.333	41 58.819	с. Узунджово	Хасково
6.	270	25 40.465	42 7.130	с. Голямо Асеново	Димитровград
7.	286	25 45.227	41 40.616	с. Ръженово	Маджарово
8.	287	25 47.344	41 48.923	с. Славяново	Харманли
9.	288	25 49.476	41 57.230	с. Поляново	Харманли
10.	289	25 51.623	42 5.533	с. Калугерово	Симеоновград
11.	305	25 54.182	41 30.723	с. Пашкул	Ивайловград
12.	306	25 56.305	41 39.026	с. Бориславци	Маджарово
13.	307	25 58.444	41 47.326	с. Черна могила	Харманли
14.	308	26 0.599	41 55.625	с.Рогозиново	Харманли
15.	324	26 5.222	41 29.125	с. Свирачи	Ивайловград
16.	325	26 9.529	41 45.711	Свиленград	Свиленград
17.	326	26 11.705	41 54.002	с. Васково	Любимец
18.	343	26 25.010	42 0.644	с. Равна Гора	Любимец
19.	231	25 11.906	41 45.283	с. Куцово	Черноочене
20.	232	25 13.957	41 53.614	с. Ночево	Черноочене
21.	246	25 16.895	41 18.570	с. Яковица	Крумовград
22.	247	25 18.925	41 27.092	с. Овчево	Джебел
23.	248	25 20.969	41 35.420	с. Петлино	Момчилград
24.	249	25 23.027	41 43.744	с. Патица	Черноочене
25.	265	25 29.989	41 25.552	с. Ралица	Момчилград
26.	266	25 32.050	41 33.871	с. Татул	Момчилград
27.	267	25 34.135	41 42.188	с. Кокиче	Кърджали
28.	284	25 41.037	41 23.995	с. Гулия	Крумовград
29.	285	25 43.126	41 32.306	с. Джанка	Крумовград
30.	304	25 52.072	41 22.420	с. Стражец	Кърджали

Резултатите от извършените анализи показват превишения на максимално допустимите концентрации на хром и никел в почвите само за Пункт 249 с.Патица , общ. Черноочене. При дълбочина на извадка за хром от 0-10 см. при норма

250mg/kg, резултат от изпитването 308 mg/kg ; никел при норма 80 mg/kg, резултат от изпитването 209 mg/kg. При дълбочина на извадката от 10-40 cm за никел при норма 80 mg/kg резултат от изпитването 210 mg/kg, хром при норма 250 mg/kg, резултат от изпитването 305 mg/kg

3. Нарушаване на земите и почвите от добивната промишленост

От доста години дейността на всички рудници за оловно-цинкова руда в района на Източните Родопи и въгледобива около Димитровград са прекратени. За региона на РИОСВ-Хасково общият размер на нарушените от миннодобивни дейности до момента терени е около 1700 ха. По-голяма част от тях /около 1200 ха/ са пропадания на земи над стари минни изработки на “Мини Маришки басейн” ЕООД, Димитровград. През 2012г поради неосигурено финансиране не са осъществявани рекултивации на такива терени.

Силен интерес от страна на чуждестранни и български инвеститори представлява района на Източни Родопи, където са обособени няколко големи лицензионни площи за търсене и проучване на метални полезни изкопаеми, като някои от тях са получили и концесия, но все още не са започнали добивни дейности.

4. Замърсяване на почвите с продукти за растителна защита /пестициди/.

През последните години на територията, контролирана от РИОСВ-Хасково залежават около 861079кг в твърдо състояние и 122511л в течно състояние забранени за употреба пестициди. Те се съхраняват в 30 бр. складове, разположени в 8 общини. До момента със средства от МОСВ-ПУДООС са изградени и отремонтирани централизираните складове за съхранение на растително-защитни препарати в 8 общини. Решени са проблемите за общ. Хасково, общ. Харманли, общ. Димитровград, общ. Кирково, общ. Крумовград, общ. Кърджали и общ. Черноочене. Характерно за тях е, че те са собственост на съответните общини, а всички пестициди, които се съхраняват в тях са обезопасени и преупаковани. Все още не са решени окончателно проблемите със складовете в общ. Маджарово, общ. Симеоновград, общ. Ивайловград, общ. Джебел и общ. Момчилград. По-голямата част от тях са собственост на бивши земеделски кооперации, а някои от тях са и частна собственост, те са в лошо състояние, неохраняеми и наличните в тях растително-защитни препарати създават потенциална опасност от инциденти и замърсяване на околната среда.

На територията на РИОСВ се извършва почвен мониторинг за замърсяване на почвите с пестициди. Пунктовете се определят от ИАОС – София. Анализите се извършват в РЛ – Хасково към ИАОС. През 2013г не са констатирани замърсявания на почвите с пестициди.

5. Замърсяване на почвата с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти.

Замърсяванията се дължат предимно на аварии при катастрофи или на инцидентни разливи и течове в складовите стопанства за нефтопродукти. През 2013г. на територията на РИОСВ - Хасково замърсяване с нефтопродукти не е констатирано.

6. Ерозия на почвите

Ерозията е процес, който механично уврежда почвите, като унищожава хумусния слой, което води до намаляване на почвеното плодородие ежегодно.

Всяка година ерозията е бич за повечето от половината земеделски земи в България. За района на Хасковска и Кърджалийска област на засилена водна

ерозия са подложени над 150 хил.дка. земи, основно в Кърджалийски регион (общини Кърджали, Момчилград, Крумовград, Черноочене, Кирково).

До голяма степен активната водна ерозия в Кърджалийско бе намалена и овладяна с извършеното през миналите години широко мащабно залесяване - залесени над 1 млн. дка нови гори и проведени противоерозионни технически мероприятия.

В равнинната част на региона Горнотракийската равнина, в поречието на р.Марица и на слабо наклонени предпланински възвишения на Източните Родопи, водната ерозия е изразена в по-малка степен поради естественото затревяване и самозалесяване на земите, които не се обработват.

През 2013 г. година не са финансирани проекти против ерозията и не са известни такива, които се изпълняват на контролираната от РИОСВ - Хасково територия. Дейностите по предотвратяване на почвената ерозия основно се финансират от МЗХ.

7. Засоляване и вкисляване на почвите

Изградени са опорни пунктове за мониторинг от НАСМОС за вкисляване на почвите. Пробонабрани и анализирани са 32 броя почвени проби в пунктове Любимец, общ. Любимец; с.Глухар, общ. Кърджали; с. Крепост, общ. Димитровград и с.Узунджово, общ. Хасково. Пробонабирането се извършва от 4 точки за всеки пункт в две дълбочини – 0 ÷ 20 см и 20 ÷ 40 см – веднъж годишно – есен. От извършените анализи за вкисляване на почвите не са установени стойности застрашаващи почвеното плодородие.

За територията на РИОСВ – Хасково няма изградени почвени пунктове за мониторинг на почвите от засоляване.

8. Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци)

Поради ниска екологична култура на населението и занижен контрол от кметовете на населени места продължава образуването на нерегламентирани сметища край населените места и пътната инфраструктура. Изхвърлят се както битови, така и строителни и производствени отпадъци. Периодично се организира почистване на възникнали нерегламентирани сметища, най-често по предписания, давани от служителите на РИОСВ, при извършване на планови и извънредни проверки.

През 2013 г. на територията на РИОСВ – Хасково са закрити 75 броя нерегламентирани сметища. Размерът на почистените площи е 53 дка.

Броят и размерът на почистените площи е представен в следващата таблица.

Населено място		Брой	Площ, дка
ОБЩО:		75	53
1.	гр.Кърджали, обл.Кърджали	3	2
2.	гр.Момчилград, обл.Кърджали	4	1
3.	гр.Джебел, обл.Кърджали	1	1
4.	с.Припек,общ.Джебел	2	1
5.	с. Чакалци,общ.Джебел	1	1
6.	с. Шумнатица, общ.Кирково	2	1
7.	с.Фотиново,общ.Кирково	2	1
8.	с.Бенковски, общ.Кирково	2	2
9.	с.Завоя, общ.Кирково	1	1
10.	с.Чуково, общ.Кирково	1	1

11.	с.Груево, общ.Момчилград	3	1
12.	с.Нановица, общ.Момчилград	2	1
13.	с.Звездел, общ.Момчилград	3	1
14.	с.Пиявец, общ.Момчилград	2	1
15.	с.Садовица, общ.Момчилград	2	1
16.	с.Срединка, общ.Кърджали	1	1
17.	с.Петлино, общ.Кърджали	1	1
18.	с.Прилепци, общ.Кърджали	1	1
19.	с.Опълченско, общ.Кърджали	1	1
20.	с.Резбарци, общ.Кърджали	1	1
21.	с.Глухар, общ.Кърджали	1	1
22.	с.с.Бодрово, общ.Черноочене	3	1
23.	с.Патица, общ.Черноочене	2	1
24.	с.Драганово, общ.Черноочене	3	1
25.	с.Железник, общ.Черноочене	2	1
26.	с.Свободиново, общ.Черноочене	4	1
27.	гр.Хасково, обл.Хасково	2	6
28.	с.Стамболово, общ.Стамболово	2	2
29.	с.Жълти бряг, общ.Стамболово	1	1
30.	с.Поповец, общ.Стамболово	1	1
31.	с.Малък извор, общ.Стамболово	1	1
32.	с.Царева поляна, общ.Стамболово	1	1
33.	с.Силен, общ.Стамболово	1	1
34.	с.Голям извор, общ.Стамболово	1	1
35.	гр.Димитровград	2	2
36.	гр.Меричлери, Димитровград	2	1
37.	с.Злато поле, Димитровград	1	1
38.	с.Горски извор, Димитровград	1	2
39.	с.Брод, Димитровград	2	1
40.	с.Черногорово, Димитровград	1	1
41.	с.Странско, Димитровград	1	1
42.	с.Каснаково, Димитровград	3	1
43.	с.Троян, общ.Симеоновград	1	1

II.4. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ

1. Защитени територии

Територията, за която отговаря Инспекцията е в югоизточната част на България, обхваща Хасковска и Кърджалийска области, приблизително 7707 км² без общини Тополовград и Ардино. Районът включва източна Тракийска низина, Източни Родопи и югоизточен Сакар. Релефът е преобладаващо хълмист и нископланински, със заоблени била, стръмни склонове прорязани от сухи дерета, с основна надморска височина между 180 и 750м. Климатът е преходно-континентален с изразено средиземноморско влияние по поречията на р. Арда и р. Бяла.

Тук са водосборните райони и долните течения на трите основни за южна България реки – Арда, Марица и Тунджа. Другите повърхностни водни обекти на

територията на област Хасково са част от Източнобеломорския район и принадлежат към поречие Марица, поречие Арда и поречие Бяла река.

Към момента на територията на РИОСВ-Хасково има обявени по Закона за защитените територии /ЗЗТ/ общо 88 защитени територии /ЗТ/, от които 48 природни забележителности /ПЗ/, 4 поддържани и 1 строг резерват и 35 защитени местности /ЗМ/ на обща площ 10567.40 ха /Приложение 1/. Въпреки положените усилия по отношение разширяването на мрежата от защитени територии, те представляват около 1,37% от площта контролирана от инспекцията, което е доста по-малко от средното за страната (5.3%), дължащо се главно на факта, че в региона няма големи защитени територии като природните и национални паркове.

По проект „Пилотна мрежа от малки защитени територии за видове от българската флора по модела „Растителни микрорезервати” на Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания през 2013г бяха обявени следните защитени местности:

- ЗМ „Находище на триразделнолистен ериолобус – Ливадите”, в земл. на с. Белополяне, общ. Ивайловград, обл. Хасково;

- ЗМ „Находище на триразделнолистен ериолобус – Даневата чешма”, в земл. на с. Белополяне, общ. Ивайловград, обл. Хасково;

- ЗМ „Находище на наделенолистно великденче” в земл. на с. Щит, общ. Свиленград, обл. Хасково;

- ЗМ „Находище на тракийски клин” в земл. на с. Воденци, общ. Стамболово, обл. Хасково;

- ЗМ „Находище на родопски лопен” в земл. на с. Горно Юруци, общ. Крумовград, обл. Кърджали;

- ЗМ „Находище на провански салеп – с. Лозенградци” в земл. на с. Лозенградци, общ. Кирково, обл. Кърджали;

- ЗМ „Находище на провански салеп – с. Априлци” в земл. на с. Априлци, общ. Кирково, обл. Кърджали;

- ЗМ „Находище на жлезист лопен” – в земл. на с. Браница, общ. Харманли, обл. Хасково;

Във връзка с предложение на Биологически факултет, Софийски университет, гр. София, бе проведена комисия, назначена със Заповед на директора на РИОСВ-Хасково. Бе изготвена проектозаповед, изпратена в МОСВ, след което бе обявена защитена местност „Ултрабазични скали с пионерна тревна растителност” в земл. на с. Чичево и с. Крилатица, общ. Кирково, обл. Кърджали.

През 2013 г. продължиха дейностите и по проект „Реализиране на дейности по опазване, поддържане и възстановяване на местообитания и популации на видове на територията на резерват „Вълчи дол” и поддържани резервати „Женда”, „Борака”, „Боровец” и „Чамлъка” финансиран по ос 3 на Оперативна програма „Околна среда”. Стартира възлагането и изработването на плановете за управление на посочените резервати, маркиране на границите, поставяне на информационно-указателни табели; почистване на туристическите пътеки, обявени със заповед на МОСВ в резерват „Вълчи дол”; дейности по информираност и публичност и др.

Завърши процедурата по намаляване площта на Природна зебележителност „Сазлъка” в земл. с. Бисер, общ. Харманли във връзка със загуба на предмета на опазване. Издадена е Заповед № РД-918/06.12.2013г. на МОСВ.

2. Биоразнообразие

По-голямата част от територията, за която отговаря РИОСВ-Хасково попада в Източни Родопи. Като място с изключително високо биологично разнообразие ще посочим някои обобщени характеристики.

Източните Родопи заемат малка част от общата площ на България, едва 5,4% /6005 км²/, но тук са установени множество ендемични редки и защитени растителни и животински видове.

Установени са 1 950 вида растения от 122 семейства, 350 вида пеперуди, 21 вида риби, 10 вида земноводни, 26 вида влечуги, 273 вида птици и 59 вида бозайници.

Преобладаващите флорни елементи са субмедитеранските и евро-азиатските, следвани от медитеранските. Ендемичният флорен елемент е представен от 85 балкански, 20 български и 7 родопски ендемични вида растения. Разпространени са 28 реликтни вида. За 25 вида единствените за страната находища са тук, 23 са включени в Европейския списък на редките, застрашени и ендемични видове, 12 са глобално редките европейски видове, 37 вида са включени в приложение 2 на Вашингтонската конвенция (CITES), 5 вида – в Бернската конвенция.

От общо 17 вида земноводни за България, тук са установени 10, като от тях 7 са защитени, 4 включени в Бернската конвенция и 2 вида в Световния Червен Лист на IUSN.

Птиците са представени от 273 вида, като 241 са защитени, 77 включени Червената книга на България, 261 в Бернската конвенция, 7 вида са световно застрашени.

Бозайниците са групата с най-много световно застрашени видове. От 59 вида установени в Източните Родопи, 23 са включени в Световната червена листа на IUSN / Международен съюз за защита на природата /, 12 в категорията “ уязвим “, 11 вида в категорията “ полузастрашен”.

В Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие Източните Родопи са определени като територия с “висока” значимост по отношение на видовото си разнообразие, значимостта по отношение на ендемизма, както и наличие на редките таксони.

Наред с Родопите на територията на РИОСВ - Хасково попада и част от Сакар планина, където се срещат около 600 вида висши растения, 44 от които са включени в Червената книга на България. В Сакар защитените територии обхващат орнитологично важни места, които са от световно природозащитно значение и такива с висока консервационна стойност. Те са от изключителна важност за опазването на световно застрашения от изчезване царски орел.

В региона официално са обявени 122 бр. вековни дървета - предимно летен дъб, благун и цер, най-възрастните от които са на над 500 години.

През годината са обявени 7 единични и група от 25 бр. нови вековни дървета по ЗБР в общините Хасково, Симеоновград и Ивайловград. Заличени са 23 бр. вековни дървета от общините Свиленград, Стамболово, Хасково, Маджарово, Крумовград, Момчилград.

Посетени бяха трите находища на ресурсния вид Блатно кокиче, вкл. в прил. 4 на ЗБР. Бе извършена оценка на ресурсните възможности на вида, за издаване ежегодна заповед за ползване от МОСВ.

През 2013 г. съвместно с лабораторията по ГМО към ИАОС беше направено пробовземане от памук, царевица и рапица за наличие на генномодифицирана ДНК от единственото опитно поле на територията на РИОСВ-Хасково, резултатите ще бъдат ясни в края на 2014 г.

Резултатите от взетите през 2012 г. проби от опитното поле бяха отрицателни за наличие на генномодифицирана ДНК.

През 2013 г. се проведе мониторинг на видове включени в системата на НСМБР по съгласуван от ИАОС график, включващ единствено среднозимно преброяване на водолюбиви птици.

През 2013 г. в териториалния обхват на РИОСВ - Хасково не са възникнали значими пожари - не са засегнати от пожар защитени територии и обекти от мрежата защитени територии съгласно ЗЗТ.

През 2013 бе засилен контрола върху общини, ТП ДГС, както и билкозаготвителните пунктове във връзка с изискванията на Закона за лечебните растения. В териториални обхват на РИОСВ-Хасково бяха открити 3 нови билкозаготвителни пункта, 2 в Любимец и 1 в Момчилград.

НАТУРА 2000

В териториалния обхват на Инспекцията попадат цели или части от общо 23 защитени зони /ЗЗ/ от националната екологична мрежа НАТУРА 2000 с обща площ 5452.34 км2.(над половината от от общата територия на РИОСВ-Хасково).

Към настоящия момент, официално, със заповеди са обявени 12-те защитени зони от НАТУРА 2000 – Директива 79/409 ЕЕС за опазване на дивите птици: ВG0002019 “Бяла река”, ВG0002103 “Злато поле”, ВG0002012 “Крумовица”, ВG0002014 “Маджарово”, ВG0002081 “Марица-Първомай”, ВG0002071 “Мост Арда”, ВG0002020 “Радинчево”, ВG0002013 “Студен кладенец”, ВG0002092 “Харманлийска река”, ВG0002106 “Язовир Ивайловград”, ВG0002073 “Добростан” и ВG0002021 “Сакар”. Останалите 11 ЗЗ за опазване на местообитанията на дивата флора и фауна са: ВG0000434 „Банска река”, ВG0000217 „Ждрелото на река Тунджа”, ВG0000287 „Меричлерска река”, ВG0001034 „Остър камък”, ВG0000435 „Река Каялийка”, ВG0000578 „Река Марица”, ВG0000442 „Река Мартинка”, ВG0000425 „Река Съзлийка”, ВG0001032 „Родопи – Източни”, ВG0001031 „Родопи – Средни”, ВG0000212 „Сакар”. Те са приети с Решение на Министерски съвет и се очаква официалното им обявяване през настоящата 2014г.

Подробният списък на ЗЗ в териториалния обхват на РИОСВ-Хасково е посочен в Приложение 2. През 2013г няма промени в броя, площта и състоянието на ЗЗ в териториалния обхват на РИОСВ-Хасково. Не са установени сериозни нарушения по режима и охрана на предмета на защита в ЗЗ.

Orchis provincialis – Провански салеп – от новообявената през 2013г. защитена местност в земл. на с. Лозенградци

Вековен дъб – общ. Кирково

Новопоставена табела на Поддържан резерват „Борака“.

Белоглав лешояд – над резерват „Вълчи дол“

III.1. ОТПАДЪЦИ

1. Кратка информация и анализ за разработването, приемането от общинските съвети, актуализирането на общински програми за управление на отпадъците и общински наредби

Съгласно националното и европейското законодателство се изисква разработването на програми за управлението на отпадъците на национално и местно ниво.

Кметовете на общини са отговорни за разработването и изпълнението на програми за управление на дейностите по отпадъците за територията на съответната община. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда и се разработват, приемат и отчитат по реда на Глава четвърта от Закона за опазване на околната среда. Основните цели, които трябва да бъдат предвидени в общинските програми, са: подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците; третиране на образуваните количества твърди битови отпадъци – количества, които се увеличават всяка година; предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците; увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и др. Програмата се приема от общинския съвет на съответната община, който контролира изпълнението ѝ. Кметът на общината информира ежегодно в срок до 31 март общинския съвет за изпълнението на програмата през предходната календарна година.

Във връзка с изпълнението на мерките заложи в програмите за управление на отпадъците за територията на съответната община, кметовете на всички общини в региона контролиран от инспекцията са създали условия, при които всеки притежател на битови отпадъци да бъде обслужван, като за целта се осигурява закупуването и разполагането на съдове за събиране на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други, събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за оползотворяването и/или обезвреждането им, почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване, включително организирането на системи на разделно събиране на отпадъци от опаковки (за населени места с население, по-голямо от 5000 жители), сключвайки договори със организации по оползотворяване или други лица, притежаващи разрешение, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците. Кметовете на общини изпълняват своите задължения относно създаването на регионални сдружения за стопанисването на изградените съоръжения за третиране на твърди битови отпадъци съгласно изискванията на Национален план за управление на отпадъците.

Отчитаме като слабост, че през изминалата 2013г. не бяха изпълнени задълженията относно организирането на разделното събиране на битови отпадъци на територията на общините най-малко за следните отпадъчни материали: хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло. Голяма част от общините вече са предприели действия в тази посока, като са поканили организации по оползотворяване на масово разпространени отпадъци с цел организиране на такива системи.

Всички общини имат приета наредби, с които се определят условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци, масово

разпространени отпадъци на своя територия, като част от тях все още предстои да бъдат актуализирани, за да бъдат съобразени с новите изисквания на ЗУО.

2. Битови отпадъци

На територията, контролирана от Инспекцията се разполагат 16 общини. Десет от тях се обслужват от две депа за обезвреждане на твърди битови отпадъци- депото в землището на с.Гарваново, общ.Хасково и депото до гр.Харманли, проектирани и експлоатирани съгласно изискванията на Наредба № 6 от 27.08.2013 г. На практика цялото население в област Хасково или повече от 230 хил. души в 177 населени места е обхванато в системите за организирано сметосъбиране на битови отпадъци.

Общините в област Кърджали, включително община Ивайловград, обл.Хасково прекратиха предсрочно експлоатацията на старите общински депа, старите общински сметища бяха закрити със средства по програма ИСПА. От 2010 г. битови отпадъци образувани на територията на общините Кърджали, Момчилград, Ардино, Кирково, Крумовград, Черноочене и Ивайловград се извозват към временна площадката разположена до старото депо на общ.Кърджали в землището на с.Вишеград, която ще бъде ползвана до изграждането и пускането в експлоатация на първа клетна на РЦУО-Кърджали. Сметосъбиране и извозване на битови отпадъци е организирано в 258 населени места от областта, с което са обхванати 133 500 души от 141 хил. живущи на нейната територия.

През изминалата 2013г. на територията на четири общини – Хасково, Димитровград, Свиленград и Кърджали са функционирали системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки. Тези системи са разположени в общинските центрове. Така повече от 50% от жителите на Хасковска област и около от 30% от населението на Кърджалийска област е било обхванато от тези системи. Две от общините в обл.Хасково (Харманли и Любимец) са отправили запитване към организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки за изграждане на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки на своя територия. Като цяло процентът на обхванатото население за територията на РИОСВ Хасково не е висок, което налага по-добра организация от страна на инспекцията относно контрола върху общинските администрации, които все още не са предприели действия по изпълнение на това свое задължение. Поради необходимостта от увеличаване процента на оползотворени отпадъци от опаковки, които се генерират от домакинствата и търговските обекти се налага и по-голяма активност от страна на общинските администрации за разполагане на системи за разделно събиране там, където такива все още не са въведени.

Забавянето на реализацията на проекта за изграждане на “Регионален център за управление на отпадъците – Кърджали” вече дълги години спъва решението за екологосъобразно третиране на битовите отпадъци, образувани на територията на областта. В обхвата на РЦУО Кърджали попадат общините Ардино, Джебел, Ивайловград, Кирково, Крумовград, Кърджали, Момчилград и Черноочене. Използваната в момента площадка представлява само временно решение, тъй като тя не отговаря на изискванията на Закона за управление на отпадъците и Наредба №6 от 2013г. Ситуацията се усложнява допълнително поради това, че там няма никакви условия за нормална експлоатация, а на площадката се обезвреждат почти 36 хил.тона битови отпадъци от посочените по-горе общини, или 30% от битовия отпадък, генериран на територията на инспекцията.

Друг приоритетен проблем в направлението, който налага допълнително внимание и усилие от наша страна е управлението на строителните отпадъци. Неконтролираното им изхвърляне от граждани и фирми, водещо до формиране на нерегламентирани сметища главно на входовете и изходите на населените места и замърсяване на зелените площи в самите населени места компрометира усилията на общините при управлението на отпадъците и натоварва допълнително техните бюджети, принуждавайки ги да отделят допълнително средства за

предепонирането им. По същия начин може да се разглеждат проблемите с образуването на нерегламентирани сметища от битови отпадъци, предвид това, че се отделят не малко средства за тяхното ликвидиране. Много често се налага и тяхното повторно почистване. Част от населението на три общини в област Кърджали все още не се обслужва организирано. Въпреки че за това има обективни причини, като напр. малкия брой жители на такива населени места, затруднен достъп до тях, особено в зимните месеци, считаме че това е основен недостатък на организацията на сметосъбиране в тези общини.

По данни от годишния доклад по околна среда на регионално депо в с.Гарваново през периода януари–декември 2013 г. общото количество приети отпадъци за депониране е 36855 т, от тях 3845 т. са от община Димитровград, 1237 т. от община Минерални бани и 31773 т. от община Хасково. Приемането на отпадъците става по предварително уточнен график и приета заявка от притежателя на отпадъците и въз основа на писмен договор.

Съгласно годишния доклад по околна среда представен от оператора на депо гр.Харманли през изминалата година са обезвредени общо 21800 тона ТБО. Количеството по общини е както следва: 10 100 т – от Община Харманли; 1167 т. от Община Стамболово; 1389 т – от Община Тополовград; 289 т – от Община Маджарово; 6770 т – от Община Свиленград; 1165 т – от Община Симеоновград; 910 т от Община Любимец; 16126т – от Община София; 10 т – от други юридически лица. Приемането на отпадъците става по предварително уточнен график и приета заявка с притежателя на отпадъците и въз основа на писмен договор.

Поради предстоящото изчерпване на капацитета на Регионалното депо с.Гарваново е изготвен проект „Интегрирано управление на отпадъците в регион Хасково” по ОП „Околна среда 2007-2013 г.” и е издадено разрешително за строеж за Регионален център за третиране на неопасни отпадъци (РЦТНО) за общините Хасково, Димитровград и Минерални бани. С реализацията на проекта се предвижда увеличаване на експлоатационния обем на депото със строителството на нови клетки, включително изграждане на сепарираща и компостираща инсталация с цел намаляване на количеството на депонираните отпадъци и увеличаване на количествата на оползотворимите отпадъци. Строителството все още не е започнало.

На територията на РИОСВ Хасково през изтеклата годината няма депа или инсталации за третиране на битови отпадъци с преустановена експлоатация. Няма съоръжения за третиране на битови отпадъци, чийто срок на експлоатация, предстои да изтече през следващите две години. Няма дейности по предварително третиране преди депониране на биоразградими отпадъци.

През 2013 г. е завършена рекултивацията и е приет обект „Закриване на старо депо за твърди битови отпадъци гр.Момчилград“ с площ 18дка.

През изминалата година общ.Димитровград, общ.Симеоновград и общ. Свиленград са внесли в ПУДООС проекти за закриването на общински депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията по отменената Наредба № 8 от 2004 г. на обща стойност 5 248 594 лв. Община Димитровград беше санкционирана заради обезвреждане на битови отпадъци на старото общинско депо, което наложи използването на принудителна административна мярка - (ПАМ) чрез пломбиране входа на обекта. Незаконосъобразната експлоатация на старото депо беше преустановена.

През 2013г експертите от направлението извършиха 47 проверки (планови, по сигнали и разпореждане на Окръжните прокуратури) по населени места, републиканска и общинска пътни мрежи, относно задълженията на кметовете на общини, във връзка с организацията по управление на битовите и строителни отпадъци, образувани на тяхна територия. При проверките се установи, че е създадена добра организация за събиране на битовите отпадъци и

транспортирането им до депа за обезвреждането им. Въпреки това не всеки път се постигат резултати, удовлетворяващи критериите на ЗУО. Продължава образуването на нерегламентирани сметища по населените места и пътната инфраструктура. През 2013 г. на територията на РИОСВ – Хасково са закрити 75 бр. нерегламентирани сметища. Площта на почистените терени е 53 дка.

През годината завърши строителството на сепарираща инсталация за битови отпадъци на Регионално депо за твърди битови отпадъци - гр.Харманли. От направените проектни разчети се очаква, че въвеждането в експлоатация на инсталацията ще доведе до намаляване на депонираните битови отпадъци най-малко с 50 на сто от общото им тегло при постъпване.

Действащи градски пречиствателни станции за отпадни води на територията на РИОСВ–Хасково са ГПСОВ-Димитровград и ГПСОВ-гр.Хасково. „В и К“ ЕООД-Хасково, притежава регистрационен документ за извършване на дейност по транспортиране (събиране и транспортиране), в съответствие с § 1, т. 41 и 43 от ДР на ЗУО на територията на цялата страна, на утайки от пречистване на отпадъчни води от населени места. „В и К“ ЕООД-Хасково и „В и К“ ООД-Димитровград са извършили изпитване на утайките, генерирани от ГПСОВ в акредитирани лаборатории.

3. Строителни отпадъци:

Приетите през 2012 г. нов Закон за управление на отпадъците и Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали регламентират налагането на нови изисквания за:

- предотвратяването и ограничаването на замърсяването на въздуха, водите и почвите, както и ограничаването на риска за човешкото здраве и околната среда в резултат на третирането и транспортирането на строителните отпадъци;
- създаване на екологосъобразна система за управление на СО;
- влагане на рециклирани строителни материали в строителството;
- управление на образуваните СО в процеса на строителство и премахване на строежи.

Основен метод за третиране на строителни отпадъци на територията, контролирана от РИОСВ Хасково през 2013 г. е депонирането им на площадки, посочени от кмета на съответната община.

На регионалните депа за неопасни отпадъци в гр. Харманли и с. Гарваново е допустимо оползотворяване на строителни отпадъци в ограничени количества, чрез подравняване на терени, запръстяване на работните участъци от депото, а за отпадъци, които представляват изкопни земни маси, почва и камъни и при рекултивацията на запълнените клетки на депата.

Опасните строителни отпадъци представляват малка част от общия поток генерирани строителни отпадъци. На двете регионални депа за неопасни отпадъци е разрешено депонирането на строителни и изолационни материали, съдържащи азбест в ограничени количества.

На територията на РИОСВ – Хасково няма изградени самостоятелни съоръжения за третиране (оползотворяване, вкл. рециклиране или обезвреждане) на строителни отпадъци, отговарящи на нормативните изисквания на законодателството по управление на отпадъците.

Регионално сдружение на общините Хасково, Димитровград и Минерални бани притежава одобрен проект по ЗУТ, с влязло в сила разрешение за строеж на „Регионална инсталация за рециклиране и съоръжение за обезвреждане на инертни

отпадъци в землището на гр. Хасково”, за който няма осигурено финансиране (собствено или национално) и не може да бъде реализиран.

4. Производствени и опасни отпадъци

При извършените проверки от РИОСВ – Хасково през 2013 г. на лицата, образуващи и третиращи производствени и опасни отпадъци се установи, че в голяма степен отпадъците се събират и съхраняват разделно, без да се смесват. Площадките за съхранение и третиране на отпадъците са изградени и се експлоатират в съответствие с екологичните изисквания. Местата за съхранение на отпадъците са обозначени, оградени, с контролиран достъп. Осигурени са и необходимите подходящи съдове за съхранение на отпадъците.

На територията на инспекцията в следните съоръжения и инсталации са разрешени дейности по оползотворяване на опасни и производствени отпадъци:

- Циментови мелници във „Вулкан” АД;
- Електродъгова пещ и Индукционна пещ в „НЕОХИМ” АД;
- Инсталация за предварително третиране на излезли от употреба батерии и акумулатори в „ОЦК” АД;
- 2 бр. съоръжения за изгаряне на неопасни отпадъци с оползотворяване на получената енергия, разположени в гр. Харманли и гр. Любимец;
- 18 бр. Центъра за разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства ИУМПС;
- 2 бр. съоръжения за сепариране на отпадъци от опаковки.

Подобрена е отчетността по отпадъците, в съответствие с изискванията на Наредба № 2 (ДВ бр.86/ 2013 г.), както и по наредбите за масово разпространените отпадъци.

През годината класификация на отпадъците по реда на Наредба № 3 от 2004 г. за класификация на отпадъците са извършили 78 лица, като са утвърдени 517 бр. работни листове.

Националната програма за управление на дейностите по отпадъците и програмата за прилагане на Директива 1999/31/ ЕС за депониране на отпадъците предвиждат мерки за реконструкция не само на депа за битови отпадъци, но и на депа за производствени и опасни отпадъци.

На територията на инспекцията съществуват 9 депа за производствени и опасни отпадъци на фирми от секторите енергетика, химическа промишленост и цветна металургия. В посочените съоръжения основен дял заемат пепелите от изгаряне на въглища, оловни шлаки и утайки от пречистване на производствени отпадни води.

В съответствие с изискванията на депа за отпадъци да се приемат предварително третирани отпадъци са изградени две съоръжения и инсталации - Инсталация за стабилизиране на ярозитен кек в ОЦК АД и Лентова филтър преса в Неохим АД.

Операторите на съществуващите депа притежават утвърдени с решения на министъра на околната среда и водите Планове за привеждане на съществуващите депа в съответствие с изискванията на Наредба № 8/2004 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. През 2013 г. не е извършвана техническа рекултивация на съществуващите депа за производствени и опасни отпадъци, които са с прекратена експлоатация.

На територията на „Неохим” АД е изградено депо за производствени и опасни отпадъци, отговарящо на нормативните изисквания. Предстои въвеждането му в експлоатация.

През 2013 г. количества отпадъци – производствени и опасни, не са генерирани от производствената дейност на „ОЦК“ АД, Кърджали, поради прекратена производствена дейност на комплекса.

5. Болнични отпадъци

Всички болници за активно лечение, голяма част от медицинските центрове и ДКЦ на територията на области Кърджали и Хасково са въвели и изпълняват система за разделно събиране и съхранение на болничните отпадъци. За безопасното съхранение на генерираните отпадъци са обособени специални помещения с ограничен достъп, в съответствие с изискванията на Указание №1 на министъра на здравеопазването. В изпълнение на изискванията на Закона за управление на отпадъците лечебните заведения имат сключени договори с лица, притежаващи необходимите разрешителни за дейности по третиране и транспортиране на генерираните болнични отпадъци.

По – голяма част от лечебните заведения предават болничните отпадъци за предварително третиране чрез микровълново обеззаразяване на „Екостер“ ООД, гр. Хасково. Третирането на отпадъците се извършва в два апарата тип „Медистер 160“ на фирма „Метека“ с капацитет 156 кг/ден, разположени съответно на територията на МБАЛ АД, гр. Хасково и МБАЛ „Д-р Атанас Дафовски“ АД, гр. Кърджали. Третираните по този начин болнични отпадъци се предават за обезвреждане чрез депониране на Регионално депо в с. Гарваново, обл. Хасково и на депото в с. Вишеград обл. Кърджали.

ДПБ гр. Кърджали, МБАЛ „Др. С. Ростовцев“ ЕООД гр. Момчилград и МБАЛ „Живот+“ ЕООД гр. Крумовград предават болничните си отпадъци за третиране чрез автоклавиране на МЛ- България“ АД.

МБАЛ „Св. Екатерина - Димитровград“ ЕООД притежава собствена инсталация за микровълново обеззаразяване на опасни болнични отпадъци. Генерираните отпадъци от лечебната дейност на всички болнични заведения, с код 180202 се транспортират до инсинератора за изгаряне на болнични отпадъци в Александровска болница, гр. София.

С влизането в сила на новия Закон за управление на отпадъците от 13.07.2012 г. отпада необходимостта от изготвянето и изпълнението на Програми за управление на отпадъците от лица, при чиято дейност се образуват опасни отпадъци в т.ч. и на отпадъците от хуманното здравеопазване.

През 2013 г. се отчита, че и някои от по-малките здравни обекти, като клинични лаборатории, групови и индивидуални практики за първична и специализирана медицинска и стоматологична помощ въвеждат разделно събиране и съхранение на болнични отпадъци и сключват договори за последващото им третиране.

6. Кратка обобщена оценка за състоянието и разрешаването на проблемите с отпадъците на територията на РИОСВ

През изтеклата 2013 г. в сектора са извършени общо 488 бр. проверки, от които 295 бр. са по утвърдения план-график за проверки на РИОСВ – Хасково. Проверките са ориентирани предимно към лица, които генерират и/или третираат по-големи количества отпадъци, като приоритетни за проверки са лица третиращи опасни и масово разпространени отпадъци. Друго направление, в което бяха насочени усилията на направлението бяха лицата, на които са издадени разрешителни за дейности с отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, масла и нефтопродукти. Отделено е внимание и на отпадъците от болничните заведения и инсталациите, които ги обезвреждат.

В резултат на подобрена дисциплина от страна на операторите през 2012 г. са констатирани по малко нарушения при извършени текущи проверки или във връзка с постъпили жалби. Дадени са 193 бр. предписания. За неизпълнение на предписания са съставени 3 акта и са издадени 6 НП на стойност 6000лв общо.

През годината са издадени 58 разрешения по реда на чл.37 и чл.67 от Закона за управление на отпадъците за дейности, включващи събиране, транспортиране и/или временно съхраняване, предварително третиране, разкомплектоване, оползотворяване и/или обезвреждане на отпадъци, включително 1 бр. отказ за издаване. Изготвени са 44 регистрационни документа за дейности по събиране, транспортиране и/или временно съхраняване на производствени неопасни отпадъци по чл. 12, ал. 4 от ЗУО.

За нарушения на екологичното законодателство служителите са съставени 11 акта и са издадени 22 наказателни постановления на обща стойност 65 200лв.

Положителни констатации:

- Увеличен е броят на отпадъците, които се предават за рециклиране и оползотворяване - метални отпадъци, отработени масла, хартиени, пластмасови и стъклени опаковки;
- Подобрена е отчетността на дейностите с отпадъци - водят се отчетни книги и транспортни карти за предадените опасни отпадъци за последващо третиране, изготвени са годишни отчети, които са представени в ИАОС.

Проблеми:

- Съхраняват се значителни количества негодни за употреба препарати за растителна защита, които няма къде да бъдат обезвредени и представляват потенциален риск за замърсяване на околната среда.
- На територията, контролирана от инспекцията няма изградени инсталации за предварителни дейности преди оползотворяване на битовите отпадъци, в т.ч. за компостиране на биоразградимите отпадъци или сепариращи инсталации.
- С години е забавено изпълнението на проекта за изграждане на “Регионален център за управление на отпадъците – Кърджали”. Площадката, на която се депонират отпадъците от общини Кирково, Джебел, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Кърджали и Ардино представлява само временно решение, тъй като тя не отговаря на изискванията на Наредба №6 от 2013г.

III.2. ШУМ

1. Контрол на промишлените източници по отношение на излъчвания от тях шум в околната среда

За осъществяване ефективен контрол на шума, излъчван от промишлени инсталации и съоръжения от съгласно разпоредбите на Закона за защита на шума в околната среда РИОСВ – Хасково осъществява контрол по утвърден график, съгласно методиката за ”Определяне на общата звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне на нивото на шума в мястото на въздействие”.

От утвърдения за 2013г. от МОСВ годишен график за контрол на промишлени обекти, източници на промишлен шум в околната среда е извършено измерване на показателите на излъчвания шум от всички 8 обекта, предвидени в плана за контролната дейност на РИОСВ - Хасково.

Измерените стойности в контролираните дружества не надвишават граничните стойности съгласно Наредба № 6 от 26. 06. 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението.

Предприятията, попадащи в обхвата на комплексния разрешителен режим, извършват собствен периодичен мониторинг на шума, излъчван в околната среда.

От представените протоколи не е установено ниво на шум над допустимите стойности.

По подаден сигнал от гражданин е извършен контрол на шум от склад за преработка и търговия с дървен материал на фирма "Интела"ООД, гр.Кърджали. Резултатите от протоколите на акредитираната лаборатория показаха нива на шума под допустимите норми.

III.3. РАДИАЦИОНЕН КОНТРОЛ

Районът на инспекцията се обслужва от РИОСВ- Ст.Загора. За 2012 г. в РИОСВ-Хасково не са постъпили сигнали за радиационно замърсяване.

III.4. ХИМИКАЛИ И УРАВЛЕНИЕ НА РИСКА ОТ ГОЛЕМИ АВАРИИ

1. Кратко описание на състоянието в областта на управлението на химикалите

Националната политика по управление на опасните химични вещества и смеси се основава на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) и изискванията на Директива Севезо II транспонирана в българското законодателство в Закона за опазване на околната среда (ЗООС) - Глава седма "Предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване", Раздел I "Предотвратяване на големи аварии" и подзаконовите нормативни актове към тях.

В направлението се осъществява превантивен, текущ и последващ контрол по отношение на :

- регистрация, оценка, разрешаване и ограничаване на химикали съгласно Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH) - задължение имат 84 бр. фирми, от които 7 бр. производители, 3 бр. вносител, 72 бр. потребители по веригата, 12 бр. дистрибутори;
- изисквания за класификация, етикетирание и опаковане на химични вещества и смеси съгласно Регламент (ЕО) 1272/2008 (CLP) - задължение имат всички производители и вносител на вещества - 7 бр.;
- ограничаване на производството, употребата и пускането на пазара на устойчиви органични замърсители съгласно Регламент (ЕО) 850/2004 (POPs) - задължение имат 14 бр. фирми;
- изискванията за биоразградимост на детергенти и на ПАВ, предназначени за детергенти – задължение имат 2 бр. фирми;
- забрана за износ на метален живак и някои живачни съединения и смеси и изисквания за безопасно съхранение на метален живак съгласно Регламент (ЕО) 1102/2008,
- изисквания за съхранението на опасни химични вещества и смеси, съгласно изискванията на Наредба за реда и начина на съхранение на опасни химични вещества и смеси - задължение имат 40 бр. фирми.

Основната цел е защита от вредното въздействие на опасните химични вещества и смеси върху околната среда и здравето на хората чрез регламентирано управление на опасните химични вещества и смеси по отношение на класифицирането, опаковането и етикетиранието на съществуващи и нови химични вещества и смеси, нотифицирането и оценката на риска на нови химични вещества, вноса и износа на опасни химични вещества и смеси, забраните и ограниченията за употреба и пускане на пазара на определени опасни химични вещества и смеси. В

РИОСВ – Хасково е създадена и се поддържа база данни на фирми, произвеждащи, съхраняващи и употребяващи химични вещества и смеси (към момента техният брой е 85).

С цел предотвратяването на големи аварии с опасни химични вещества и смеси и ограничаването на последствията от тях за живота и здравето на хората и околната среда предприятия, в които се съхраняват и/или употребяват химични вещества са длъжни да го класифицират като „Предприятие с нисък рисков потенциал” или „Предприятие с висок рисков потенциал”. На територията контролирана от РИОСВ - Хасково са издадени разрешителни за изграждане и експлоатация на инсталации/съоръжения, класифицирани с „висок” рисков потенциал на 2 фирми („Неохим“ АД Димитровград и „Горубсо Кърджали“ АД Кърджали).

2. Кратко описание на основните приоритети при извършване на контрола през годината, съгласно различните нормативни актове

Контролира се прилагането на:

1. Регламент 1907/2006 относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH). Приоритети за контролна дейност са фирмите/предприятия, попадащи в обхвата на Регламента за изпълнението на изискванията за:

- Регистрация на химични вещества в самостоятелен вид или в смеси, съгласно Регламента;

- Обмен на информация за вещества и предоставяне на информация надолу по веригата на доставки за химичните вещества в самостоятелен вид или в смеси, съгласно Регламента;

- Контрол на потребителите по веригата – за наличие на документи за извършена предварителна регистрация/регистрация за всяко от веществата в самостоятелен вид или под формата на смеси;

- Контрол на производители, вносители и потребители по веригата за наличие на информационен лист за безопасност (ИЛБ) и за спазване на условия на съхранение на химикалите, посочени от производителя в ИЛБ.

2. Регламент (ЕО) № 1272/2008 относно класифицирането, опаковането и етикетиранията на химични вещества и смеси (CLP)

- Контрол на изпълнението на изискванията за нотифициране на Европейската агенция по химикали за класификацията и етикетиранията на пуснатите на пазара опасни химични вещества в самостоятелен вид и в смеси.

3. Кратко описание на резултатите от контролната дейност (за химикали и за управление на риска от големи аварии)

През 2013 г. са изпълнени целите и приоритетите заложи в плана за контролната дейност.

За химикали:

На контрол подлежат всички физически и юридически лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда.

През 2013 г. в направлението са извършени общо 50 бр. проверки (в т.ч. 34 планови и 16 извънредни проверки)

Експертът по химикали и управление на риска е взел участие и в 3 проверки на условия на фирми с комплексно разрешително.

- Регламент ЕО №1907/2006 г. на Европейския парламент и на Съвета за регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химични вещества и смеси (REACH)

По време на проверките на фирми, извършващи дейност с опасни химични вещества и смеси е осъществяван контрол за прилагане изискванията на Регламент ЕО №1907/2006г. (REACH).

2013 е година за регистрация на веществата съгласно Регламент REACH, като обект на същинска регистрация до 31 май 2013 г. са веществата, произведени/внесени в ЕС в количества от и над 100 т/г. Извършвани са проверки както на производители и вносители, така и на потребители по веригата за:

- наличие на предварителна регистрация/регистрация на произвежданите, внасяните, употребяваните и съхранявани вещества в самостоятелен вид или в смеси (с приоритет за контрол бяха производители и вносители на дървени въглища и потенциалните регистранти по справката за REACH 2013 г – извършени проверки на 9 бр. задължени лица);

- наличие на информационни листове за безопасност (ИЛБ) на български език, с 16 раздела, съдържащи изискваната информация за съответното химично вещество или смес – 34 бр. проверки;

- изпълнение на мерките за управление на риска, посочени в ИЛБ 28 бр. проверки;

- наличие на вещества от кандидат - списъка за включване в Приложение XIV на REACH – извършени 6 бр. проверки;

- предоставяне на информация по веригата на доставки – 15 бр. проверки.

Най-честото констатирано нарушение при проверките е по изпълнение на изискванията за актуален формат и съдържание на ИЛБ по Регламент (ЕО) 453/2010 за изменение на Приложение II на Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH). През 2013 г. са дадени 26 бр. предписания, от които 1 не е изпълнено, за което е съставен акт и издадено НП на стойност 1000 лв.

Заниженият общ брой установени несъответствия и издадени предписания в сравнение с предишния отчетен период са свързани с по-добрата информираност и повишена отговорност на операторите относно задълженията им.

Поради приближаването на крайния срок (21.02.2014 г.) за подаване на заявления за разрешаване употребата на хексабромциклододекан (HBCDD) съгласно Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH) от производители, вносители и потребители надолу по веригата на веществото и във връзка с предстоящото обсъждане на шестата среща на Конференцията на страните по Стокхолмската конвенция за включване на веществото в Приложение А към Конвенцията с цел ограничаване на неговата употреба на международно ниво се проведе експресно проучване за пускане на пазара на изделия, съдържащи HBCDD. Експертът по химикали и управление на риска извърши проверка на 6 бр. фирми дистрибутори (търговци) на експандиран полистирен (EPS), пресован полистирен (XPS) и удароустойчив полистирен (HIPS). На територията, контролирана от РИОСВ - Хасково не са установени производители на EPS, XPS и HIPS. От представените информационни листове на EPS и XPS се вижда, че като добавка за забавяне на горенето се използва хексабромциклододекан (HBCDD).

Във връзка със стартирането на третият европейски координиран проект Reach-en-Force-3 (REF3) за контрол на регистрациите по Регламент (ЕО) 1907/2006 (REACH) относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали експерта по химикали и управление на риска извърши контрол на определена целева група за регистрация на веществата по REACH. За документирание на резултатите от извършения контрол за всяка от инспектираните фирми е попълнен въпросник, изготвен от ЕСНА.

- **Регламент (ЕО) № 1272/2008 за класифицирането, етикетиранието и опаковането на вещества и смеси (CLP)**

По Регламент (ЕО) № 1272/2008 се проверява изпълнението на изискванията за уведомяване на ЕСНА за класификацията и етикетиранието по CLP на пуснатите на пазара опасни химични вещества самостоятелно и в смеси и наличието на документи, удостоверяващи извършена нотификация от производители/вносители. Проверени са 8 бр. задължени лица, дадено е 1 бр. предписание, което е изпълнено.

- **Регламент № 684/2004 относно детергентите**

По този Регламент през 2013г не са планирани и извършени проверки.

- **Регламент (ЕО) № 850/2004 относно устойчивите органични замърсители (УОЗ)**

Приоритетни за проверка бяха фирмите - вносители на изкуствени килими и мокети, дамаски, изкуствена кожа, тапицерия за мебели, импрегнирани и помазани тъкани, седалки и бебешки столчета за кола, внос от Китай и Турция. Извършена е документална целева инвентаризация на употребите, които са предмет на ограничение по отношение на перфлуорооктанова киселина и нейните сулфонати (PFOS) и PBDE в изделия, пуснати на пазара. Извършена е проверка на място на 4 бр. фирми и са изпратени са 4 бр. писма на фирми вносители на такива изделия. Изисквана е информация за

- количеството внесени изделия за 2010, 2011 и 2012 г.;
- вида на химикала, използван за импрегниране/промазване на текстилните платове;
- сертификат, декларация, ИЛБ или друг вид документ от производителя за наличие или отсъствие на PFOS;
- свойствата на текстила, който е внасян – водоустойчив/репелент, синтетичен, устойчив на масла и греси.

Не се установява наличие на PFOS в изделията, пуснати на пазара от проверените фирми. Резултатите от извършените проверки, заедно с попълнените въпросници за PFOS в изделия са изпратени до Дирекция „ПД“ на МОСВ

- **Наредба за реда и начина на съхранение на химични вещества и смеси**

Основната цел на Наредбата е да се осигури адекватен контрол на риска за човешкото здраве и околната среда от съхранението на опасни химични вещества и смеси, чрез въвеждане на общи изисквания в складовете и организацията за съвместно съхранение на опасни химикали, и извършване на оценка на безопасността на съхранението на тези химикали. Изпълнението на тези изисквания се удостоверява чрез документирани оценка на безопасността на съхранението на опасните химикали от отговорните за съхранението лица. Оценката се документира въз основа на формат, утвърден със Заповед № РД-288/03.04.2012 г. на Министъра на околната среда и водите.

През отчетния период изискванията на Наредбата за реда и начина за съхранение на ОХВС са проверени при 27 фирми. Най-честото нарушение е неизвършена документирана оценка на безопасността на съхранението на ОХВ и смеси по чл. 9 от Наредбата – дадени и изпълнени 9 бр. предписания.

За управление на риска от големи аварии

Предприятията в обхвата на РИОСВ - Хасково, на които са издадени разрешителни за експлоатация по чл.104 от ЗООС от Министъра на околната среда и водите и които са класифицирани като предприятия с висок рисков потенциал (ПВРП) са „Неохим“ АД, Димитровград, „ОЦК“ АД, Кърджали и „Горубсо - Кърджали“ АД, Кърджали. През 2013 г. са извършени са 3 бр. проверки на 2 обекта.

По време на проверките са дадени 2 бр. предписания (от тях на 1 бр. е удължен срока за изпълнение – касае изграждането на локална система за оповестяване).

От извършения преглед на условията в издадените разрешителни за експлоатация на инсталации, разположени на територията на РИОСВ - Хасково и свързаните с тях документи е установено, че операторите са предвидили подходящи управленски, организационни и технически мерки за предотвратяване на големи аварии с опасни химични вещества и за ограничаване на последствията от тях върху живота и здравето на хората и околната среда.

4. Проведени информационни кампании и участие в проекти на МОСВ.

На интернет страницата на РИОСВ Хасково периодично се публикуват указания за предприемане на необходимите стъпки при изпълнение на задълженията на компаниите по законодателството, свързано с опасните химични вещества и смеси.

IV. ПРЕВАНТИВНА ДЕЙНОСТ И КОНТРОЛ

1. ОВОС и Екологична оценка

През изтеклата 2013година са издадени 101 бр. решения за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, които са с двадесет повече от издадените такива през 2012.г, като всички са със заключение да не се извърши ОВОС. Издадените решения за прекратяване на процедури за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС на инвестиционни предложения за 2013г. са шестнадесет, като те са с три повече в сравнение със същия период на предходната година

Издадени са 3 броя решения за преценяване на необходимостта от ЕО за планове и програми, които са по-малко от издадените такива за 2012г. По малкият брой преценки по ЕО е поради факта, че е намалял интереса от страна на възложителите по отношение на инвестиционни предложения, както и планове, програми проекти, във връзка с изграждане на алтернативни източници на електроенергия, в т.ч. ветропаркове и фотоволтаични централи, за сметка на по-големия интерес на възложителите по програми свързани с модернизирани на земеделските стопанства или по мярки за подпомагане на селските райони.

Пред изтеклия период са проведени една процедура по ОВОС, като е издадено прешение за одобряване на инвестиционното предложение. Също така е проведена една процедура по екологична оценка, завършила със съгласуване на плана на ОУП на гр. Свиленград.

Водят се четири процедури по ОВОС за ИП за добив на подземни богатства, открити рудници, разширение на свинеферма с увеличаване производствения капацитет.

Започнали са и процедури във връзка с ОУП на Общ. Харманли, общ. Ивайловград, гр. Хасково и общ. Черноочене.

Решения за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, издадени от РИОСВ Хасково по общини и отрасли:

община/отрасъл	селско стопанство	промишленост	транспорт	търговия	туризъм
Димитровград	6	6		3	
Ивайловград		4			
Любимец	4	1	1		2
Маджарово	1				
Минерални бани	2				1

Свиленград	4		3		
Симеоновград		3	1		
Стамболово	6		1		1
Харманли	7	5	1	2	1
Хасково	3	3			
Джебел		1			
Кирково	3	1		1	
Крумовград		4			1
Кърджали	4	6	1	1	1
Момчилград	5	1	2	1	
Черноочене	1				1

Най-много Решения за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС са издадени в област селско стопанство, като преобладават инвестиционните предложения за изграждане на кравеферми, развъждане на риби и хидромелиоративни дейности в селското стопанство.

С повечето от тях възложителите кандидатстват за финансиране по оперативни програми. В тази връзка може да се отбележи много малкото технологично време, с което разполагат възложителите, кандидатстващи по оперативни програми във връзка с реализиране на проекти свързани със селското стопанство или региони в растеж, за провеждане на процедури по оценка на въздействие върху околната среда. Въпреки кратките срокове и приоритетността на процедурите от страна на РИОСВ, за много от възложителите възможността да кандидатстват и усвояват средства по оперативни програми не се реализира.

За област Хасково са издадени и решения за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС предимно за изграждане на площадки за разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства, както и няколко решения за изграждане на кариера за добив на скалнооблицовъчни материали. За област Кърджали са издадени решения за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС предимно за изграждане на площадки за събиране и временно съхраняване на отпадъци от черни и цветни метали, пътни връзки и дейности свързани с общественото обслужване.

Издадени са 242 бр. становища за инвестиционни предложения, които не попадат в Приложение № 1 и № 2 към ЗООС.

През годината са извършени тринадесет планирани и девет извънредни проверки, някои от тях са във връзка с подаден сигнал, дадени са единадесет предписания.

Във връзка с чл. 99, ал. 8 са извършени проверки на решения по ОВОС /пет на брой/ издадени в периода 2007-2008г., които са с характер за изграждане на ваканционни селища, както и за МВЕЦ на р. Марица в земл. на общ.Димитровград. За четири от тях се констатира, че не е започнало осъществяване на инвестиционното предложение и на практика решенията по ОВОС губят правно действие.

Проверени са и участъци от Автомагистрала Марица ЛОТ 2 – Димитровград Харманли, както и участъци от жп линията Димитровград Свиленград, участък от км 260+600 км. Като цяло се изпълняват поставените условия в решенията, но са констатирани и нарушения, за които са дадени предписания. Предписанията се изпълняват.

След извършените проверки се констатира, че поставените условия в издадените решения за преценяване и решения по ОВОС, а така също и в решение по ОВОС се изпълняват.

2. Комплексни разрешителни

На територията на РИОСВ - Хасково има 16 обекта с издадени комплексни разрешителни (КР). По отношение на производствената дейност операторите с издадени КР попадат в следните категории промишлени дейности:

- химическа промишленост – 2 бр.;
- енергийно стопанство - 1 бр.;
- други дейности – Инсталации за обработване и преработване на растителни суровини с производствен капацитет над 300 т готова продукция за денонощие или 600т готова продукция за денонощие, когато инсталацията работи в продължение на не повече от 90 дни през годината - 1 бр.;
- производство и обработване на метали- 2 бр.;
- интензивно отглеждане на птици – 3 бр.;
- депа за неопасни отпадъци – 5 бр.;
- инсталации за изработване на керамични продукти – 2 бр.

След прекратяване на дейността по производството на циментов клинкер през м. декември 2012 г. е отменено КР на „Вулкан Цимент” АД, гр. Димитровград. Решението за отмяна на комплексното разрешително влиза в сила на 13.01.2013 г.

През 2013 г собствеността върху инсталациите на производствената площадка на бившия “ОЦК” АД, гр. Кърджали окончателно е придобита от „Хармони-2012” АД. Новите собственици имат намерението да възстановят производствената дейност като построят нов цинков завод. За целта са предприети действия за получаване на комплексно разрешително и разрешително по чл. 104 от ЗООС.

През годината са издадени две нови комплексни разрешителни на „Каменица”АД – пивоварна Хасково и „Депа за неопасни производствени отпадъци „Галдушки ливади“ и „Горен бюк“ на ТЕЦ „Марица 3”АД и е актуализирано комплексното разрешително на „Яйцепром”АД, гр. Кърджали.

През 2013 г. са извършени планираните за годината проверки– 14 бр., като са извършени и 9 бр. извънредни проверки.

През 2013 г. засилен контрол беше упражнен и върху дейността извършвана от ТЕЦ „Марица 3” АД – гр. Димитровград. Въпреки въвеждането в експлоатация на сероочистваща инсталация (СОИ) към горивната инсталация АИС „Раковски”отчете по-голям брой случаи на превишение на СЧН за серен диоксид (при 24 бр. разрешени превишения за 1 година). В повечето случаи, когато станцията е отчитала превишение на СЧН за серен диоксид е констатирано наличие на пренос на замърсителя от комплекса „Марица изток”.

За констатирано в края на 2012г. неизпълнение на условията от КР №8/2006г. на „Неохим”АД е издадено НП №13/04.03.2013г. за 10 000лв.

За неизпълнение на условията в КР№ 41-Н1/2012г. на ТЕЦ ”Марица 3”АД, гр. Димитровград е съставен акт и издадено наказателно постановление №45/2013 г. за 10 000лв.

Издадени са 15 бр. предписания за изпълнение на задълженията за докладване по R 166/2006г. на Европейския съюз, 1 бр. предписание на ТЕЦ „Марица 3”АД - да се изпълнят необходимите мерки, гарантиращи отвеждане на емисии от котела през изпускателно устройство – Комин №2 само в случаите при разпалване и спиране на котел ОР 380в и при аварийни спираня на СОИ. Всички предписания са изпълнени.

3. Екологична отговорност и отстраняване на минали екологични щети

За 2013 г. на територията на РИОСВ – Хасково не са констатирани случаи на непосредствена заплаха или причинени екологични щети по смисъла на закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети.

Във връзка с изпълнение на изискванията на ЗОПОЕЩ е изготвена и представена в МОСВ информацията, необходима за поддържане на регистъра на операторите, които извършват дейности по Приложение №1 на ЗОПОЕЩ.

За контрол по изпълнение на мерките от Програмата за отстраняване на минали екологични щети, причинени до момента на приватизацията на „ОЦК“ АД, за периода на 2013 г. РИОСВ – Хасково е извършил 3 бр. проверки.

През 2013 г. са извършени 8 бр. проверки във връзка с изготвени или актуализирани оценки по ЗОПОЕЩ на операторите: ТЕЦ „Марица 3“ АД, Депа за неопасни производствени отпадъци „Галдушки ливади“ и „Горен бюк“ на ТЕЦ „Марица 3“ АД, Регионален център за третиране на неопасни отпадъци за общините Хасково, Димитровград и Минерални бани, „Каменица“ АД, пивоварна Хасково, „Неохим“ АД, площадка А, ЕТ”М. Жеков – Д”, площадка с. Нова Надежда и „Райков сервиз“ ООД, Димитровград.

4. Информация за състоянието на околната среда за активно формиране на обществено поведение за грижа към околната среда

Дейности в екологичния информационен и образователен център. Работа с природозащитни НПО и училища в региона и повишаване на екологичното възпитание сред подрастващите:

През 2013 година информационно - образователната дейност на РИОСВ – Хасково работи в посока популяризиране контролната дейност на Инспекцията сред обществеността чрез регионалните медии и повишаване екологичната култура на подрастващите. За отчетния период информационно- образователния център към Регионалната екоинспекцията е посетен от над **120 посетители**- ученици, учители и доброволци към екоklubове. Изработени са **3 тематични презентации** с екологична насоченост, проведени са **4 открити урока** с ученици от Хасково и **1 работна среща** с учители от областта. През годината са организирани **2 ученически конкурса** и **3 изложби**.

Организиране и провеждане на международни инициативи подкрепяни от МОСВ и проведени мероприятия по повод международните дати за опазване на околната среда на територията на РИОСВ- Хасково:

Обществеността е информирана чрез сайта на Екоинспекцията и медиите за провежданите в национален и световен мащаб кампании за опазване на околната среда, приобщаването на световното население към тези проблеми и отбелязването на празниците на природата. Отправени са покани към жителите на двете области Хасково и Кърджали за организиране на свои и съвместни инициативи във всички международни и национални кампании, организирани и подкрепени от МОСВ. До всички медии, общини, детски градини и училища в региона е изпратена информация за кампаниите и празниците на природата и са предоставени информационно- образователни материали.

Световния ден на влажните зони- 2 февруари- 2 февруари: В информационно-образователния център на РИОСВ- Хасково бяха проведени открити уроци по темата с ученици от екоklubовете „Млад еколог“ към ОУ "Н.Й.Вапцаров"- Хасково и Спортно училища "Стефан Караджа"- Хасково. Уроците продължиха под формата на беседа, след което учениците разгледаха фотоизложба от водолубиви видове с фотографии на експерта по биоразнообразие

Вл.Трифонов, разположена в залата на информационно образователния център в Екоинспекцията. Младите природолюбители получиха плакати и образователни материали по темата. С тематични занимания и уроци, изработване на информационни табла и апликационни материали бе отбелязан деня на влажните зони в почти всички училища и детски градини в региона.

Световен ден на водата-22 март. Международна година на водното сътрудничество- 2013г: В залата на Екоинспекцията бе проведен открит урок с ученици от екоклуба към Спортно училище "Ст.Караджа"- Хасково. За целта бе подготвена и представена тематична презентация за значимостта на водата в живота на хората и начините за пестене на вода. Срещата с младите природолюбители продължи под формата на беседа.

Международен ден на Земята- 22 април. Регионален конкурс- фото изложба „Водата- извор на живот и безценно богатство“: РИОСВ- Хасково организира за трета поредна година Регионален конкурс за фотография и литературна творба на тема „Водата- извор на живот и безценно богатство“, посветен на Международната година на водното сътрудничество и на Международния ден на Земята. В категорията „Фотография“ се състезаваха 109 творби от 64 млади фотографи, а

в категорията „Литературна творба“ - 24 творби. Бяха раздадени по 3 награди в двете категории, както и две поощрителни и една специална награди. Победителите получиха грамоти и предметни награди. С фотографиите бе организирана изложба във фойето на Младежки център- Хасково, която бе на разположение на посетителите 10 дни. Много училища и детски градини в региона организираха свои екоинициативи посветени на Деня на Земята: изложби, засаждане на дръвчета, почистване и озеленяване на терени, открити уроци, викторини, концерти и др. Предварително бе предоставена информация по темата на детските и учебни заведения в региона.

Инициатива „Да изчистим България за един ден“: Всички служители на РИОСВ-Хасково се включиха в инициативата с почистването на парк „Кенана“ и обслужването на Зеления телефон в деня на кампанията. В инициативата участваха много училища, ведомства, НПО и отделни граждани. Количеството депонирани отпадъци на територията на област Хасково по време на кампанията „Да изчистим България за един ден“ е 564,980 тона, като в почистването са се

включили 6 073 доброволци. Депонирани отпадъци за област Кърджали по време на кампанията са 247,500 тона, а броят на доброволците- 10 018.

Учениците от начален етап на СОУ "В.Левски"- Хасково организираха в центъра на града изложба- базар "Да превърнем отпадъците в изкуство". Гост на инициативата бе експертът „ВО“ от РИОСВ- Хасково.

Международен ден на биологичното разнообразие- 22 май: В информационно- образователния център на Регионалната екоинспекцията на разположение на посетителите бяха специално изработени фотоалбуми с фотографии от защитени видове и красиви природни места в региона, дело на експерта по биоразнообразие Вл.Трифонов и на ученици, участвали във фотоконкурси предходни години.

Национален конкурс на МОСВ „Обичам природата и аз участвам”- 2013г. Световния ден на околната среда- 5 юни: В надпреварата взеха участие 152 деца и ученици от региона. Участниците представиха над 160 творби в категориите разказ, рисунка и предмет изработен от рециклиран материал. 5-членно жури номинира по 10 творби във всяка от трите категории за национално оценяване. За всички номинирани бяха предвидени грамоти и предметни награди. С всички творби по повод

Световния ден на околната среда- 5 юни в залата на РИОСВ- Хасково бе организирана изложба на разположение на посетителите. На националното класиране Дияна Крушкова, възпитаничка на ПМГ "Акад. Боян Петканчин"- Хасково спечели първа награда в раздел "Рисунка", а Йълмаз Юсеин от СОУ "Св.Паисий Хилендарски"- Хасково - втора награда в раздел "Предмет изработен от рециклирани материали". Много училища и детски градини в региона организираха различни екоинициативи, открити уроци и празнични програми, посветени на опазването на природата.

Европейска седмица на мобилността 16-22 септември: Община Димитровград за поредна година официално се регистрира за участие в Европейската седмица на мобилността с демонстрационно колоездене и веломаратон Димитровград- Хасково- Димитровград. От страна на РИОСВ- Хасково бяха предвидени за най-малкия и най-възрастния участник в инициативата грамоти и пакети с екочанти, тениски, книги, информационни материали и светлоотразители. СОУ "В.Левски"- Хасково

съвместно с РИОСВ- Хасково отбеляза ЕСМ с инициатива под надслов "Пеша на училище". От страна на Екоинспекцията бяха раздадени 10 пакета с поощрителни награди за част от малките пешеходци, които бяха изтеглени чрез жребий.

Световен ден на птиците- 1 октомври: По повод Световния ден на птиците в Регионалната екоинспекция гостуваха ученици от ОУ „Н.Вапцаров”- Хасково с които бе проведен открит урок с тематична презентация на тема „Как да действаме, когато намерим бебе на птичка”. Децата разгледаха албуми с фотографии на защитените територии и видове в региона, срещата продължи под формата на беседа.

Други информационно- образователни дейности:

Годишни грамоти за природолюбители „Приятел на природата”: РИОСВ- Хасково връчи 10 грамоти „Приятел на природата” за принос в опазването на околната среда през 2013 г. За втора година Регионалната екоинспекция номинира училища, общини и клубове от региона за реализирани зелени идеи и екоинициативи и за активно участие в организирани от МОСВ и РИОСВ- Хасково

кампании, конкурси и изложби. Отличените, освен грамоти получиха предметни награди и новите информационно- образователни материали за 2014г. На срещата бяха поканени представители от всички училища, редовно участвали в организирани от Регионалната екоинспекция инициативи с цел споделяне на опит при реализираните през годината кампании и обмяна на идеи за идната

година по отношение на екологичното образование на подрастващите. Срещата на „Приятелите на природата” се състоя на 13.12.2013 г. в залата Инспекцията.

По повод провеждането на **Ученически образователен и природозащитен лагер „Маджарово 2013”** в Природозащитен център „Източни Родопи, организиран от БДЗП от 5 до 8 август, експерт по биоразнообразие от РИОСВ- Хасково се включи в проведения излет и запозна учениците с характерни представители на флората на Източни Родопи.

След обявяване на конкурса **„Млад автор”** организиран от МОСВ и Издателство „Сиела” бяха поканени за участие учениците от всички училища в региона. Носител на първа награда от първия етап на конкурса за разказ на тема „Ако можеха да говорят...животните” е Петър Вълчев от ПМГ- Хасково.

Регионалната екоинспекция и ученици редовно участващи в наши екоинициативи създадохме **Фейсбук група „Приятелите на природата”**, където взаимно споделяме новини, кампании, инициативи, снимки и четива с екологична насоченост.

Проведена е една **работна среща** с учители от региона с цел споделяне на опит относно екологичното възпитание на подрастващите и споделяне на идеи за съвместни екоинициативи.

Издадени информационно- образователни материали: Издадени са: 4 вида информационни брошури за защитените територии и видове в региона, за разделното сметосъбиране, празниците на природата и начините за оказване първа помощ на пострадала птица. 4 вида календари с празниците на природата. Значки, химикали, часовници и стикери с логото, интернет страницата и Зеления телефон на Регионалната екоинспекция. Изработени са и 2 фотоалбума с фотографии на Защитени територии и характерни за региона видове.

За всички кампании и празници на природата през годината са проведени информационно- разяснителни кампании, а чрез електронната поща са изпратени информационни материали до регионалните инспекторати по образование и всички училища и детски градини в региона. Предоставени са допълнителни информационно- образователни материали на ОУ „Л.Каравелов”, СОУ „П.Хилendarски”, Ресурсен център, ОУ „Н.Й.Вапцаров”, Спортно Училище „Ст.Караджа”, СОУ „В.Левски”, ОУ „Св.Ив.Рилски”, ПМГ, ОУО в Хасково, на ОУ „Кирил и Методий”, ОУ „П.Славейков”, ПМГ в Димитровград, на СОУ "Христо Смирненски"- с. Черноочене общ. Кърджали, ОДК- Кърджали, както и на общините Харманли, Димитровград и Кърджали.

Работа с медиите за популяризиране дейността на регионалната екоинспекция и изграждане на доверие сред обществеността:

Най- широко и редовно информацията за **медиите** се отразява във всекидневника в гр.Хасково- „Хасковска Марица” и Телевизиите „Рекординг” и ЕТВ-Хасково, вестниците в гр.Кърджали– „Нов живот” и „24 X 7 Родопи”, Родопи Тв Нет- Кърджали и Тв. Димитровград. Прессъобщенията на РИОСВ– Хасково редовно се отразяват и на електронните информационни сайтове: haskovo.info, haskovo.net, haskovodnes.com, tmost.info, vestniknovjivot.blogspot.com, kardjali.info, ardanews.info, ivailovgrad.com, hsnovini.com, kardjali.bgvesti.net, kardjalipress.com, dimitrovgrad.bgvesti.net, rodopi24.blogspot.com, rodopinews.net, novinarug.com, както и на сайта на националното радио «Дарик». През годината са дадени **23 интервюта** от експерти за Тв „Рекординг”- Хасково, ЕТВ- Хасково, Общинско радио- Кърджали, „Дарик” радио и БНТ. Организиран са **3 пресконференция** за отчитане дейността на екоинспекцията за 2012 г., за представяне на проект

„Реализиране на дейности по опазване, поддържане и възстановяване на местообитания и популации на видове на територията на резерват „Вълчи дол” и поддържани резервати „Женда”, „Борака”, „Боровец” и „Чамлъка” и за представяне на победителите в националния конкурс на МОСВ „Обичам природата и аз участвам”. За периода са подготвени и изпратени **89 прессъобщения** до медиите. Предоставена е допълнителна информация по въпроси, представляващи широк обществен интерес на националните медии: БНТ, Нова Тв, вестниците „24 часа” и „Стандарт и радио „Дарик”. Отговорено е устно и писмено на **115 запитвания**, от тях 70 от регионални средства за масово осведомяване и 45 от граждани, получени по телефона и на електронната поща на експерта „Връзки с обществеността”. За отчетния период са извършени **3 процедура по уведомяване на населението** за наднормени стойности на серен диоксид, превишаващи алармения праг в Димитровград. Актуална информация за работата на екоинспекцията също присъства на адреса на **сайта**: www.riosv-hs.com, където се публикуват актуални новини, списък на актове, издадени от РИОСВ – Хасково, данни за мониторинга на околната среда и изготвени от Екоинспекцията решения за преценка необходимостта от ОВОС, решения по ОВОС и оценка за съвместимостта на проекти, планове и програми с предмета и целите на опазване на местата от националната екологична мрежа НАТУРА 2000, уведомления за инвестиционни предложения, решения за дейности с отпадъци, доклади, отчети за контролната дейност, становища, регистри и др. През годината **сайта** на Инспекцията е посетен над **15 000 пъти**. Чрез **Зеления телефон** са постъпили **84 сигнала**.

За отчетния период са проведени **110** консултации с обществеността по ОВОС, **3** срещи за обществени обсъждания на доклади по ОВОС и **22** консултации с обществеността на екологични оценки на планове и програми.

Предоставяне на информация по ЗДОО:

Постъпилите **заявления за достъп до обществена информация** през годината са **15** без нито един отказ. Отчита се спад в заявленията за достъп до обществена информация през 2013 г. спрямо 2012 г., когато броят на постъпилите заявления е бил 17. През последните години се забелязва намаляване на броя заявления, поради това че наличната информация и документация редовно се публикува в сайта на РИОСВ- Хасково, което прави работата на институцията прозрачна и достъпна за обществеността.

5. Административно – наказателна отговорност и принудителни административни мерки

През 2013г. са наложени общо 20 санкции по реда на чл.69 от ЗООС, от които 5 по въздух и 15 по води. Тяхната обща стойност е 228 661 лв.

Общият брой на издадените от Директора на РИОСВ – Хасково НП през 2013г. е 54. Със 17 от тях е наложено административно наказание „глоба“ на обща стойност 9 200лв., а с 37 - „имуществена санкция“ на стойност 105 000лв. По компоненти издадените наказателни постановления са:

- по ЗООС– 1 бр.;
- по КР – 2 бр.;
- по ЗЧАВ – 1 бр.;
- по ЗВ – 22 бр.;
- по ЗУО – 22 бр.;
- по ЗБР – 3 бр.;
- по ЗЛР – 2 бр.;
- по ЗЗТ - 0 бр.;

- по ЗЗВВХВС – 1 бр.

През 2013г. е издадена една Принудителна административна мярка, с която е спрян достъпа до нерегламентирано сметище за неопасни отпадъци на общ. Димитровград в с. Добрич.

Постъпилите в инспекцията сигнали през изминалата година са общо 142 бр. От тях 82 са основателни, 36 – неоснователни, а 24 са препратени по компетентност. Във връзка с постъпилите сигнали са издадени 52 предписания и 6 наказателни постановления, с които са наложени глоби и имуществени санкции за 9 700 лв. Всички са проверени и са своевременно контролирани. На всички е отговорено в срок, като тези които не са от компетенцията на РИОСВ са препратени своевременно до съответните контролни органи. За сигналите и предписанията се водят дневници, които удостоверяват движението им.

V. ПРОЕКТИ/ОБЕКТИ С ЕКОЛОГИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

РИОСВ-Хасково работи по проект „Реализиране на дейности по опазване, поддържане и възстановяване на местообитания и популации на видове на територията на резерват „Вълчи дол” и поддържани резервати „Женда”, „Борака”, „Боровец” и „Чамлъка”. Проектът е на стойност 375 490 лв. и е финансиран от Европейски фонд за регионално развитие и национално съфинансиране от държавния бюджет. Безвъзмездната финансова помощ е предоставена със Заповед № РД-491/21.06.2012г. на Министъра. Изпълнението на проекта ще приключи до 31.03.2015г.

Проекта стартира през 2012г., като първоначално дейностите бяха свързани с подготовка и обучение на екипа за реализиране на дейностите. Годишната приключи с реализиране на задължителните дейности по информираност и публичност.

През 2013г. бяха реализирани дейностите свързани с посетителската инфраструктура: поставяне на информационно-указателни табели, маркиране на границите, оформяне и маркировка на туристическите пътеки, ремонтни дейности на съществуващ горски път. Бяха започнати и са в процес на изпълнение следните дейности: поставяне на 2 бр.бариери на подходите към резерват, образователни дейности-посещение на резервата с 2 гр.ученици, дейности за информационно обезпечаване и промоционални материали, изработването на планове за управление на резерват „Вълчи дол” и поддържани резервати „Женда”, „Чамлъка”, „Боровец” и „Борака”.

През 2014г. е предвидено да стартират и завършат дейности по контрол на вредителите по черния бор, премахване на конкурентни дървесни видове в местообитания на черен бор, изграждане на площадка за изкуствено подхранване на лешоядите и поставяне на противопожарна наблюдателна кула. Затруднения срещаме при предварителното организиране на дейността по изграждане на площадката за подхранване на лешояди, тъй като терена е собственост на МЗХ и преотстъпването му за целите на проекта е свързано с процедури изискващи време. В тази връзка очакванията ни са до началото на лятото проблема да бъде решен и да се обяви обществена поръчка за дейността, като същата бъде реализирана до края на 2014г.

Информация в табличен вид за изпълняваните през годината проекти и обекти с екологично предназначение е представена като приложение в т.VII на доклада.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на осъществявания контрол продължава въвеждането от операторите на нови пречиствателни съоръжения. От 2013г. пречиствателните съоръжения – водни скрубери, на фабрика „Перлит” към „Ес енд Би Индастриъл

Минералс"АД – гр.Кърджали са заменени с ръкавни филтри, които са монтирани в цех „Фракциониран перлит“, както и на технологичните линии за производство на набъбнали перлитови продукти. Резултатите от СПИ през 2013г. доказват, че измерените концентрации на прах в отпадъчните газове от първа и втора технологични линии в цех “Фракциониран перлит“ не превишават съответната НДЕ, поради което ежесечната санкция е отменена.

 След газифициране на общините Хасково, Кърджали и Димитровград операторите преминаха на работа с компресиран природен газ, в резултат на което е прекратено замърсяването на въздуха от „Каменица"АД, гр.Хасково и „Монек юг"АД, гр.Кърджали и са отменени наложените им текущите санкции.

 За изготвяне на ПУР операторите, извършващи дейности по нанасяне на покрития върху метали /”Пневматика-Серта"АД, гр.Кърджали, “Джебел-96"ООД, гр.Джебел и “Елпром-Харманли"АД, гр.Харманли/ извършиха СПИ на летливи органични съединения от всички източници на ЛОС. Протоколите от акредитираните лаборатории показаха, че лаково- бояджийните отделения са оборудвани с нови, модерни линии за боядисване и емисиите на ЛОС не превишават НДЕ.

 През 2013г. не са установени нарушения на нормативните изисквания при проверките за контрол и управление на веществата, нарушаващи озоновия слой. Забелязва се тенденция за замяна на озоноразрушаващите вещества в хладилните и климатични инсталации с безвредни за околната среда съединения (например СО₂-въглероден диоксид (R 744), амоняк (R 717), изобутан (R 600A), пропан (R 290)).

 Независимо от изпълнението на мерките, заложените в действащите общински програми за подобряване качество на атмосферния въздух, съгласно заповед №1046/03.12.2010г. на Министъра на околната среда и водите в община Димитровград остава тенденцията за наднормено съдържание на ФПЧ10. За Общините Хасково и Кърджали се забелязва положителна тенденция за намаляване на замърсяването по този показател.

 Системата за собствени непрекъснати измервания на емисиите на азотни оксиди, изпускани в атмосферния въздух от Инсталацията за производство на 43% азотна киселина на “Неохим” АД, гр. Димитровград отново показва превишения на нормите за азотни оксиди за 2013 г., за което на оператора ще бъде наложена санкция за годината. Предприетите от оператора мерки не са довели до подобряване ефективността на пречиствателното съоръжение и намаляване на концентрацията на азотни оксиди.

 Въпреки въведената в експлоатация през 2012г. сероочистваща инсталация на ТЕЦ „Марица 3” АД, през 2013г. от АИС „Раковски” - гр. Димитровград са регистрирани 57 бр. превишения на средночасовата норма за SO₂. Като причина за превишенията на серен диоксид може да се посочат основно преносът на емисии от енергиен комплекс „Марица Изток”, гр. Стара Загора и климатичните условия през летния период (високи температури и липса на силни въздушни течения), които създават предпоставка за задържане на този замърсител в приземния слой и отчитането му от АИС „Раковски” – гр. Димитровград. В тази връзка през 2013г от РИОСВ – Хасково бяха извършени 19 извънредни проверки на ТЕЦ„Марица 3“АД и предприети редица мерки от РИОСВ и оператора. Считаме, че това е допринесло за подобряването на качеството на въздуха в гр.Димитровград, което се потвърждава

от липста на регистрирани наднормени стойности за серен диоксид от 13.11.2013г до момента.

 През 2013г беше завършена и въведена в експлоатация дренажната система около временните депа за опасни отпадъци по Програмата за отстраняване на минали екологични щети на ОЦК Кърджали. Дренажната система изпомпва подземните води в района на депата, а с откритите канавки се събират и повърхностните валежни води от тях. Потокът силно замърсени води се отвежда в ПСОВ, която се поддържа в работен режим от новия собственик. С това до голяма степен беше ограничено замърсяването на подземните води и на яз. „Студен кладенец“ с тежки метали от депата.

 За гарантиране трайното спазване на нормите за заустваните води „Каменица“ АД започна изграждане на допълнително анаеробно стъпало преди действащата ПСОВ, като инвестицията възлиза на 2350000 евро. Въвеждането в действие на стъпалото е планирано за май-юни 2014г. и ще преустанови замърсяването на р.Банска от Северната индустриална зона на града.

 След допуснати няколко аварийни ситуации от „Горубсо-Кърджали“ АД, гр.Кърджали през 2012г, довели до изтичане на отпадъчен пулп (хвост) в р.Арда, през 2013г бяха изпълнени всички предписани мерки за предотвратяване на аварийни ситуации по хвостопроводите, водещи до замърсяване на р.Арда. Металните тръби в участък, обхващащ Ардински мост бяха подменени с монтирани скъпопоструващи гумирани тръби и компенсатори.

 В последните години се наблюдава увеличаване на производствените аварии и влошаване на качеството на заустваните от „Неохим“ АД, Димитровград води. Предвидените инвестиционни мерки за цялостна реконструкция на канализацията, въвеждане на стрипинг процес в производството (от програмата от мерки в КР) и др. не се изпълняват. След извършените проверки и през 2013 г. е издадено НП на стойност 3000лв, наложени са поредни ежемесечни санкции в размер на 4036 и 6232лв.

 Работните проекти за ракиени казани, каквито продължават да се въвеждат в експлоатация, се одобряват и съответно изпълняват в най-добрия случай само с корита с решетки и утайтелни шахти, които почти не могат да снижат високата степен на замърсяване на водите. Те са причина за повтарящи се сигнали, когато приемникът на водите им преминава през населено място.

 През 2013 г. се работи активно по процедури по актуализация състоянието на вековните дървета. Проверките обхванаха всички непроверявани през последните години обекти. В резултат са заличени 23бр. дървета. По предложения на общини и кметства за защитени са обявени нови 7 единични и група от 25 вековни дървета.

 През 2013 г. бяха обявени нови 8 бр. защитени територии – защитени местности за опазване на редки видове растения и местообитания.

 През 2013 г. продължиха дейности по проект „Реализиране на дейности по опазване, поддържане и възстановяване на местообитания и популации на видове на територията на резерват „Вълчи дол“ и поддържани резервати „Женда“, „Борака“, „Боровец“ и „Чамлъка“ финансиран по ос 3 на Оперативна програма „Околна среда“, бяха монтирани информационноуказателни табели, ремонтирани туристически пътеки, частично маркирани границите на посочените резервати.

 През 2012 и 2013г беше планиран и осъществен засилен контрол върху дейността на билкозаготвителни пунктове, общини и ДГС за издадените позволителни за събиране на билки от техни фондове в съответствие с разпоредбите на Закона за лечебните растения. В резултат на извършените общо 31 проверки, дадените предписания и съставените през 2013г 2 акта на установени незаконнорботещи пунктове, през отчетната година са открити 3 нови билкозаготвителни пункта, с което общият брой на пунктовете е нарастнал до 8 бр.

 Необходимо е да се продължи с актуализацията и цифровизацията в КВС на защитените територии.

 За минимизиране количествата на отпадъците, предназначени за обезвреждане и в съответствие с изискването за предварително третиране на отпадъците преди депониране, Регионалното сдружение на общините - гр.Харманли изгради сепарираща инсталация за битови отпадъци. Според проектните разчети въвеждането в експлоатация на инсталацията, планирано за началото на 2014г, ще доведе до намаляване на депонираните битови отпадъци най-малко с 50 на сто от общото им тегло при постъпване.

 Забавеното с години, изпълнението на проекта за изграждане на “Регионален център за управление на отпадъците – Кърджали” създава сериозен екологичен проблем в близост до гр.Кърджали. Запълнена е определената временна площадка, на която се депонират битовите отпадъци от общини Кирково, Джебел, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Кърджали и Ардино и е започнало неправомерно натрупване на големи количества битови отпадъци на съседни терени.

 Извършена е техническа и биологическа рекултивация на старото общинско депо на община Момчилград.

 Независимо, че общини Свиленград, Симеоновград и Димитровград са изготвили проекти за закриване и рекултивация на старите общински сметища, те все още не са закрити и не е извършена техническа рекултивация, поради липса на финансиране.

 Преустановена е незаконосъобразната експлоатация на старото общинско депо на Община Димитровград, в с.Добрич.

 Издадени бяха разрешителни и регистрационни документи в съответствие с изискванията и предвидените срокове по новия ЗУО на лицата, които извършват дейности по третиране на отпадъци.

 Допълнително внимание и усилие от наша страна изисква управлението на битовите и строителните отпадъци. Продължава неконтролираното им изхвърляне от граждани и фирми и формирането на нерегламентирани сметища, главно на входовете и изходите на населените места и замърсяването на зелените площи в самите населени места.

VII. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Защитени територии на територията на РИОСВ- Хасково

№	Име	Площ ха	Категория	земище	община	област
---	-----	---------	-----------	--------	--------	--------

1	Паламудче	29.50	ПЗ	с. Узунджово	Хасково	Хасково
2	Находище на снежно кокиче	10.40	ПЗ	с. Гарваново	Хасково	Хасково
3	Боаза	0.30	ПЗ	с. Гарваново	Хасково	Хасково
4	Злато поле	84.80	ЗМ	с. Нова надежда, с. Злато поле, с. Райново	Хасково/Дими тровград	Хасково
5	Пропаднолото блато	27.29	ЗМ	с. Голямо Асеново	Димитровград	Хасково
6	Ношувка на малък корморан	128.24	ЗМ	гр. Димитровград, с. Радиєво	Димитровград	Хасково
7	Борака	11.10	ПР	с. Сърница	Минерални бани	Хасково
8	Орлова скала	1.50	ПЗ	с. Сърница	Минерални бани	Хасково
9	Пробития камък	1.00	ПЗ	с. Сърница	Минерални бани	Хасково
10	Находище на момина сълза и божур, местност Дренака	3.00	ПЗ	с. Спахиєво	Минерални бани	Хасково
11	Изправения камък - Олу дере (Дикилиташ)	0.20	ПЗ	с. Сърница	Минерални бани	Хасково
12	Аида	3.50	ЗМ	с. Спахиєво	Минерални бани	Хасково
13	Огледната скала	1.50	ПЗ	с. Горно брястово	Минерални бани	Хасково
14	Находище на тракийски клин	13.67	ЗМ	с. Воденци	Стамболово	Хасково
15	Шейтан кюпрю - родопски силивряк	0.50	ПЗ	с. Рабово	Стамболово	Хасково
16	Скални ниши - Меден камък (Кован кая)	1.50	ПЗ	с. Долно черковище	Стамболово	Хасково
17	Големия сипей	653.90	ЗМ	с. Рабово, с. Бял кладенец	Стамболово	Хасково
18	Дефилето	1273.20	ЗМ	гр. Харманли	Харманли	Хасково
19	Бакърлия	387.15	ЗМ	с. Иерусалимово, с. Изворово	Харманли	Хасково
20	Находище на Жлезист лопен	5	ЗМ	с. Браница	Харманли	Хасково
21	Сазлъка	10.00	ПЗ	с. Бисер	Харманли	Хасково
22	Долмен	0.10	ПЗ	с. Остър камък	Харманли	Хасково
23	Водопад Корудере	0.40	ПЗ	гр. Харманли	Харманли	Хасково
24	Кюмюрлука	0.40	ПЗ	гр. Харманли	Харманли	Хасково
25	Хайдушката дупка	0.50	ПЗ	с. Дрипчево	Харманли	Хасково
26	Патронка	180.00	ЗМ	гр. Маджарово, с. Бориславци	Маджарово	Хасково
27	Кован кая - Меден камък	78.90	ПЗ	с. Горно поле	Маджарово	Хасково
28	Гюргена	72.40	ЗМ	с. Габерово	Маджарово	Хасково

29	Момина скала	782.03	ЗМ	гр. Маджарово, с. Бряговец	Маджарово	Хасково
30	Черната скала	893.70	ЗМ	с. Тополово, с. Румелия, с. Горен Главанак, с. Горно поле	Маджарово	Хасково
31	Находище на надленолистно великденче	35.88	ЗМ	с. Щит	Свиленград	Хасково
32	Лозенски път (находище на блатно кокиче)	31.99	ЗМ	гр. Свиленград	Свиленград	Хасково
33	Дервишка могила	33.00	ПЗ	с. Дервишка могила	Свиленград	Хасково
34	Находище на див божур	0.50	ПЗ	с. Костур	Свиленград	Хасково
35	Калето	5.00	ПЗ	с. Мезек	Свиленград	Хасково
36	Долната ова (находище на блатно кокиче)	20.00	ЗМ	гр. Любимец	Любимец	Хасково
37	Глухите камъни	2.00	ПЗ	с. Вълче поле	Любимец	Хасково
38	Куш кая - Птичи камък	1.00	ПЗ	с. Вълче поле	Любимец	Хасково
39	Меден камък - Кован кая	1.00	ПЗ	с. Вълче поле	Любимец	Хасково
40	Дупката	6.50	ЗМ	гр. Ивайловград	Ивайловград	Хасково
41	Ликана	3.00	ЗМ	с. Свирачи	Ивайловград	Хасково
42	Меандри на Бяла река	1531.98	ЗМ	с. Железари, с. Меден Бук	Ивайловград	Хасково
43	Хамбар дере	101.10	ЗМ	с. Казак, с. Бял градец	Ивайловград	Хасково
44	Находище на триделнолистен ериолобус - данева чешма	2.00	ЗМ	с. Белополяне	Ивайловград	Хасково
45	Находище на триделнолистен ериолобус - ливадите	22.20	ЗМ	с. Белополяне	Ивайловград	Хасково
46	Находище на градински чай до р. Марешница	10.00	ПЗ	с. Горноселци	Ивайловград	Хасково
47	Находище на градински чай до р. Луда река	80.00	ПЗ	с. Горно луково	Ивайловград	Хасково
48	Находище на божур - мест. Халка баир (вр. Победа)	15.00	ПЗ	с. Железино	Ивайловград	Хасково
49	Находище на божур	0.50	ПЗ	с. Хухла	Ивайловград	Хасково
50	Пещера - мест. Коджа кае	0.80	ПЗ	с. Белополяне	Ивайловград	Хасково
51	Находище на снежно кокиче мест. Петков	0.10	ПЗ	гр. Ивайловград	Ивайловград	Хасково

	баир					
52	Каменните гъби	3.00	ПЗ	с. Бели пласт	Кърджали	Кърджали
53	Скални гъби - (Каменната сватба)	5.00	ПЗ	с. Зимзелен	Кърджали	Кърджали
54	Находище на родопски силивряк	3.40	ПЗ	с. Прилепци (Крайно село)	Кърджали	Кърджали
55	Находище на родопска горска майка	1.70	ПЗ	с. Перперек	Кърджали	Кърджали
56	Реджеб тарла	0.10	ПЗ	с. Чилик	Кърджали	Кърджали
57	Скален прозорец	0.20	ПЗ	с. Костино	Кърджали	Кърджали
58	Находище на венерин косъм - река Кьошдере	1.50	ЗМ	гр. Кърджали	Кърджали	Кърджали
59	Юмрук скала	346.00	ЗМ	с. Калоянци	Кърджали	Кърджали
60	Средна Арда	420.00	ЗМ	с. Звезделина, с. Висока поляна	Кърджали	Кърджали
61	Къзъл черпа (Женда)	39.90	ПР	с. Женда	Черноочене	Кърджали
62	Боровете	25.10	ЗМ	с. Женда	Черноочене	Кърджали
63	Елата - м. Келевия дренак	0.50	ПЗ	с. Женда	Черноочене	Кърджали
64	Находище на ела	11.30	ПЗ	с. Мурга	Черноочене	Кърджали
65	Находище на синя хвойна	0.80	ПЗ	с. Нане	Кирково	Кърджали
66	Гъбата	0.02	ПЗ	с. Бенковски	Кирково	Кърджали
67	Лъвът	0.03	ПЗ	с. Бенковски	Кирково	Кърджали
68	Находище на Провански салеп- с. Априлци	0.56	ЗМ	с. Априлци	Кирково	Кърджали
69	Находище на Провански салеп- с. Лозенградци	7.07	ЗМ	с. Лозенградци	Кирково	Кърджали
70	Ултрабазични скали с пионерна тревна растителност	125.12	ЗМ	с. Чичево, с. Крилатица	Кирково	Кърджали
71	Гюмюрджински снежник	1926.40	ЗМ	с. Долно Къпиново, с. Горно Къпиново, с. Чакаларово, с. Кремен, с. Шумнатица	Кирково	Кърджали
72	Чамлъка	5.40	ПР	с. Албанци	Джебел	Кърджали
73	Вековните борове	77.00	ЗМ	с. Албанци	Джебел	Кърджали

74	Скални образувания - мест. Калето	22.40	ПЗ	с. Устра	Джебел	Кърджали
75	Боровец	35.90	ПР	с. Равен	Момчилград	Кърджали
76	Равен	20.80	ЗМ	с. Равен	Момчилград	Кърджали
77	Вкаменената гора	7.50	ПЗ	с. Равен (с. Биволяне)	Момчилград	Кърджали
78	Находище на градински чай	1.70	ПЗ	с. Кеселер	Крумовград	Кърджали
79	Водопада	0.20	ПЗ	с. Джанка	Крумовград	Кърджали
80	Душан	0.10	ПЗ	с. Красиано	Крумовград	Кърджали
81	Мандрата	0.20	ПЗ	с. Чал	Крумовград	Кърджали
82	Буреще	0.20	ПЗ	с. Падало	Крумовград	Кърджали
83	Находище на градински чай - м. Дайма	15.00	ПЗ	с. Сърнак	Крумовград	Кърджали
84	Шестте пещери в мест. Моста	0.10	ПЗ	с. Орешари	Крумовград	Кърджали
85	Находище на родопски лопен	7.97	ЗМ	с. Горно Юруци	Крумовград	Кърджали
86	Орешари	55.00	ЗМ	с. Орешари	Крумовград	Кърджали
87	Рибино	66.30	ЗМ	с. Рибино, с. Самовила	Крумовград	Кърджали
88	Вълчи дол	774.70	Р	с. Студен кладенец	Крумовград	Кърджали

Приложение 2. Защитени зони на територията на РИОСВ-Хасково

СПИСЪК на защитените зони на територията на РИОСВ-Хасково (Хасковска и Кърджалийска области)					
№	Наименование	код	Заповед за обявяване	Площ в ха	Статут
Защитени зони за опазване на дивите птици					
1	Крумовица	BG0002012	№РД-765/28.10.2008г.	11196.42	
2	Студен каладенец	BG0002013	№РД-766/28.10.2008г.	15995.61	
3	Маджарово	BG0002014	№РД-787/25.10.2008г.	3550.23	
4	Бяла река	BG0002019	№РД-575/08.09.2008г.	44623.98	
5	Радинчево	BG0002020	№РД-783/29.10.2008г.	5786.05	
6	Сакар	BG0002021	№РД-758/19.08.2010г.	125707.13	
7	Мост Арда	BG0002071	№РД-784/29.10.2008г.	15022.48	
8	Добростан	BG0002073	№РД-528/26.05.2010г.	83615.52	

9	Марица-Първомай	BG0002081	№РД-909/11.12.2008г.	11505.23	
10	Харманлийска река	BG0002092	№РД-843/17.11.2008г.	4889	
11	Злато поле	BG0002103	№РД-771/28.10.2008г.	409.11	
12	Язовир Ивайловград	BG0002106	№РД-845/17.11.2008г.	19658.25	
Защитени зони за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна					
1	Сакар	BG0000212		13118.21	Приета от Министерски съвет с Решение №661/16.10.2007г
2	Ждрелото на река Тунджа	BG0000217		7856.99	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
3	Меричлерска река	BG0000287		509.90	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
4	Река Съзлийка	BG0000425		991.77	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
5	Банска река	BG0000434		77.30	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
6	Река Каяклийка	BG0000435		71.40	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
7	Река Мартинка	BG0000442		722.68	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
8	Река Марица	BG0000578		14693.10	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г.
9	Родопи Средни	BG0001031		154845.53	Приета от Министерски съвет с Решение №661/16.10.2007г.
10	Родопи Източни	BG0001032		217352.95	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г
11	Остър камък	BG0001034		15994.31	Приета от Министерски съвет с Решение №122/02.03.2007г

Министерство на околната среда и водите

Регионална инспекция по околната среда и водите -
гр. Хасково

Приложение 3. Информация за изпълнявани проекти с екологично значение

Наименование на проекта	Кратка характеристика	Източници на финансиране	Стойност на проекта	Етап на изпълнение
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Депо Харманли	Сепарираща инсталация за ТБО	Държавен бюджет; ПУДООС	2 500 000 лв.	АКТ № 15
Реконструкция, модернизация и доизграждане на ВиК мрежата и изграждане на ГПСОВ, град Момчилград	Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси на агломерация Момчилград, чрез улавяне на отпадъчните води на цялата територия на агломерация Момчилград и осигуряване на тяхното пречистване в съответствие с нуждите на целевия регион, европейските изисквания и стандарти; Подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда чрез предотвратяване замърсяването с битово отпадъчни води на р.Върбица и респективно язовир Студен кладенц, в който реката се влива; Подобряване състоянието и развитие на екологичната инфраструктура в агломерация Момчилград чрез рехабилитация и доизграждане на канализационната мрежа, както и чрез реконструкция на водопроводната мрежа за намаляване инфилтрацията и хидравличното натоварване на предвижданата пречиствателна станция за отпадъчни води.	Кохезионен фонд	25 610 371 лв.	Проектът е стартирал на 10.10.2012

Интегриран воден проект за Кърджали: Изграждане на ПСОВ и довеждащ колектор, разширение и реконструкция на водоснабдителна и канализационна мрежа	Прекратяване изливането на отпадъчни води в р. Арда; постигане на траен положителен ефект от предотвратяване риска за здравето на жителите чрез изграждане на ПСОВ с необходимия капацитет и степен на пречистване на отпадъчните води; осигуряване максимално възможен процент покриване на канализационни услуги за населението; подобряване на качеството на повърхностните и подземните води, както и на околната среда, чрез изграждане на завършена канализационна мрежа и съвременни средства за третиране на отпадъчните води; намаляване разходите на Водния Оператор (ВиК Кърджали) и на населението, засегнато от проекта на територията на гр. Кърджали; повишаване качеството на живот на жителите и гостите на гр.Кърджали и намаляване на дисбаланса между инвеститорския интерес и съществуващата водоснабдителна инфраструктура.	Кохезионен фонд	69 757 918 лв.	Проектът е стартирал на 18.01.2013
Изграждане, реконструкция и модернизация на канализационна мрежа, ПСОВ и водопроводна мрежа в гр. Свиленград	Осигуряване на качествена инфраструктура за отпадъчните води от цялата територия на гр. Свиленград; разширяване обхвата на водопроводните и канализационни мрежи за по-пълно обхващане на населението на агломерацията; осигуряване на екологосъобразно пречистване на отпадъчните води от територията на агломерацията.	Кохезионен фонд	48 004 785 лв.	Проектът е стартирал на 27.11.2012
Реконструкция и доизграждане на канализационна мрежа на гр. Димитровград - десен бряг	Реконструкция и изграждане на гл. канализационни колектори за отвеждане на отпадъчните води на град Димитровград - десен бряг.	Кохезионен фонд	13 274 504 лв.	Проектът е стартирал на 09.11.2012
Рекултивация на общинско депо Момчилград	Изпълнена е техническа и биологична рекултивация на старото общинско депо	ИСПА-мярка № 2003 BG 16 Р РЕ 019; Държавен бюджет		АКТ № 16
Реализиране на дейности по опазване, поддържане и възстановяване на местообитания и популации на видове на територията на резерват „Вълчи дол“ и поддържани резервати „Женда“, „Борака“, „Боровец“ и „Чамлъка“	Изработване на планове за управление на резерватите, възстановяване на местообитания и популации на видове растения и животни, подобряване туристическата инфраструктура	Европейски фонд за регионално развитие и национално съфинансиране от държавния бюджет	375 490 лв.	през 2014 г. изпълнението на дейностите ще приключи

Приложение 4. Събиране и транспортиране на битови отпадъци (БО)

№	Община	Брой жители	Брой населени места в общината	Брой населени места с въведена система за събиране и транспортиране на БО	Населени места в които не е въведена система за събиране и транспортиране на БО	% население, обхванато в организирана система за събиране и транспортиране на БО	Брой на обслужваното население
					(изписват се поименно)		
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Хасково	94156	36	36	0	100	94156
2	Димитровград	53557	26	26	0	100	53557
3	Свиленград	23004	24	24	0	100	23004
4	Харманли	24947	25	25	0	100	24947
5	Любимец	10214	10	10	0	100	10214
6	Стамболово	5934	26	26	0	100	5934
7	Симеоновград	8755	9	9	0	100	8755
8	Ивайловград	6426	51	4	47	60	3856
9	Мин.бани	5899	12	12	0	100	5899
10	Маджарово	1665	19	6	13	69	1149
11	Кърджали	67460	117	101	16	98	66111
12	Кирково	21916	73	73	0	100	21916
13	Крумовград	17823	80	18	62	80	14258
14	Момчилград	16263	49	46	3	99	16100
15	Черноочене	9607	51	27	24	70	6725
16	Джебел	8167	47	3	44	51	4165
Общо		375793	655	446	209	96,00%	360746